

T. B. M. M. TUTANAK DERGİSİ

CİLT : 70

131 inci Birleşim (Olağanüstü)

24 . 9 . 2001 Pazartesi

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa</u>
I. – GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	3
II. – GELEN KÂĞITLAR	4
III. – BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI	5
A) TEZKERELER VE ÖNERGELER	5
1. – Açık bulunan Bayındırlık ve İskân Bakanlığına Afyon Milletvekili Abdülkadir Akcan'ın atandığına ilişkin Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/880)	5
IV. – ÖNERİLER	5
A) DANIŞMA KURULU ÖNERİLERİ	5:7
1. – Genel Kurulun 24.9.2001 Pazartesi günü toplantısında Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin maddelerine geçilmesi hususundaki oylamanın tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılmasına; Genel Kurulun 25.9.2001 Salı, 26.9.2001 Çarşamba, 27.9.2001 Perşembe, 28.9.2001 Cuma, 29.9.2001 Cumartesi ve 30.9.2001 Pazar günleri 11.00-23.00 saatleri arasında çalışmalarını sürdürmesine; Genel Kurulun 1 Ekim 2001 Pazartesi günü Bir-	

leşiminde Cumhurbaşkanının açış konuşmasından sonra başka konuların görüşülmemesine ilişkin Danışma Kurulu önerisi

5:7

V. – SEÇİMLER

7

A) BAŞKANLIK DİVANINDA AÇIK BULUNAN ÜYELİĞE SEÇİM

7

1. – Başkanlık Divanında açık bulunan Başkanvekilliğine seçim

7

VI. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

7

1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı : 737)

7:46

VII. – SORULAR VE CEVAPLAR

47

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

47:63

1. – İstanbul Milletvekili Ali Coşkun'un, internet kullanımına ilişkin Başbakan'dan sorusu ve Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu'nun cevabı (7/4552)

47:58

2. – Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya'nın, Meclis personeline ilişkin sorusu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Ömer İzgi'nin cevabı (7/4580)

59:63

I. – GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

TBMM Genel Kurulu saat 15.00'te açıldı.

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısının geri verilmesine ilişkin Başbakanlık tezkeresi okundu; Plan ve Bütçe Komisyonunda bulunan tasarının hükümete geri verildiği bildirildi.

Adana Milletvekili Yakup Budak ve 19 arkadaşının, bütün ekicilerinin;

Van Milletvekili Fethullah Erbaş ve 22 arkadaşının, Çingene asıllı vatandaşların,

Sorunlarının araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla birer Meclis araştırması açılmasına ilişkin önergeleri (10/207, 10/208) Genel Kurulun bilgisine sunuldu; önergelerin gündemdeki yerlerini alacağı ve öngörüşmelerinin, sırası geldiğinde yapılacağı açıklandı.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin Anayasa Komisyonundaki görüşmelerinin tamamlanabilmesi maksadıyla Genel Kurul çalışmalarına 24.9.2001 Pazartesi gününe kadar ara verilmesine ilişkin Danışma Kurulu önerisi kabul edildi.

Adalet,

Millî Savunma,

İçişleri,

Dışişleri,

Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor,

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm,

Çevre,

Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler,

Tarım, Orman ve Köyişleri,

Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji,

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hesaplarını İnceleme,

Dilekçe,

Plan ve Bütçe,

Kamu İktisadi Teşebbüsleri,

İnsan Haklarını İnceleme,

Komisyonlarında açık bulunan üyeliklere gruplarınca aday gösterilen milletvekilleri seçildiler.

Alınan karar gereğince, 24 Eylül 2001 Pazartesi günü saat 15.00'te toplanmak üzere, birleşime 15.24'te son verildi.

Ali İliksoy
Başkanvekili

Sebahattin Karakelle
Erzincan
Kâtip Üye

Levent Mısıkoğlu
Hatay
Kâtip Üye

II. – GELEN KÂĞITLAR**24.9.2001 PAZARTESİ****Tasarılar**

1. – Özürlüler Hakkında Kanun Tasarısı (1/907) (Millî Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor ve Plan ve Bütçe ve Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonlarına) (Başkanlığa geliş tarihi : 11.9.2001)

2. – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı (1/908) (Plan ve Bütçe Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi : 13.9.2001)

3. – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uganda Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/909) (Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji ve Dışişleri Komisyonlarına) (Başkanlığa geliş tarihi : 18.9.2001)

4. – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Gabon Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Genel Ticarî, Ekonomik, Kültürel ve Teknik İşbirliği Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/910) (Sanayi, Ticaret, Enerji, Tabii Kaynaklar, Bilgi ve Teknoloji ve Dışişleri Komisyonlarına) (Başkanlığa geliş tarihi : 18.9.2001)

5. – Türkiye Cumhuriyeti ile Slovenya Cumhuriyeti Arasında Gelir Üzerinden Alınan Vergilerde Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması ve Eki Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun Tasarısı (1/911) (Plan ve Bütçe ve Dışişleri Komisyonlarına) (Başkanlığa geliş tarihi : 18.9.2001)

6. – Tahsil Edilemeyen Hazine Alacağının Silinmesi Hakkında Kanun Tasarısı (1/912) (Plan ve Bütçe Komisyonuna) (Başkanlığa geliş tarihi : 18.9.2001)

Rapor

1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı : 737) (Dağıtma tarihi : 22.9.2001) (GÜNDEME)

BİRİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 15.00****24 Eylül 2001 Pazartesi****BAŞKAN : Başkanvekili Mustafa Murat SÖKMENOĞLU****KÂTİP ÜYELER : Mehmet AY (Gaziantep), Şadan ŞİMŞEK (Edirne)**

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 131 inci Birleşimini açıyorum.

Toplantı yetersayısı vardır; gündeme geçiyoruz.

Sayın milletvekilleri, bu arada bir maruzatım var: Muhterem üyelerimiz, bizden, gündem dışı söz istemektedir; ama, bildiğiniz gibi, olağanüstü toplantı ve tek gündem maddesi, hatta, gündemin dışında bir anayasa değişikliği olduğu için, milletvekili arkadaşlarımıza gündem dışı söz veremediğimizi ifade etmek isterim. Ayrıca, İçtüzüğü'nün 59 uncu maddesine göre, sayın hükümet, olağanüstü durumlardan geçen Türkiye için malumat verecekse, söz isteyip, Büyük Millet Meclisine malumat verebilir; ancak, onun da 20 dakika süreli olması kâfi gelmiyor. Dün, Sayın Dışişleri Bakanı, CNN'de çok kapsamlı bir açıklama yaptı; huzurlarınızda, şahsım ve sizler adına, Sayın Bakana teşekkür ediyorum; hiç olmazsa bilgilendik.

Sayın milletvekilleri, Başkanlığın Genel Kurula Sunuşları bölümünde Cumhurbaşkanlığının bir tezkeresi var; okutuyorum:

III. – BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI**A) TEZKERELER VE ÖNERGELER**

1. – *Açık bulunan Bayındırlık ve İskân Bakanlığına Afyon Milletvekili Abdülkadir Akcan'ın atandığına ilişkin Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/880)*

19 Eylül 2001

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi: Başbakanlığın, 19 Eylül 2001 günlü, B.02.0.PPG.0.12-300-02/15315 sayılı yazısı.

Açık bulunan Bayındırlık ve İskân Bakanlığına, Afyon Milletvekili Prof. Dr. Abdülkadir Akcan, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 109 uncu ve 113 üncü maddeleri gereğince atanmıştır.

Bilgilerinize sunarım.

Ahmet Necdet Sezer

Cumhurbaşkanı

BAŞKAN - Bilgilerinize sunulmuştur.

Danışma Kurulunun önerileri vardır; önce tümünü okutup işleme alacağım, sonra ayrı ayrı okutup, oylarınıza sunacağım:

IV. – ÖNERİLER**A) DANIŞMA KURULU ÖNERİLERİ**

1. – *Genel Kurulun 24.9.2001 Pazartesi günü toplantısında Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin maddelerine geçilmesi*

hususundaki oylamanın tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılmasına; Genel Kurulun 25.9.2001 Salı, 26.9.2001 Çarşamba, 27.9.2001 Perşembe, 28.9.2001 Cuma, 29.9.2001 Cumartesi ve 30.9.2001 Pazar günleri 11.00-23.00 saatleri arasında çalışmalarını sürdürmesine; Genel Kurulun 1 Ekim 2001 Pazartesi günü Birleşiminde Cumhurbaşkanının açış konuşmasından sonra başka konuların görüşülmemesine ilişkin Danışma Kurulu önerisi

No. : 78

24.9.2001

Danışma Kurulunca aşağıdaki önerilerin Genel Kurulun onayına sunulması uygun görülmüştür.

Ömer İzgi

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Başkanı

Aydın Tümen

İsmail Köse

DSP Grubu Başkanvekili

MHP Grubu Başkanvekili

İbrahim Yaşar Dedelek

Ali Rıza Gönül

ANAP Grubu Başkanvekili

DYP Grubu Başkanvekili

Bülent Arınç

Veysel Candan

AK Parti Grubu Başkanı

SP Grubu Başkanvekili

Öneriler:

1- Genel Kurulun 24.9.2001 Pazartesi günü toplantısında Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin maddelerine geçilmesi hususundaki oylamanın tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılması önerilmiştir.

2- Genel Kurulun 25.9.2001 Salı, 26.9.2001 Çarşamba, 27.9.2001 Perşembe, 28.9.2001 Cuma, 29.9.2001 Cumartesi ve 30.9.2001 Pazar günleri 11.00-23.00 saatleri arasında çalışmalarını sürdürmesi önerilmiştir.

3- Genel Kurulun 1 Ekim 2001 Pazartesi günü birleşiminde Cumhurbaşkanının açış konuşmasından sonra başka konuların görüşülmemesi önerilmiştir.

BAŞKAN - Söz isteyen var mı?.. Yok.

Şimdi, ayrı ayrı okutup, oylarınıza sunacağım:

Öneriler:

1- Genel Kurulun 24.9.2001 Pazartesi günü toplantısında Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun Teklifinin maddelerine geçilmesi hususundaki oylamanın tamamlanmasına kadar çalışma süresinin uzatılması önerilmiştir.

BAŞKAN - Oylarınıza sunuyorum: Birinci öneriyi kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci öneriyi okutuyorum:

2.- Genel Kurulun 25.9.2001 Salı, 26.9.2001 Çarşamba, 27.9.2001 Perşembe, 28.9.2001 Cuma, 29.9.2001 Cumartesi ve 30.9.2001 Pazar günleri 11.00-23.00 saatleri arasında çalışmalarını sürdürmesi önerilmiştir.

BAŞKAN - Öneriyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Üçüncü öneriyi okutuyorum:

3.- Genel Kurulun 1 Ekim 2001 Pazartesi günkü birleşiminde, Cumhurbaşkanının açış konusmasından sonra başka konuların görüşülmemesi önerilmiştir.

BAŞKAN - Öneriyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın milletvekilleri, şimdi gündemin "Seçim" kısmına geçiyoruz.

V. – SEÇİMLER

A) BAŞKANLIK DİVANINDA AÇIK BULUNAN ÜYELİĞE SEÇİM

1. – Başkanlık Divanında açık bulunan Başkanvekilliğine seçim

BAŞKAN - Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanında boş bulunan ve Doğru Yol Partisi Grubuna düşen Başkanvekilliği için, Tunceli Milletvekili Kamer Genç aday gösterilmiştir.

Oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. (DYP sıralarından alkışlar)

Sayın Genç, hayırlı olsun, aramıza hoş geldiniz.

Sayın milletvekilleri, gündemin "Kanun Tasarısı ve Teklifleriyle Komisyonlardan Gelen Diğer İşler" kısmına geçiyoruz.

Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu raporunun birinci görüşmelerine başlıyoruz.

VI. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN

GELEN DİĞER İŞLER

1.- Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı: 737) (1)

BAŞKAN - Komisyon?.. Yerinde.

Hükümet?.. Yerinde.

Komisyon raporu, 737 sıra sayısıyla bastırılıp dağıtılmıştır.

Sayın milletvekilleri, teklifin tümü üzerinde, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına İstanbul Milletvekili Sayın Mehmet Ali Şahin, Demokratik Sol Parti Grubu adına Ankara Milletvekili Sayın Tayfun İçli, Saadet Partisi Grubu adına Çorum Milletvekili Sayın Yasin Hatiboğlu, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına Kilis Milletvekili Sayın Mehmet Nacar, Doğru Yol Partisi Grubu adına Amasya Milletvekili Sayın Ahmet İyimaya, Anavatan Partisi Grubu adına Denizli Milletvekili Sayın Beyhan Aslan söz istemişlerdir.

(1) 737 S. Sayılı Basmayazı tutanağa eklidir.

Sayın milletvekilleri, şahısları adına şu ana kadar 30 sayın milletvekili müracaat etmiştir; ancak, 25 sayın milletvekili arkadaşımız aynı saatte, saat 9.01'de müracaat ettiğinden dolayı adlarını okuyacağım ve kura çekeceğim efendim:

Aydın Tümen	Ankara
Sadık Yakut	Kayseri
Salih Kapusuz	Kayseri
Mehmet Ali Şahin	İstanbul
Ertuğrul Yalçınbayır	Bursa
Evliya Parlak	Hakkâri
Masum Türker	İstanbul
Rahmi Sezgin	İzmir
Necdet Saruhan	İstanbul
Osman Kılıç	İstanbul
Edip Özgenç	İçel
Namık Kemal Atahan	Hatay
Hüseyin Tayfun İçli	Ankara
Yasin Hatiboğlu	Çorum
Veysel Candan	Konya
Mehmet Zeki Okudan	Antalya
Mehmet Zeki Çelik	Ankara
Latif Öztekin	Elazığ
Mehmet Bekaroğlu	Rize
Lütfü Esengün	Erzurum
Yakup Budak	Adana
Şeref Malkoç	Trabzon
Suat Pamukçu	Bayburt
Nezir Aydın	Sakarya
Mehmet Batuk	Kocaeli

25 arkadaşımızın arasından 2 kişi konuşacak; ama, biz 1'i yedek olmak üzere 3 kişi seçelim efendim.

Kurada seçilen arkadaşlarımızın isimlerini okuyorum:

Şeref Malkoç	Trabzon
Edip Özgenç	İçel
Yakup Budak	Adana

Tutanaklara geçmesi yönünden söz isteyen diğer arkadaşlarımızın isimlerini de okuyorum efendim:

Fahrettin Kucaracı	Erzurum
Kamer Genç	Tunceli
Musa Uzunkaya	Samsun
Ali Güngör	İçel
Bülent Arınç	Manisa

DEVLET BAKANİ NEJAT ARSEVEN (Ankara) - Sayın Başkan, bir hususu ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN - Buyurun Sayın Bakan.

DEVLET BAKANİ NEJAT ARSEVEN (Ankara) - Sayın milletvekilleri, İttüdüğün 62 nci maddesi, her görüşmenin başından sonuna kadar, hükümet adına görüş bildirmek üzere, Başbakan veya ilgili bakan veya yetkilendirilmiş bir kamu görevlisinin hazır bulunmasını gerekli görmektedir. Partilerarası uzlaşma komisyonunca, yoğun çalışmalar ve mutabakat sonucunda hazırlanan Anayasa değişiklik metni, belirli sayıdaki milletvekili tarafından teklif olarak sunulmuş ve Anayasa Komisyonunca da olgunlaştırılarak huzuruza gelmiş bulunmaktadır. Bakanlar Kurulunun, Anayasada değişiklik yapılması yönünde tasarı sunma imkânı bulunmamaktadır. Partilerarası uzlaşma komisyonuna başkanlık etmiş ve bilahara bakan olmuş bir arkadaşınız olarak, bu toplantılarda, bir milletvekili sıfatıyla bulunmak ve katkı sağlamak niyetinde olduğum hususunu bilgilerinize arz ediyorum.

BAŞKAN - Efendim, Sayın Bakan, niçin o kürsüde oturduğunu ifade ettiler. Tahmin ediyorum mesele anlaşılmıştır.

Gruplar adına ilk söz, Adalet ve Kalkınma Partisi Grubu adına, İstanbul Milletvekili Sayın Mehmet Ali Şahin'in.

Buyurun efendim. (AKP sıralarından alkışlar)

AKP GRUBU ADINA MEHMET ALİ ŞAHİN (İstanbul) - Sayın Başkan, Meclisimizin saygıdeğer üyeleri; hepinizi, Parti Grubum ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum; yeni çalışma yılımızın hayırlı hizmetlere vesile olmasını da diliyorum.

Değerli arkadaşlarım, Meclisimizin olağanüstü toplanmasını gerekli kılacak kadar önemli bir teklif paketini görüşüyoruz. Anayasanın 37 maddesinde değişiklik öngören bu teklif, siyasi partilerimizin üzerinde anlaştıkları bir uzlaşma teklifidir. Hem bu yönüyle, yani, uzlaşma kültürüne katmış olduklarıyla hem de 1982 Anayasasında en geniş çaplı değişiklik paketi olması dolayısıyla, çok anlamlı bir çalışma yaptığımız inancındayım.

Adalet ve Kalkınma Partisi olarak, 1982 Anayasasında değişiklik teklifinin tümü üzerindeki görüşlerimizi üç ana başlık halinde sizlere takdim etmek istiyorum: Birincisi, bir ülke için, özellikle ülkemiz için anayasanın önemi nedir; ikincisi, bize göre ideal bir anayasa nasıl olmalıdır; üçüncüsü, bu teklif, yani, 37 maddelik bu anayasa değişiklik teklifi bu hedefleri karşılamakta mıdır; bu teklif paketi yasalaşırsa Türkiye'de ne değişecektir veya ne kadar değişecektir.

Saygıdeğer arkadaşlarım, Türkiye Cumhuriyeti 100 yaşına yaklaşıyor. Çokpartili siyasi hayata geçeli elli yıldan fazla oldu. Bu süre içinde ulusça aldığımız mesafeyi hiç şüphesiz küçümseyemeyiz; ancak, yeterli görmemiz de mümkün değildir; çünkü, bu süre içinde ne ekonomik sorunlarımız ne sosyal problemlerimiz hâlâ çözülemedi; hatta, üzülmek zorundayım ki, daha da ağırlaştı.

Peki, sorun nerede? Bize göre sorun, eksik demokrasiyle yönetiliyor olmamızdır; bir türlü, millet iradesinin her alanda tek belirleyici kılınamayışındadır. Demokrasi yerine, devleti birey karşısında aşırı güçlendiren, insan haklarını dar çerçevelere hapseden, hukuk devletini ve yargı bağımsızlığını daha da bozan ara dönem dayatmalarıyla, sıkıyönetimlerle, olağanüstü hal rejimleriyle sorunların çözüleceğinin zannedilmesidir; ama, çözülmüdü, çözülemedi. İşte, geldiğimiz nokta ortada... Şimdi, yeni bir binyılın başındayız, yeni bir asrın ikinci yılına yaklaşıyoruz; artık, tam

demokrasiyi, eksiksiz demokrasiyi kurmanın ve sorunları bir de tam demokrasi içinde çözmeye çalışmanın zamanıdır diye düşünüyoruz. O zaman görülecektir ki değerli milletvekilleri, her türlü fikrin özgürce söylenebildiği, millet iradesinin tek belirleyici olduğu, hoşgörünün hâkim bulunduğu bir Türkiye'de bu sorunlar daha kolay, daha çabuk çözülecektir. Nitekim, dünya örnekleri de bunu göstermiyor mu?! O halde, Türkiye'nin geleceği, kendini dünyadan soyutlamakta değil, dünyadaki gelişmelere ayak uydurmaktadır, demokrasiyle arasındaki engelleri birer birer kaldırmaktadır, ekonomik ve siyasî ilişkilerin demokrasiden ve insan haklarından bağımsız gelişemeyeceğini görmektedir, ekonomik alanda dünyayla rekabet edebilmenin yolunun demokrasi ve insan hakları alanında dünyayla rekabetten geçtiğini görmekte ve bilmektedir.

Saygıdeğer arkadaşlarım, gerek küreselleşme ve gerekse Avrupa'yla bütünleşmenin gerekleri, Türkiye'nin, sistemini yeni baştan gözden geçirmesini zorunlu kılmaktadır. Türkiye'nin, her alanda, siyasî, hukukî, iktisadî, ama, her alanda yenilenmeye ciddi olarak ihtiyacı vardır. Bu yenilenme ihtiyacı, sadece dış şartların ve uluslararası konjonktürün ortaya çıkardığı bir zorunluluk da değildir. Daha insanî, daha uygar ve daha çağdaş bir sosyoekonomik sistemi, herhangi bir dış etki olmasa bile, kendimiz için tesis etmek zorundayız. Hemen hemen herkes görüyor ve biliyor ki, ülkemizde, insan haklarına saygının hukukî ve fiilî dayanakları son derece zayıftır; hukuk devleti güvenceleri sağlam değildir; demokrasi, maalesef, vesayet görüntüsü vermektedir, rekabetçi bir piyasa ekonomisi tam anlamıyla yoktur; özerk ve dinamik bir sivil topluma sahip değildir; ayrıca, Türkiye'nin, komşularıyla ilişkileri de şu veya bu ölçüde gerilimlidir. Bütün bunların düzelmesi, gerçekten, yeni bir bakış açısına ve çok yönlü bir değişim programına ihtiyaç göstermektedir. Bunun için ilk yapılması gereken, bir toplumsal mutabakat metni olması gerekli Anayasayı sivilileştirmek; çünkü, siyasal bir kurum olarak anayasalar, siyasî, sosyal ve ekonomik hedeflerin gerçekleşmesini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu noktada şu tespiti yapmak zorundayız: Türkiye'nin sorunlarının çözülmemişinin ve daha da karmaşık hale gelmesinin baş nedenlerinden biri, bizatihi 1982 Anayasasının kendisidir. 1982 Anayasası, gerek hazırlanışı ve gerekse yürürlüğe girişi itibarıyla, hep tartışılmış ve tartışılmaya da devam etmektedir.

Değerli arkadaşlarım, gerçekte anayasa yapmanın amacı, siyasî özgürlüğü garanti etmek üzere, devlet iktidarını birey haklarıyla sınırlamak ve onun kullanımını öngörülebilir kurallara bağlamaktır. Halbuki, 1982 Anayasası, bu yaklaşımlardan çok uzak bir şekilde hazırlanmış; önce, hak ve özgürlükleri belirlemiş, sonra, onlara sınırlama, kullanımını durdurma ve hatta kaldırma yoluyla istisnalar getirmiştir; âdeta, kaşıkla verdiğini kepçeyle almıştır.

Saygıdeğer milletvekilleri, bu anayasa, bu haliyle, yeni yüzyılın isteklerine ve şartlarına cevap vermekten çok uzak hale gelmiştir. O halde, toplumun taleplerine cevap veremeyen, sorunlarına çözüm üretmeyen, üstelik, sorunları daha da ağırlaştıran mevcut anayasa değişmelidir. Biz, Adalet ve Kalkınma Partisi olarak, baştan sona, yeni bir anayasanın gerekliliğine inanıyoruz. Bu, anayasanın nasıl yapılacağı, neler içereceği kadar da önemlidir bize göre.

Yeni bir anayasa yapılırken, hatta, değişiklik bile yapılırken şu hususlar hiçbir zaman gözardı edilmemelidir: Hiçbir kısıtlama ve baskı altında olmaksızın, toplumun bütün kesimlerinin görüşlerinin serbestçe açıklanabileceği bir ortam oluşturulmalıdır. Bir anayasa oluşumunda bütün vatandaşlara kanallar açılmalı; vatandaşlarımız, anayasanın ne anlama geldiğini, güncel yaşamında etkisinin ne olduğunu hissetmeli; velhasıl, toplumun her kesimi anayasa yapımına yön verebilmelidir. Toplumun ortaya çıkacak talepleri, beklentileri, arzuları, anayasa yapıcı tarafından iyi tespit edilmeli; bu toplumsal talepler ve uzlaşma noktaları; yani, siyasal toplum ile sivil toplumun birleştiği noktalar anayasa metni haline getirilmelidir.

Değerli arkadaşlarım...

BAŞKAN - Sayın Şahin, bir dakika efendim...

MEHMET ALİ ŞAHİN (Devamla) - Buyurun Sayın Başkan.

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, salonda çok uğultu var; rica etsem efendim; konuşma ihtiyacı duyan sayın milletvekilleri kuliste konuşabilirler. Hatibi ben dahi duymuyorum.

Buyurun Sayın Şahin.

MEHMET ALİ ŞAHİN (Devamla) - Sayın Başkan, teşekkür ediyorum.

Anayasa yapımı sürecinde farklı görüş sahipleri arasında mümkün olduğunca mutabakat üretilmeye çalışılmalı; mutabakat sağlanamayan hususlar kural haline getirilmemelidir ve bilhassa, 1961 ve 1982 Anayasalarının yapılış yönteminden uzaklaşıldığı ölçüde anayasanın yapımı demokratikleşmiş olacaktır.

Değerli arkadaşlarım, yeni anayasa, yeni bir anayasal mühendislik denemesi değil, halkın iradesi ve taleplerini, demokratik temelde, devlet yapısında yansıtan bir belge olmalıdır.

Düşündüğümüz yeni anayasa, kısa, öz ve açık olacaktır. İnsan hakları her şart altında saklı tutulacaktır; hukuka bağlı olmayan hiçbir otorite tesis edilmeyecektir; hiçbir ideolojik projeye bağlayıcılık tanınmayacaktır; çünkü, devleti bir ideolojiyle tanımlamak, onun bütün toplumsal alanlara müdahalesine açık kapı bırakmak demektir.

Değerli arkadaşlarım, düşündüğümüz, kısa, öz ve açık olacak anayasa, dinî veya ideolojik nedenlerle vatandaşlar arasında ayırım yapılabilmesine açık kapı da bırakmamalıdır. Ayrıca, kamusal müzakere ve siyasete katılımdan hiçbir grup dışlanmamalı; örgütlenme özgürlükleri hiçbir ideolojik ayırım olmaksızın güvence altına alınmalıdır. Bizim, kısa, öz ve açık olarak nitelediğimiz anayasa bunları öngörmektedir.

Hem siyasî hem de iktisadî devletçilik, mutlaka, bu anayasayla tasfiye edilmelidir. Biz, halkımızın, gerçekten, demokratik müzakere ve katılım yoluyla kendi anayasasını yapabilmesi halinde, bunun, toplumda büyük bir rahatlamaya yol açacağına inanıyoruz. Toplumun, anayasayı, kendinin olarak görmesi, diğer sorunların çözümünde peşinen bir avantaj sağlayacaktır.

Değerli arkadaşlarım, biz, cumhuriyeti ve onun temel niteliklerinin sınırlarının daraltılarak değil, sınırlarının genişletilerek korunacağına inanıyoruz. Demokrasi, standartları yükseltilerek korunur. Laiklik, devletin dinler ve inançlar karşısında tarafsızlığı, inanç, din ve vicdan özgürlüğüyle korunur. Sosyal hukuk devleti, adaletle, refahın tabana yayılmasıyla, herkese iş ve aş temininin yolunu açacak ekonomik tedbirlerle korunur. Aksi uygulamalar, kitlelerin, demokratik ve laik cumhuriyete olan inancını sarsabilir, kurumlara olan güvencini sarsabilir. O bakımdan, daha fazla özgürlük, daha fazla demokrasi, rejim için tehlike değil, bize göre, daha fazla güvencedir.

Saygıdeğer arkadaşlarım, bir toplum için anayasanın önemi ve yeni bir anayasa için düşüncelerimi, düşüncelerimizi ifade etmeye çalışıyorum. Konuşmamın başında da belirttiğim gibi, bugün, Genel Kurulumuzda Anayasada değişikliği öngörülen bir uzlaşma paketini görüşüyoruz. Hedeflerimizi tam karşılamasa da, ileriye doğru adım saydığımız bu paketi, bu teklifi destekliyoruz, Anayasa Komisyonunda da destekledik Adalet ve Kalkınma Partisi olarak. Önerge bile vermedik. Bizim vereceğimiz değişiklik önergelerini diğer partilerin değişiklik önergeleri takip eder de, böylece, bu uzlaşma bozulabilir, paket delinebilir endişesini taşıdık; o nedenle vermedik.

Biz, bu paketi önemsiyoruz; çünkü, Türkiye'nin, Türk insanının buna ihtiyacı var; buna inanıyoruz. Temel hak ve hürriyetleri daha da güvenceye alacak düzenleme ve uygulamalara Türkiye'nin ihtiyacı olduğuna inanıyoruz. Halkımız, daha iyisine, daha güzeline, daha ilerisine, daha çağdaş olanına layıktır; buna inanıyoruz ve bizim, ulusça, uluslararası taahhütlerimiz bakımından da böyle bir değişikliğe ihtiyacımız var; bunu da gerekli görüyoruz; çünkü, Avrupa Birliğine ulusal programı takdim ettik, onun gereklerini de yerine getirmenin Türkiye'nin, hükümetin ve bu Meclisin görevi olduğuna inanıyoruz.

Saygıdeğer arkadaşlarım, dünya giderek küreselleşiyor; artık, uluslar kendi başlarına değil. Bu nedenle, dünyada hukuk birliği olmazsa bile, hukuk paralelliği artık kaçınılmaz hale gelmiştir ve belki de en önemlisi değerli arkadaşlarım, Meclisimizin böyle bir değişiklik yapmaya ihtiyacı vardır.

Millet iradesiyle oluşan şu Meclis, olağanüstü dönem ürünü, kurucu meclis ürünü olan 1982 Anayasasını değiştirmeye gücü yetmez iddialarını yürütmeli ve millete layık olduğunu göstermelidir. Tüm partileriyle ve milletvekilleriyle bu sınavı başarmalıyız. Bu, bizim, şu Meclisin bir onur borcudur; buna inanıyoruz. Bunu başardığımızda değerli arkadaşlarım, Anayasa Komisyonunda olduğu gibi, 37 madde olarak yasalaştırdığımızda, arkasından, bu Parlamento daha iyilerini yapma imkânı bulacaktır.

Bu paket yasalaşırsa ne olacak; bu paket, bu Meclisten çıkar ve yürürlüğe girerse, Anayasanın 37 maddesi değişirse neler değişecek? Bu soruya cevap vermeye çalışacağım konuşmamın bu bölümünde.

Değerli milletvekilleri, temel hak ve hürriyetler, mevcut Anayasada özel sınırlama sebeplerinin yanı sıra genel sınırlama sebepleriyle de sınırlanabilmiştir; ama, bu paketle, bu sınırlama sebepleri artık kısaltılmakta, âdeta hak ve özgürlükler istisna, sınırlama ve kısıtlamalar kural halindeyken, bunu tersine çevirmeye çalışan bir anlayışla hazırlanmıştır.

Bu teklif gerçekleşirse, hak ve özgürlükler, artık, sadece, ilgili maddelerinde öngörülen özel sınırlama sebepleriyle ve özüne dokunulmaksızın sınırlanabilecektir. Bu, temel hak ve hürriyetler için bir iyileştirme, ileriye doğru bir adımdır bize göre.

Değerli milletvekilleri, Türkiye'de gözaltı süresi, toplu işlenen suçlarda çok uzundur ve onbeş gündür. Bu teklif, bu süreyi yedi güne indirmektedir. Aslında, Avrupa Birliği ülkelerinde bu süre dört gündür. Keşke, bu yedi güne indirdiğimiz süreyi, bu Meclisimizde bir imkân bulsak da dört güne indirsek, çok daha iyi olur kanaatindeyim. Bu adım da, ayrıca çok ileri bir adımdır; buna inanıyoruz.

Diğer yandan, herhangi bir iddiayla yakalanan ya da tutuklanan kişi veya kişilerin durumunun yakınlarına bildirilmesi bu Anayasaya göre zorunlu değildir. Zorunlu olmadığı için, gözaltında kaybolduğu ileri sürülen insan sayısı ülkemizde oldukça çoktur. Nitekim, hatırlayacaksınız, aylarca, hatta yılı aşan süre, İstanbul'da Galatasaray Lisesinin önünde kayıp yakınlarının -hafta sonu-cumartesi eylemleri vardı. Gözaltında yakınlarını kaybettiklerini söylüyorlar ve bulunmasını istiyorlardı. Şimdi bu anayasa değişikliğiyle, gözaltına alınan veya tutuklanan kişinin yakınlarına, gözaltında veya tutuklanmıştır diye derhal bildirilme zorunluluğu getiriliyor ve bu konuda getirilmiş olan istisna da ortadan kaldırılıyor. Bu da, bize göre, insan hak ve özgürlükleri için ileri bir adımdır.

Özel hayatın gizliliği kuralı daha da güvenceye alınıyor. Kimsenin üstü, özel kâğıtları, eşyası, evi, mahkeme kararı olmadan aranılmayacak. Acele hallerde bile, yetkili mercinin yazılı emri aranacak; bu emir dahi, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulacak.

Düşüncelerin açıklanması ve yayılması önünde Anayasada yer alan bazı engeller Anayasadan çıkarılıyor.

Anadilin kullanılması önündeki anayasal kısıtlamaya son veriliyor.

Dernek kurma, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı gibi kolektif özgürlük alanında, tam olmasa bile, iyileştirmeler yapılıyor ve belki de en önemlilerinden biri, kanuna aykırı olarak elde edilmiş olan bulguların delil olamayacağı anayasal güvenceye kavuşturuluyor.

Ölüm cezası, savaş, yakın savaş ve terör suçlarıyla sınırlı hale getiriliyor.

Kadın-erkek eşitliği ilk kez Anayasamıza giriyor.

Kamulaştırma bedellerinin ödenmesinde vatandaşların uğradıkları maddi kayıpların giderilmesi için tedbir alınıyor; çünkü, bu konuda, Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından çokça tazminata mahkûm edildi.

Devlet, artık işsizleri de koruyacak bu anayasa değişikliğiyle.

Hiç şüphesiz ki, memurlara sendika hakkı konusunda yapılanları yeterli görmüyoruz; ama, "iş-çi" yerine "çalışanların" Anayasaya girmiş olmasını dahi ileriye doğru bir adım olarak telakki ediyoruz. Ayrıca, asgarî ücretin tespitinde, sadece ülkenin ekonomik durumunun değil, çalışanların geçim şartlarının da göz önünde bulundurulacak olması da bir iyileştirme; bu anayasa değişikliğiyle, bu da yapılmaktadır.

Seçim yasalarında, seçim yasalarını yapmada, yasama organı bir esnekliğe kavuşuyor. Siyasî çıkar amaçlı seçim yasası çıkarma da zorlaştırılıyor ve belki de en önemlilerinden biri, siyasî partilerin güvenceye kavuşturulmasıyla ilgili 69 uncu maddede yapılan değişikliktir. Bu değişikliği yeterli görmüyoruz; ama, ileriye doğru bir adım olarak telakki ediyoruz, diğer iyileştirmeler gibi; daha da mükemmelleştirilebilir.

Sayın Masum Türker'in geçenlerde bir yazısını okumuştum; orada diyordu ki "bu ülkede herkes serbest, siyaset grekoromen." Siyaseti, grekoromen yapmaktan kurtarmalıyız. Bunun için de, mutlaka 69 uncu maddede yapılan bu değişikliklerin daha ötesini bu Parlamento gerçekleştirmeli ve siyasetin özgürlük alanını genişletmelidir.

Değerli milletvekilleri, af çıkarmada, Meclise getirilen sınırlamayı da kaldırıyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MEHMET ALİ ŞAHİN (Devamlı) - Sayın Başkanım, tamamlıyorum.

Af çıkarmada, Meclise getirilmiş olan, 87 nci maddeyle getirilmiş olan sınır da kaldırılıyor. Eğer, Meclis bir af çıkaracaksa, bu konuda, istediği genişlikte bir af çıkarabilir; ancak, nitelikli çoğunluk getiriliyor; yani, en az 330 oyla... Bu konuda, Meclisin geniş bir konsensüsü aranıyor. Bunun da önemli olduğu kanaatindeyim.

Hazır buraya gelmişken, konuşmamı şöyle tamamlamak istiyorum, maddeler üzerinde yapılacak konuşmalarda, arkadaşlarımız, benim şimdi değinemediğim iyileştirmeleri mutlaka anlatacaklardır. 87 nci maddeden bahsettim son olarak. 87 nci madde, Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevlerini ve yetkilerini düzenlemektedir. Bu görevlerinden bir tanesi -biraz önce ifade ettim- af çıkarmadır. Bunlardan bir tanesi de, savaş ilanına karar vermektir. Dünya, şu anda, çok ciddi bir bunalımla karşı karşıyadır. Türkiye üzerinde birtakım oyunlar oynanabilir. Bakın, bugünkü gazetelerde, çıkarılacak savaşla ilgili karargâhın Türkiye'de kurulacağına dair birtakım iddialar vardır. Ben, hükümetimizin bu konuda son derece duyarlı olduğuna inanıyorum, inanmak istiyorum.

O bakımdan, Türkiye Büyük Millet Meclisinin bilgisi olmaksızın, bu konuda hiçbir adım atılmamalıdır. Eğer, bu süreç biraz daha hızlanırsa, bir emrivakiyle karşılaşmamak için ve özellikle - temenni etmiyoruz, ama- çıkacak bir savaşta taraf durumuna girmememiz için, hükümetimiz çok ciddi tedbirler almalı ve Meclisi mutlaka bilgilendirmeli ve hatta, Mecliste gizli bir oturum dahi yapılarak, yetkililer, hükümetimiz, Dışişleri Bakanlığı, Meclisimizi bu konuda bilgilendirmelidir.

BAŞKAN - Sayın Şahin, teşekkür ediyorum efendim.

MEHMET ALİ ŞAHİN (Devamla) - Ben de teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sözlerimi şöyle tamamlıyorum: Bu anayasa değişikliği, yeterli olmasa bile, Türkiye'yi biraz daha ileriye doğru götürecek bir pakettir. Bu paketin, Anayasa Komisyonundan geçtiği şekliyle Meclisimizden de geçmesini temenni ediyoruz. Bu, Meclisimiz için bir onurdur. Bu onuru, burada bulunan tüm siyasî partiler ve milletvekilleri olarak, birlikte paylaşacağımıza inanıyor, hepinize saygılar sunuyorum efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Şimdi, söz sırası, Demokratik Sol Parti Grubu adına, Ankara Milletvekili Sayın Tayfun İçli'de.

Sayın İçli, buyurun. (DSP sıralarından alkışlar)

DSP GRUBU ADINA HÜSEYİN TAYFUN İÇLİ (Ankara) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi hakkında Demokratik Sol Parti Grubu adına söz almış bulunuyorum; şahsım ve Grubum adına saygılarımı sunuyorum.

1982 Anayasasının tepkisel bir anayasa olduğu, bu nedenle, ayrıntıya giren kısıtlama ve sınırlamalar içerdiği hemen herkesçe kabul edilmektedir.

Demokratik bir toplumda, anayasanın, çağdaş gereksinimler doğrultusunda, zaman içerisinde değiştirilmesi doğal, doğal olduğu kadar da zorunludur. Nitekim, 1987, 1993, 1995 ve 1999 yıllarında, Anayasamızın birçok maddesi değiştirilmiştir. Bu değişikliklerin yeterli olmadığı, değişikliklere yenilerinin eklenmesi gerektiği, toplumun tüm kesimlerince ifade edilmektedir. Gerçekten, 1982 Anayasasını aşma gereği, hem ulus hem de egemenliği ulus adına kullanan Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri tarafından ortaya konulmaya devam ediliyor.

Değerli milletvekilleri, Demokratik Sol Parti, ulusal uzlaşmayı sağlayacak bir anayasa hazırlanmasını öncelikli görevleri arasında saymış ve bu konunun Mecliste süratle ele alınması için gerekli çabayı her dönem göstermiştir.

Anayasalar, kolay değişebilen metinler değildir. Öte yandan, anayasalarda bu konuda bağlayıcı ve zorlayıcı hükümler bulunduğundan, anayasa değişikliklerinin uzlaşma içerisinde yapılması zorunludur.

Bilindiği üzere, 1999 genel seçimleri, siyasî tercihleri çok farklı olan kesimleri Parlamente'ye taşımıştır. Yapılacak anayasa değişikliklerinin, bu farklı siyasî tercihleri olan kesimlerle uzlaşarak yapılmış olması, başarının ne denli büyük olduğunu göstermektedir. Bu nedenlerle, Sayın Başbakanım ve Genel Başkanım, siyasî partilerin sayın genel başkanlarına, üyesi bulunmaktan onur duyduğum Partilerarası Uzlaşma Komisyonu üyeleri ile Anayasa Komisyonu üyelerine ve siz değerli 21 inci Dönem milletvekillerine şükranlarımı sunuyorum.

Bu arada, şunu da özellikle vurgulamak istiyorum. Parlamentomuz, tarihinde ilk kez, bu denli geniş bir anayasa değişikliği yaparken, yüksek yargı mensuplarından bazılarının "bu Meclis Anayasayı değiştiremez" şeklinde açıklama yaparak milletvekillerini küçümsemelerini kınıyorum. (Alkışlar) Bu kişilere, bir düşünürün çok ünlü bir sözünü de bu vesileyle anımsatmak istiyorum: "Kendi eşğini temizlemeyenlerin komşusunun damındaki kardan şikâyet hakkı yoktur." (DSP ve MHP sıralarından alkışlar)

Bilindiği üzere, Partilerarası Uzlaşma Komisyonu, çalışmalarını tam bir uyum ve şeffaflık içinde kamuoyunu bilgilendirerek sürdürmüştü; hazırladığı taslak metni, yaklaşık üç aylık bir süre, siz değerli milletvekillerinin, siyasî partilerin, akademik çevrelerin, anayasal kurumların ve diğer ilgililerin görüş ve eleştirilerine sunmuştur. Gerçekleştirilecek anayasa değişiklikleri gerçek ve katılımcı demokrasiyi hayata geçirirken, hukuk devletini, ülke bütünlüğünü ve ulusal birliğimizi, ülkemizde demokrasinin ve ulusal birliğin de gereği olan inançlara saygılı bir laik düzeni, insan hak ve özgürlüklerini de sağlam güvencelere bağlayacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anayasa Komisyonumuz, Partilerarası Uzlaşma Komisyonunun ilke edindiği uzlaşma kültürü anlayışı içerisinde çalışmalarını tamamlamış ve Anayasa Değişiklik Teklifini olgunlaştırarak Genel Kurula sunmuştur. Teklif, Anayasanın 37 maddesinde değişiklik getirmekte; ayrıca, 87 nci maddede öngörülen değişikliklerle ilgili bir geçici madde içermektedir. Bu teklifle Anayasada sistem değişikliği öngörülmüş, genel sınırlama nedenleri daraltılmış, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki sistem ve sınırlama nedenleri esas alınarak, hak ve özgürlüklere ilişkin sınırlamalar madde metinleri içerisinde yer almıştır. Teklifte, toplu olarak işlenen suçlarda yakalanan ve tutuklanan kişilerin hâkim önüne çıkarılma süresi en çok onbeş günden yedi güne indirilmiş; ayrıca, yakalanan ve tutuklanan kişilerin yakınlarına derhal bildirim yükümlülüğü getirilmiştir. Anayasamızın 19 uncu maddesindeki bu değişiklik, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5 inci maddesindeki kriterlere uygun olarak yapılmıştır.

Teklifle, "özel hayatın gizliliği ve korunması" başlıklı 20, "konut dokunulmazlığı" başlıklı 21, "haberleşme hürriyeti" başlıklı 22 nci maddeler yeniden düzenlenerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki kriterler ölçü alınmıştır.

Teklifle, Anayasamızın 26 ve 28 inci maddelerinde bulunan "kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz" şeklindeki hüküm kaldırılmış; yapılan düzenlemeyle, düşünce ve anlatım özgürlüğünün sınırları genişletilmiştir.

Değerli milletvekilleri, ülkemizde, kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dil bulunmamaktadır. Bu konuda, doğrudan doğruya herhangi bir dili yasaklamamakla birlikte, yasaklama durumunda uygulanacak hükümleri Anayasanın 26 ve 28 inci maddeleri doğrultusunda düzenleyen Türkçeden Başka Dillerle Yapılacak Yayınlar Hakkında Kanun, zaten, 1991 yılında, Terörle Mücadele Yasasıyla yürürlükten kaldırılmıştır. O nedenle, uygulanması söz konusu olmayan bir yasağın, Anayasamızın 26 ve 28 inci maddelerinde bulunması uygun görülmemiştir.

Teklifle, Anayasamızın "dernek kurma hürriyeti" başlıklı 33, "toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı" başlıklı 34, "kamulaştırma" başlıklı 46, "çalışma hakkı ve ödevi" başlıklı 49 ve "sendika kurma hakkı" başlıklı 51 inci maddelerinde değişiklik ve düzenlemeler öngörülmüş; bu değişiklik ve düzenlemelerle, Avrupa Birliğine tam üyelik için gerekli ekonomik ve siyasî kriterleri karşılamak, kamuoyu beklentileri doğrultusunda, çağdaş, demokratik standartlara ve evrensel normlara uygun insan hakları ve hukukun üstünlüğü amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda, Anayasamızın 40 inci maddesine fıkra ilavesiyle, devlete, işlemlerinde kişilere hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini bildirme zorunluluğu getirilmiştir.

Anayasamızın 36 ncı maddesi hükmüne "adil yargılanma hakkı" ilave edilmiş; Anayasamızın 38 inci maddesinde yapılan düzenlemeyle, ölüm cezası verilecek haller, savaş, yakın savaş ve terör suçları olarak belirtilerek diğer hallerde ölüm cezası kaldırılmıştır. Kaldırılan ölüm cezası yerine, ağırlaştırılmış ömür boyu hapis cezası, ceza mevzuatımızda mutlaka yerini almalıdır. Böyle bir düzenlemeyle, adli hata veya herhangi bir nedenle yaşam hakkını yitirenlerin toplum vicdanında yaratacağı olumsuzluklar engellenecek, öte yandan, suçluların, gerçekten, cezalarını bir bedel ödeyerek çekmeleri sağlanacaktır.

Anayasamızın 38 inci maddesinde yapılan başka bir düzenlemeyle de, kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulguların delil olarak kabul edilemeyeceği ve hiç kimsenin, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirmemesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamayacağı, anayasal kural haline getirilmiştir.

Teklifle, Anayasamızın 10 uncu maddesinde tanımlanan kadın-erkek eşitliği ilkesi, Anayasamızın "ailenin korunması" başlıklı 41 inci maddesinde vurgulanarak "aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasındaki eşitliğe dayanır" hükmü ilave edilerek, eşitlik ilkesi pekiştirilmiştir.

Anayasamızın "Türk vatandaşlığı" başlıklı 66 ncı maddesinin kadın-erkek eşitliğine aykırı ikinci fıkrasındaki ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmıştır.

Değerli milletvekilleri, Anayasamızın 69 uncu maddesindeki düzenlemeyle, siyasi partilerin kapatılmasında odak tanımına kriter getirilmekte; 74 üncü maddede Türkiye'de ikamet eden yabancılara, karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla, dilekçe hakkı tanınmakta; 76 ncı maddede değişiklik yapılarak "ideolojik veya anarşik eylemlere" ibaresi "terör eylemlerine" şeklinde değiştirilmektedir.

Anayasamızın 83 üncü maddesinde yapılan değişiklikle de, dokunulmazlıkla ilgili işlerin Türkiye Büyük Millet Meclisinde en geç üç ay içerisinde sonuçlandırılacağı, bu konuyla ilgili oylamaların Genel Kurulda gizli yapılacağı ve milletvekilleri hakkında ceza davalarının Yargıtayda görüleceği hükme bağlanmaktadır.

Teklifle, Anayasamızın 86 ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi değiştirilmekte, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenek, yolluk ve tazminatları, sosyal hakları ve emeklilik işlemlerinin kanunla düzenleneceği ve Emekli Sandığıyla ilişkilendirileceği öngörülmektedir.

Değerli milletvekilleri, Meclis Başkanı seçiminin beş gün içerisinde tamamlanmasını içeren 94, Meclis soruşturmasıyla ilgili işlerin komisyonlar ve Genel Kurulda gizli oyla sonuçlandırılması ve görüşülmesiyle ilgili süreleri düzenleyen 100, Millî Güvenlik Kurulunun yapısını düzenleyen 118, Anayasa Mahkemesinin siyasi parti davalarında kapatılmaya ve anayasa değişikliklerinde iptale beşte 3 çoğunlukla karar vereceğine yönelik 149, geçici 15 inci maddenin son fıkrasının yürürlükten kaldırılmasını öngören çerçeve 37 nci maddeler, Anayasa Komisyonumuzca oybirliğiyle kabul edilmiştir. Bu değişiklikler, Avrupa Birliği normlarına uygun olup, Katılım Ortaklığı Belgesinde taahhüt edilen kriterleri de içermektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Demokratik Sol Parti, uzlaşma kültürünü ülkemize yerleştirecek, sorunların, çatışarak değil, uzlaşarak çözüleceğini her dönemde kanıtlamıştır. Hazırlanan metnin Demokratik Sol Parti açısından yeterli olduğunu, bu değişikliğin Demokratik Sol Parti görüşlerini tam olarak yansıttığını söylemek mümkün değildir; ancak, ülkenin içerisinde bulunduğu koşullar, Parlamentonun parçalı yapısı dikkate alındığında, yapılan bu çalışmalarla büyük aşama kaydedilmiştir. Partilerarası Uzlaşma Komisyonunun, Anayasamızın diğer maddeleriyle ilgili ikinci paket çalışmasına en kısa sürede başlayacağına inancımız tamdır.

İnsan hakları ve özgürlükleri konusundaki eksikliklerimizi süratle gi-dermek, bizim kendi in-sanımıza olan borcumuzdur. Bizler, temel hak ve hür-riyetlerin kısılmasına yol açan hükümleri kal-dırmayı, onların yerine, insan onurunu, her durum ve koşulda korunması gereken bir değer olarak kabul eden, temel hak ve özgürlükleri genişleten, insan haklarına ilişkin evrensel ve uluslararası bil-diri ve sözleşmelerle benimsenmiş, çağdaş normlara uy-gun kurallar konulmasını ilke ve görev edinmekteyiz.

Bu duygu ve düşüncelerle, değişikliklerin ulusumuza hayırlı olmasını diler, saygılarımı sunarım. (DSP, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Saadet Partisi Grubu adına, Çorum Milletvekili Sayın Yasin Hatipoğlu; buyurun. (SP sıraların-dan alkışlar)

SP GRUBU ADINA YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; Dördüncü Yasama Yılına bir hafta kala beraberiz. Ben, umuyorum ki, bu gördüğümüz Anayasa Değişikliği Teklifinde sergilediğimiz ve gönüllü olarak sergilediğimiz uzlaşılarımız devam eder. Bu, zannediyorum, yalnız benim temennim değil; bu, bütün siyasî parti gruplarımızın temen-nisi, bu, halkımızın temennisi; bu, işsiz, açsız, ihtiyaç içerisinde perişan olan insanların temennisi; bu, geleceğimizin, yavrularımızın, çocuklarımızın temennisi; çünkü, Türkiye Büyük Millet Mec-lisinde siyasî parti grupları bu uzlaşma sınavını başarıyla geçemezlerse, ülke meselelerinde, ülkenin meselelerini çözmede, problemleri çözmede, çözüm üretmede uzlaşamazlarsa meseleler sırtımıza yığılır. Onun için, umuyorum ki, bu uzlaşma hareketi başka hareketlerin de öncüsü, güdücüsü, et-kileyicisi olsun. Ben, bu temennilerle, 737 sıra sayılı Anayasa Değişikliği Teklifinin ne ifade ettiği konusunda Saadet Partimizin görüşlerini Yüce Heyetinize arz ve ifade etmeye çalışacağım.

Değerli Başkan, sayın milletvekilleri; elbette yasalar mükemmel değildir. Keşke mükemmel ol-sa. Zaten bizim görevimiz mükemmeli bulmak. Eğer yasalar komisyonlarda mükemmelleşebilsey-di, eğer yasalar teklif sahiplerinin elinde ve önünde mükemmelleşebilseydi bize ihtiyaç kalmazdı. Bu bir eksiklik değildir, teklifin eksikliği değildir, teklif sahiplerinin eksikliği değildir. Elbette, yegân yegân her birimizin görevi var. Şimdi, biz, Türkiye Büyük Millet Meclisinin Heyeti Umumiyesi olarak, bulduğumuz eksiklikleri birlikte düzeltmek gayreti içinde olacağız.

Bu çalışmaları başından bu tarafa, senelerdir, bıkmadan, yorulmadan yürüten Uzlaşma Komis-yonunun Başkanına ve bütün üyelerine huzurunuzda teşekkür ediyorum. Gerçekten ciddi, faydalı bir çalışma yaptılar. Keşke gönlümdekini keşfedebilselerdi, keşke yüreğindeki okuyabilselerdi, keşke milletimin içinden geçen bir anayasa metnini okuyabilselerdi.

Sayın milletvekilleri, lütfen, zannetmeyiniz, demeyiniz ki "yahu, yani millet anayasayla mı meşgul?.." Evet; çünkü, anayasa eğer mükemmelse özgürlük vardır, anayasa mükemmelse hak ve hukuk vardır, anayasa mükemmelse demokrasi vardır. Demokrasi varsa halk konuşur, özgürlük var-sa halk konuşur. (SP sıralarından alkışlar) Halk konuşursa haksızlık susar, halk konuşursa adalet konuşmuş olur, adalet konuşursa zulüm susar. (SP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, keşke bu anayasa çalışmaları yapılırken sivil toplum örgütlerini birer birer görebilse, duyabilse, dinleyebilseydik; halkımızı görüp, işitip, dinleyip, bu maddeler arasına görüşlerini alabilseydik, keşke... Olmadı; ama, yine teşekkür ediyorum, gerçekten bir çalışma yapılmıştır, eksik olmakla beraber...

1982 Anayasası tadilatla, tamiratla adam olacak bir anayasa değildir, bunu bilmemiz lazım. (SP sıralarından alkışlar) Onu yok saymak zorundayız. Anayasasız bir devlet olmaz elbet; yani, onu yok sayacak, derkenar edecek bir anayasaya ihtiyacımız var. Biz, bunda başarılı oluruz, bunu beceririz, başarırız. Allah'a hamdediyorum ki, hiçbir siyasi parti grubumuzun, millete bakış açısı itibariyle bir eksikliği yoktur, bir zaafı yoktur, bir kusuru yoktur, bir korkusu yoktur, bir vehmi yoktur.

Hep korkulardan korka geldik, hep vehimlerle yattık kalktık... Şu korkuları korkutalım, şu vehimlerden kurtulalım!.. Anayasa yapmaya ne zaman başlasak; eh, zaman böyle icap ettiriyor, ne yapalım, şartlar bu!.. Ne şartları beyler?! Hangi şartlar?! Bu şartları biz icat etmek zorundayız; millet bizi bunun için gönderdi buraya. Onun için, bu Uzlaşma Komisyonundan gelen teklifi kusuruyula, kusuruyla kabul ediyoruz; ama, eksiklerinin var olduğunu ifade ediyoruz.

Bu teklife destek vereceğiz. Hep söyledik ve bervechi peşin arz ediyorum, bu teklife destek vereceğiz. Bir kere daha ifade ediyorum: Bu teklife destek vereceğiz. (SP, MHP ve ANAP sıralarından alkışlar) Ancak -ama, bu, Anayasadaki ancaklardan değil, bu ancak, başka bir ancak- eksik gördüğümüz yerlerde bu eksikliği birlikte, beraber giderelim istiyoruz. İhtizüğe önergeler bunun için konulur, Anayasaya önerge yolu bunun için açık tutulur. Onun için, önergelerimizle geleceğiz. Bu, şu demek değildir -kimse bunu böyle anlamasın ve hiç kimse de lafi gırtlığında dolandırmasın- efendim, falan maddeye sen önerge verdin, onu kabul etmiyorsun... Hayır, o madde böyle değil de şöyle olursa daha iyi olur, evrensel kural ve kavramları, evrensel düzeyi böyle daha iyi yakalarız demektir bu. Onun için, biz, önergelerimizi vereceğiz ve mücadelemizi de yapacağız; ama, oy vereceğiz. Haa, diyeceksin ki "yahu, ne anlamı var?.." Anlamı şu: İşte, önemli olan bu aradaki anlam farkını anlamaktır, bu aradaki anlam farkını anlayabilmektir. (SP sıralarından alkışlar)

Biz diyoruz ki "evet, bu madde olmalı; ama, eksik bu madde; şöylesi güzeldir." Ama, gücümüz yetip de değiştiremezsek "efendim, ne yapalım, bizim dediğimiz olmadı, biz, bu maddeyi yok sayıyoruz" demiyoruz, böyle demek kendimizle çelişkiye düşmektir. Ve bir başka şey söylüyoruz ama...

Değerli milletvekilleri, bu Anayasada hak ve özgürlükler açısından, özellikle demokratikleşme açısından ileri adımlar vardır ve belki, 37 madde içerisinde çok önemli ileri adımların bulunduğu birkaç madde vardır. Bunları biz çok önemsiyoruz, özgürlüklerimiz için önemsiyoruz, hak, hukuk için önemsiyoruz, milletimiz yarını için önemsiyoruz, Avrupa'yla entegrasyonumuz için önemsiyoruz, dışarıya gittiğimiz zaman yabancılarla tartışırken sesi gür, göğsü gergin, alni dik ve açık insanlar olmak için önemsiyoruz. Eğer, bu maddelerde, olur ya, indel icap bir yanlışlık olur, bir saf dışı olma yanlışlığıyla bu maddeler karşılaşırsa, milletimiz için çok önemli saydığımız bu maddelerde -çok açık arz ediyorum, lütfen- bir yanlışlık olur, 330 oyun altına düşecek olursa -grup adına karar alınmadığı için ifade ediyorum- ben şahsen, bu söylediğim sözleri zabıtlardan alır, bir kere daha okur ve bir kere daha gözden geçiririm. Bilmem arz edebiliyor muyum?.. (MHP sıralarından "anlaşıldı" sesleri.) Gayet açık.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; evet, keşke bizim istediğimiz gibi olsaydı. Mesela, bizim istediğimiz gibi olsaydı, ben, başlangıcı siler çıkarırdım oradan çağdaş anayasaların hiçbirisinde başlangıç diye bir şey yok. Beyler, ne yapacaksınız başlangıcı?! Bir okuyun lütfen. Ben, zannediyorum ki, bu başlangıç -61'de de var- galiba şunun için konuluyor: Olur'a, şayet, hak ve özgürlükleri kısıtlamada bir eksikimiz kaldıysa, bir boşluk kaldı da, hak ve özgürlükler oradan yol ve hava, hayat bulacaklarsa, her derde deva şu başlangıcı orada kullanırız diye getiriyorlar galiba. Çünkü, almız, laiklik var, özgürlük var, hukuk var, millî güvenlik var, kamu düzeni var, yani, 175 madde içerisinde ne varsa, başlangıçta biraz biraz var ondan. Sanki, bu, ayrı bir şey, bir şemsiye. Bundan kurtulmamız lazım.

Şimdi okuyacağım bir belgeye bakınız... Cumhuriyet Halk Partisinin anayasa teklifinde -keşke bu Cumhuriyet Halk Partisi Parlamentoda olsaydı, keşke şu sözlerini 61 Anayasası için de söylemiş olsa idi- deniyor ki: "Bu bölümdeki açıklamalar askeri darbeyi meşrulaştırdığı gibi, yeni darbeleri de özendirecek niteliktedir. Böyle bir anlayış demokratik bir anayasada yer alamaz." Doğru söylüyor. Onun için, diyoruz ki, bu başlangıç olmamalıydı.

Başlangıç olursa, hak ve özgürlüklerimizin öntü yeterince açılmıyor, liyakatimiz ve istihkakımız kadar açılmıyor. Peki, hak ve özgürlüklerin öntünü açmazsanız, anayasalı bir devlet ile anayasasız bir devlet arasında ne fark var?! Anayasal devlet olabilmenin yolu -dikkat buyurunuz "anayasalı" demiyorum, anayasal hukuk devleti olmanın yolu, hak ve özgürlükler, sizin hak ve özgürlüklerinize zarar vereceği noktaya kadar açık, berrak ve serbest olmalıdır. Ölçü budur.

Bakınız, izninizle, size bir yerden bir iki cümle arz edeyim: "Eğer, bir ülkede, ülkenin özel koşulları -taniyacaksınız, bu dil, benim dilim değil- sürgit özgürlüğe karşı ise, orada tam demokrasiyi gerçekleştirmek bir düşür." Keşke düş olsa; düş, bazen gelir, rastlar insana. "Gerçekleştirilen, bize göre demokrasidir, gerçek demokrasi değildir. Böyle demokrasilerde, toplumun alınyazısı, demokrasi göçüğü altında yaşamaktır." (SP sıralarından alkışlar)

Bunun içindir ki, değerli milletvekilleri, yasa yapımında özgürlükler, hak ve hukuk ilkeleri, evrensel ilkeler, ölçülerimiz, nirengi noktalarımız olmalı. Hâlâ, bazı kelimeleri, kavramları kullanmakta ısrar ediyoruz -ben de seviyorum onları- millî güvenlik, kamu düzeni... Bunlar, benim de itibar ettiğim, iltifat ettiğim kavramlardır. Düşünebiliyor musunuz, 37 maddelik şu teklifte, 11 ayrı maddede millî güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık, genel bilmem ne... Beyler, buna ihtiyaç var mı?! Ben mi acaba anlamıyorum; yoksa, derdimi mi anlatamıyorum?! Bunlar olmalı; cumhuriyetin temel nitelikleri, tabii bunlar olmalı; ama, yani, millî güvenlik... 37 maddenin 11'inde millî güvenlik, kamu düzeni, sosyal ahlak... Beyler, diyelim ki, Anayasanın bir bölümünü ayırsak kamuyla ilgili bölümünü, işte millî güvenliğimizi, kamu düzenimizi, ne koyacaksak, hangi değeri çok değerli telakki ediyorsak oraya koysak; sonra, öbür maddeleri rahat bıraksak, rahat, (SP sıralarından alkışlar) olmaz mı biraz rahat bıraksak; hayır. Bu, yapım tekniği değildir; bu, anayasa yapım tekniği değildir.

Değerli milletvekilleri, eğer, her maddede ama, ne konusu olursa olsun, bunları bu kadar getirir önümüze dayatırsak, o takdirde ne oluyor biliyor musunuz; özgürlükler tıkanıyor.

Sayın Başkanım, bakınız, izninizle, ben size kısaca bir pasaj daha arz edeyim: "Anlatım özgürlüğünün yetersiz -çünkü, bunlar anlatım özgürlüğünü kısıtlıyor- olduğu bir ülkede, inceleme yapmadan yüzeysel yargıda bulunanlar çoktur. Düşünceler kalıplaşmış, güdükleşmiş, düşün dünyası düşünce sanılan kısır kalıplara hapsedildiğinden, beyinsel üretim durmuştur. Yinelenen törensel konuşmalar toplumun afyonu olmuşlardır. Orada, pastörize insanlar, daha doğrusu, hiç kimseler orada oldukları gibi görünemezler; sahte kimlik kartlarıyla dolaşırlar, iki yüzlülüğe zorlanırlar; çünkü, orada, sadece yalan söyleme özgürlüğü vardır, kimse artık kendisi değildir. Özgürlük yoksa, ahlak da yoktur." Bu sözler benim değil.

BAŞKAN - Kimin efendim?

YASİN HATİBOĞLU (Devamla) - Efendim, bendeniz, yargıçlığın zirvesindeki Sayın Sami Selçuk'un, Yargıtayın 2001 ve 2002 adli yılı açılışı dolayısıyla irat buyurduğu nutuktan aldım efendim. (SP sıralarından alkışlar)

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; eğer, biz, siyasi partilerimizin gerçekten kurulmalarını, korunmalarını, hayatîyetlerini devam ettirmelerini teminat altına almazsak, Parlamentomuz ciddi

çalışma yapamaz. 68 inci madde "siyasî partiler, demokratik siyasî hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır" diyor. Demokrasiyi yaşatacaksak, demokrasiyi çağdaş bir demokrasi düzeyine çıkaracaksak, siyasî partileri korumamız ve kollamamız lazım. Peki, bu getirilen teklifte, bizim çok büyük önem verdiğimiz bu teklifte demokrasi ne âlemde acaba? 69 uncu maddenin altıncı fıkrasında bir düzenleme var. Bir gelişmedir, buna teşekkür ediyorum; hiç kimse bunun bir gelişme olmadığını söyleyemez, aklı olan hiç kimse; ama, yine, akıl mantığının söz söylediği hiç kimse bunun mükemmel olduğunu da söyleyemez; bunun eksigi var, kusuru var.

Kriterler... Odak olma... Kim belirleyecek odak olmayı; Anayasa Mahkemesi belirleyecek. Nasıl belirleyecek odak olmayı? Odak olmayı belirlemek için, odağın kriterlerinin; yani, yasak fiilin unsurlarının bilinmesi lazım. Unsurları kim koyar; yasama meclisi koyar. Eğer, siz, yasama meclisine hangi hallerde odak... Yine, Anayasa Mahkemesi, odak olmuştur olmamıştır desin; ama, hangi hallerde odak olacağı konusu, unsur belirleme keyfiyetidir, yasa koyma keyfiyetidir. Bu, sizin hakkınızdır; bu, sizin görevinizdir; bunu başkasına devredemezsiniz. (SP sıralarından alkışlar) Anayasanın çok açık hükmü var; bu, devredilemez, devredilemez haklardandır. Devrederseniz ne olur? Kuvvetler ayrımı, hepinizin bildiği 6 ncı, 7 nci, 8 inci, 9 uncu maddeler... Kuvvetler ayrımında hakkınızı, yetkinizi Anayasa Mahkemesine, yasama hakkınızı yargıya devredemezsiniz. Eğer, diyorsanız ki, hangi hallerde odak oluşur, oldu mu olmadı mı, kararı o versin dersiniz, işte o zaman, siz, kendi hakkınızı, yetkinizi devretmiş olursunuz. Dolayısıyla, kuvvetler ayrımı ortadan kalkar, kuvvetler karmaşası doğar. Bunun için, 69 uncu maddede sıkıntılarımız vardır.

Bir başka sıkıntı daha var. Değerli milletvekilleri -devamı- bir parti, kapatılan partinin devamı olmaz. Siz ölçü koymuyorsanız nasıl tespit edeceksiniz, bana söyleyin! Belki biraz latife ederek arz edeyim lütfen: DNA testi mi yaptıracaksınız beyler, ne yapacaksınız; kan testi mi yaptıracaksınız, bu parti o partinin devamı mı değil mi... Buna ölçü koyun. Diyoruz ki, getirin, deyin ki, bu husus kanunla düzenlenir; kimsenin bir şey dediği yok.

Bir başka şey daha; burada, zannediyorum, siyasî yasaklar konusunda bizi en çok ve en iyi anlayan Sayın Başbakanımızdır. Onun acısını hep beraber çok çektik. 1960'tan sonra yasak, 1980'den sonra yasak... Beyler, biz, bu yasaklarla nereye gideceğiz? Biz, özgürleşmek için getirmiyor muyduk bu teklifi? Özgürleşme...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

YASİN HATİBOĞLU (Devamla) - Ama, özgürlüğün de bir sınırı vardır Sayın Başkanım, biliyorum. Sürem bittiyse, özgürlüğüme müdahale değildir bu, bunu biliyorum.

BAŞKAN - Etmem biliyorsunuz; özellikle kürsü özgürlüğüne mümkün değil... (SP sıralarından alkışlar)

Buyurun efendim.

YASİN HATİBOĞLU (Devamla) - Beyler, anayasayla, şu anayasayla özgürlükleri geliştiriyoruz diyoruz, değil mi efendim... Ee, yasağı devam ettiriyoruz... Yapmayın!.. Bakınız, 69'un sekizindeki yasağın temel gerekçesi şu... Tartışılmış 1995'te, denilmiş ki... Niye beş sene de onbeş sene değil; niye üç sene değil, bir sene değil? Gerekçe şu: "Efendim, bir seçim dönemi beş yıldır; bir seçim dönemi de yasaklı olsun" deniliyor. Kimse bu? Beş yıldır...

Şimdi, ben, heyetinize sesleniyorum; lütfen, bunu dört yıla indirelim. Niye dört yıla indirelim; bir... O sürenin gerekçesi ortada. Şimdi, her ne kadar Anayasada, hâlâ, seçim süresi beş yıl ise de, seçimlerin başından sonuna hiçbir dönemde beş yıl olmamıştır; hep dört yıl, dört yıldan aşağıdır. Öyleyse, ona uygun olsun, dört yıla indirelim; bir.

Bir de, bir suç işliyorsunuz, kamu haklarından mahrum bırakılıyorsunuz, hakkın iadesi için üç yıl kâfi geliyor. Burada niye hâlâ beş yıl?

Değerli milletvekilleri, evet, bu anayasanın getirilerinde sosyallikte de eksiklik var, ona da işaret ediyoruz. Getirdiğimiz düzenlemede -zannediyorum 52 nci maddede- asgarî ücretten söz ediyoruz, anayasal kavram haline geliyor, doğru; ama, aklım almadı, lütfen, beni ikaz eder, beni tembih eder, tenvir eder misiniz, bendenize tebliğ eder misiniz. Asgarî ücret şu demek: Arkadaş, bu ücretle, ölmeden yaşayabilirsin. Türkiye'de o da mümkün değil de... Yani, ölüm maaşdır bu diyorsunuz; asgarî ücret, bundan daha aşağısı olmaz diyorsunuz; vergi alıyorsunuz. Bu ne iştir Yarabbi, bu ne çelişkidir?!. (SP sıralarından alkışlar)

Bir başka şey daha; kamuda çalışanlara grev hakkı. Kamuda çalışanlara grev hakkı vermezseniz, sendika kurmalarının bir anlamı kalır mı?!

İşte, Türkiye'deki sosyal gelişmenin resmi bu. Buyurun, ibretle izleyelim. Diyor ki: "Böbrek pazara düştü." Vatandaş böbreğini satıyor.

Değerli milletvekilleri, önergeler vereceğiz. İstirhamımız, bu önergelere destek vermenizdir. Bu, uzlaşmanın bozulması anlamında değildir. Eğer, siz, bunun adına "uzlaşma" der, hiç deldirmeden, el vurdurmadan götürürseniz, buna, birileri çıkar -ben demiyorum- bu dayatma metnidir der, dayatma metni... (SP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum...

YASİN HATİBOĞLU (Devamla) - Sizi bundan korumak isteyen bir arkadaşınız için bu sözleri çok görmeyiniz.

Sizi ve müsamahasından dolayı Sayın Başkanımızı saygıyla selamlıyorum efendim. (SP, ANAP, DYP ve AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Efendim, şimdi söz sırası Milliyetçi Hareket Partisinde.

Kilis Milletvekili Sayın Mehmet Nacar, buyurun efendim. (MHP, DSP ve ANAP sıralarından alkışlar)

MHP GRUBU ADINA MEHMET NACAR (Kilis) - Sayın Başkan, Yüce Meclisin değerli üyeleri; Muhterem Heyetinizi saygıyla selamlarım.

Muhterem Meclisin ve kamuoyunun bilgisi dahilinde olan ve uzun bir çalışmanın neticesinde ortaya konulan Anayasanın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifini görüşmek üzere toplanmış bulunuyoruz. Teklif üzerinde, Milliyetçi Hareket Partisi Grubu adına, görüşlerimizi ifade edeceğiz. Bu vesileyle, şahsım ve partim adına, Muhterem Heyetinizi tekrar selamlarım.

Milletlerin tarihinde her zaman için, yönetenler ve yönetilenler arasında, adına anayasa dediğimiz, bir davranış kuralları manzumesi olmuştur. Anayasalar, amaçları, nitelikleri, taşıdıkları değer ve öncelikleri itibarıyla değişik şekillerde ifade edilmişlerdir. Anayasaların değişik şekilde ifade edilmelerinde en büyük etken, muhakkak ki o dönemin anlayışını önemli ölçüde yansıtmalarıdır.

Anayasa tarihimiz içerisinde, cumhuriyet öncesi ve sonrası anayasalarımız, dönemlerinin derin izlerini yansıtmıştır. 1982 Anayasası da diğerleri gibi, önemli ölçüde, yapıldığı dönemin şartlarını ve anlayışını yansıtan bir özelliğe sahip olmuştur.

Tarihin her döneminde mükemmel ve insanlık onuruna yakışan ve nihayetinde insanın mutlu yaşayabileceği bir düzeni temin edecek anayasa anlayışı aranagelmıştır.

Günümüz anlayışı içerisinde, anayasalar, evrensel normları ve değerleri, tabandaki yapıya uygun olarak düzenlemek durumundadır. Bu anlayış, demokratik anayasaların daima toplumu karakterize eden, toplumun beklentilerini, âdetlerini, yaşama arzularını, geçmişe saygılarını ve geleceğe yönelik olarak, ortak bir hayat isteklerini yansıtmak durumundadır. Diğer bir ifadeyle, her anayasa, bireysel hak ve özgürlükler ile müşterek değer ve çıkarlar arasında en uygun dengeyi kurmak ve bunu da demokratik sistem zemininde başarmayı öngörmek durumundadır. Anayasa, bu anlamıyla bir toplumsal sözleşme mahiyeti kazanır; bütün özel ve tüzel şahsiyetleri bağlayıcı bir nitelik arz eder.

Sayın milletvekilleri, anayasalar, devletin rejimini, temel hak ve özgürlükleri, anayasal kurum ve kuruluşları belirleyen temel kanunlardır. Toplumsal mutabakatı ifade eden anayasaların -özelliği sebebiyle- değiştirilmesi, nitelikli çoğunluğa ve belirli şekil şartlarına bağlanmıştır.

1982 Anayasası, kabul edildiği tarihten itibaren birçok yönüyle eleştirilmiştir. Dünyanın hiçbir demokratik ülkesinde, anayasalar, ne yerin dibine batırılırcasına yerilmekte ne de değişmez kutsal metinler olarak korunmaya çalışılmaktadır. Muhakkak ki, anayasalar eleştirilebilmeli ve dönemin anlayışına ve ihtiyaçlarına uygun olarak değiştirilebilmelidir.

1982 Anayasasının, kabul edildiği tarihten itibaren geçen süre, kamuoyu tarafından ortaya konulan eleştiriler, demokratik toplum anlayışının gelmiş olduğu yer, ülkemizin taraf olduğu anlaşmalar ve ülke ihtiyaçları göz önüne alındığında, üzerinde değişiklik yapılması gereği ortaya çıkmaktadır.

Anayasa değişikliğine ilişkin ihtiyaçların ve hedeflerin belirlenmesinde, ülkemizin birlik ve dirliğini temin edecek, millî varlığımızı ve demokratik yapıyı koruyan anlayış temel felsefe olmalıdır. Bu yaklaşımın, demokrasiyi, temel hak ve özgürlükleri engelleyen veya ortadan kaldıran ilkeler olmadığı açıktır. Zira, evrensel hukuk normları, temel hak ve özgürlüklerin, millî güvenlik, toprak bütünlüğü, başkalarının hak ve özgürlükleri ile demokratik toplum düzeninin korunması amacıyla sınırlandırılabilir olduğunu vazetmektedir. Esas itibarıyla de, temel hak ve özgürlüklerin teminatı ve varlığı, demokratik toplum düzeninin var olduğu bir devletin varlığına bağlıdır. Bu sebeple, devletin varlığını korumak, temel hak ve özgürlüklerin korunmasıyla aynı sonucu doğurur.

Sayın milletvekilleri, demokrasinin temel ve vazgeçilmez şartı, iktidarın, seçilmiş organlar eliyle yönetilmesidir. Parlamenter sistem içerisinde seçimle işbaşına gelenlerin, kuvvetler ayrımı esasına göre, iktidarı öteki erklerle paylaşması esastır; ancak, demokratik bir ülkenin en belirgin göstergesi, iktidarı kullanan seçilmiş karar organlarının aslî ve kurucu iktidar görevini kullanabilmesidir. Türk demokratik hayatında en büyük eksikliklerin başında ise, seçilmiş organ olan Parlamento'nun, Anayasadan aldığı ve tarihinden gelen konumu itibarıyla bu yetkisini kullanamaması gelmektedir.

Cumhuriyet tarihimiz içerisinde, cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllardaki 1921 ve 1924 Anayasalarını ayrı tuttuğumuzda, sivil bir anayasanın Parlamento tarafından yapılmamış olması, hepimizin malumudur. 1961 Anayasası, 1961 Anayasasının 1973 değişikliği ve 1982 Anayasalarının Parlamento tarafından yapılmamış olması, bu Anayasalara en fazla eleştirilerin kaynağını oluşturmuştur.

Nitekim, 1982 Anayasası kabul edildiği tarihten itibaren geniş eleştirilere muhatap olmuş ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamadığı genel kabul görmüştür. Aradan geçen 19 yıl içerisinde 5 defa üzerinde değişiklik yapılmış olmasına rağmen, esaslı değişiklikler yapılamamıştır. Yapılan değişiklikleri inkâr noktasında olmak muhakkak ki mümkün değildir; fakat, yapılan değişikliklerin önemli kısmının sadece siyasî haklar ve örgütlenme özgürlüğüne ilişkin olması, bu haklı eleştirileri kuvvetlendirmektedir.

Ülkemizde temel kural ve değerlerde güçlü bir konsensüstün oluşmaması, kısır çekişmeler, kişisel veya siyasi menfaatların önplana çıkarılması, geçmişte daha kapsamlı yapılabilecek değişiklikleri, maalesef, engellemiştir.

Yaşadığımız süreç içerisinde 21 inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi, uzlaşma kültürü içinde, ülkenin meselelerine çözüm üretmede kolektif aklı ve gücü kullanabilecek örnekleri göstermiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi iki yılı aşkın bir süredir, Anayasanın tümü üzerinde çalışarak, sivil bir anayasa yapmak amacıyla, hareket etmiştir; değiştirilme gereği duyulan maddeler üzerinde kısmî veya esaslı değişiklik önerilerini metin haline getirmiş ve Yüce Meclise sunmuştur.

Eğer, Türkiye, bugün, Anayasasında ileriye dönük ciddi bir adım atmanın eşğine gelmiş ise, bunda Milliyetçi Hareket Partisinin katkısı çok büyüktür. Bu vesileyle, bu çalışmalara katkı temin eden, başta, diğer siyasi parti gruplarına, Uyum ve Anayasa Komisyonları üyelerine, katkı sağlayan diğer ilgililere ve emeği geçen uzmanlara teşekkür etmek istiyorum.

Sayın milletvekilleri, yapılan bu değişiklikler, muhakkak ki, mükemmel ve tüm talepleri karşılayan bir noktada değildir. Zaten, mükemmel bir anayasa hiçbir zaman mümkün olmamıştır ve olmayacaktır. Zira, insanlık, nihai hedef olarak hep mükemmeli arama gayretiyle, var olandan daha iyisini ve güzelini hedeflemektedir. Bu amaç ve gayret var olduğu sürece, daha sonra yapılacak anayasalar, bir öncekinden daha ileri olacaktır.

Yapılan bu çalışmaların, ülke ihtiyaçlarını, evrensel hukuk normlarını ve demokratik toplum düzeninin gereklerini yansıttığı bir gerçektir. 6 siyasi partinin ve toplumsal değerlerin uzlaşma kültürü ve demokratik tartışma ortamı içinde gelebildiği en iyi noktayı ifade etmektedir. Kısa vadede geçici çözüm arayışlarından uzak, kişisel ve siyasi menfaat anlayışı gütmeyen bu değişiklik, uzlaşma kültürünün en önemli adımlarından biridir. İlk etapta 37 maddeden müteşekkil değişiklik paketi, kalıcı ve ülke ihtiyaçlarına cevap vermeyi amaçlayan köklü değişiklikleri içermektedir. Tartışmaya açıldığı günden bu yana toplumun geniş kesimleri tarafından genel kabul görmesi de bu yaklaşımı haklı kılmaktadır. Toplum tarafından genel kabul görmesinin doğal ve haklı bir sonucu da toplumsal mutabakatı tesis etmesi bakımından önemlidir.

Sayın milletvekilleri, anayasa değişikliğine ilişkin paket 37 maddeden meydana gelmektedir. Anayasamız, 177 madde ve 15 geçici maddeden oluşmaktadır. İlk paket olarak 100 madde üzerinde değişiklik yapıldığı düşünüldüğünde, mevcut Anayasanın yüzde 37'si değiştirilmektedir.

Sayısal değişikliklerden öte, yapılması düşünülen değişiklik, esaslı ve detaylı değişiklikler öngörmektedir. Şöyle ki: Anayasalarda kişinin dokunulmaz, devredilmez ve vazgeçilmez temel hak ve hürriyetleri ve bunların tabi oldukları sınırlamalarla ilgili hükümler düzenlenirken, anayasa düzenleme tekniği açısından üç sistem geçerlidir. Bunlar: Genel sınırlama sebepleri sistemi, özel sınırlama sebepleri sistemi ve karma sınırlama sebepleri sistemidir.

1982 Anayasası, temel hak ve özgürlükleri sınırlama sistemi içerisinde karma sistemi benimsemiş ve uygulamıştır.

Bu sisteme göre, temel hak ve özgürlükler genel sınırlama sebepleri detaylı olarak 13 üncü maddede düzenlenmekte, daha sonra, özel sınırlama sebepleri, her temel hak ve özgürlüğü düzenleyen maddede ayrıca hükme bağlanmaktadır.

Yapılan değişiklikle, karma sınırlama sisteminden uzaklaşmış, özel sınırlama sebepleri sistemine geçilmiştir. Bu sisteme göre, temel hak ve özgürlüklerin önce varlığını öngören özel madde, daha sonra aynı maddede bunun özel sınırlama sebepleri esas, ölçü ve ilkeleri hükme bağlanmak suretiyle düzenlenmektedir. Bu sistemin ışığında, temel hak ve hürriyetler, Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir.

Yine, bu sınırlamalarda, hakkın özüne, Anayasanın sözüne ve ruhuna ve ölçülülük ilkesine aykırı olunmayacaktır.

Bu düzenlemeyle birlikte, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında, Anayasa Mahkemesinin daha önce benimsediği ilkeler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin hakları düzenleyen anlayışına uygunluk sağlanmıştır.

Temel hak ve özgürlüklerin genel sınırlama sebeplerinden uzaklaşmış olmakla, temel hak ve özgürlükleri düzenleyen maddeleri, demokratik toplum düzeni, ülkemizdeki demokratikleşme anlayışı ve taraf olduğumuz uluslararası anlaşmalara bağlı olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede "kişinin hakları ve ödevleri başlığı" altında, kişi hürriyeti ve güvenliği, özel hayatın gizliliği, konut dokunulmazlığı, haberleşme hürriyeti, yerleşme ve seyahat hürriyeti, düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti, basın hürriyeti, kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı, dernek kurma hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşleri düzenleme hakkı, suç ve cezalara ilişkin esaslar, temel hak ve hürriyetlerin korunması yeniden gözden geçirilmiş ve düzenlenmiştir.

"Sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler" başlığı altında ise ailenin korunması, kamulaştırma, çalışma hakkı ve ödevi, sendika kurma hakkı, ücrette adalet sağlanmasına ilişkin maddeler yeniden düzenlenmiştir.

Demokratik toplumun en önemli ve vazgeçilmez ilkesi, muhakkak ki, siyasî haklardır ve bu hak, demokratik sistemin temel dayanağı olan halkın yönetime katılma esasını öngörür. Bu noktadan hareketle, seçme, seçilme ve siyasî örgütlenme hakkı demokrasinin kaynağını teşkil eder. Demokrasiler gücünü seçimden alırlar. Bu sebeple seçimlerin, serbest, eşit, genel, gizli oy, açık sayım ve yargı denetimi altında yapılması bu hakkın güvencesini teşkil eder.

Ülkemiz seçim kanunları sık sık değiştirilmektedir. Her seçim öncesi siyasî fayda ve konjonktürel olarak adaletsizliği doğurabilecek değişiklikler yapılmıştır. Kalıcı ve demokrasinin esaslarının tesisini amaçlayan bir seçim yasasının önünü açabilmek için Anayasanın 67 nci maddesine yeni bir fıkra eklenmiştir. Bu düzenlemeyle, iktidarların, kendi lehlerine, seçime yakın bir tarihte düzenleme yapmasını önlemek suretiyle kalıcı ve çözüm üretici seçim yasası yapılması öngörülmektedir.

Yine, siyasî hakların kullanılmasında esas olan, siyasî partilerin kapatılmasına ilişkin düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemeyle odak olmanın tarifi yapılmış, bir siyasî partinin Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılması yerine ara tedbirler geliştirilmesi ve Anayasa Mahkemesinin kapatma kararı verebilmesi için beşte 3 oy çoğunluğu öngörülmüştür.

Yapılan değişiklik paketinde, yasama yetkisine ilişkin olarak da yasama organının af yetkisi genişletilmiştir. Mevcut düzenlemede yasama organının af yetkisine sınırlama getirilmekteyken, bu yetki genişletilmiştir; ancak, yasama organının affa ilişkin bu yetkileri genişletilirken, af kararı verilebilmesi için nitelikli oy prensibi öngörülmüştür. Böylece, beşte 3 oy aranmak suretiyle, Meclisin hassas bir konuda konsensüs sağlaması ve genel kabul görmesi halinde bu yetkinin kullanılması temin edilmeye çalışılmıştır.

Kamuoyunda en fazla tartışılan konuların başında milletvekilliği dokunulmazlığı gelmektedir. Parlamento tarihi içinde yerini bulan halkın iradesinin serbest ve hür olarak ifadesini temin etmeye yönelik bu hakkın varlığı demokrasinin teminatıdır. Suiistimal edilmesini önlemek kaydıyla, yasama dokunulmazlığı, dünya parlamentolarında olduğu gibi, Parlamentomuzda da olmalıdır. Suiistimalleri ve haksız ithamları önlemek, Meclisi zan altından kurtarmak ve yargılamayı güvence altına almak suretiyle yeni bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu düzenlemeye göre, dokunulmazlığın kaldırılmasına ilişkin işlemler en geç üç ay içerisinde sonuçlandırılacak, dokunulmazlığa ilişkin oy-lama gizli yapılacak ve yargılama Yargıtay tarafından yapılacaktır.

Sayın milletvekilleri, Parlamento tarihi içinde yasamanın yetkileri, sadece yasama yetkisiyle sınırlı değildir; yasama tarihi gelişimi içinde, yürütme organının denetlenmesi ve soruşturulmasına ilişkin olarak yargı yetkisi bulunmaktadır. Yasamanın bu yetkisini, mevcut düzenlemeyle, tam yargı yetkisi olarak ifade edebilmek mümkün değildir. Ceza hukuku terminolojisi içerisinde ön soruşturma olarak değerlendirilebilecek bu yetki, bir anlamıyla da yasamanın yürütmeyi denetleme yetkisinin bir uzantısıdır.

Meclis soruşturması, geçmiş tecrübelerin ışığı altında değerlendirildiğinde, Meclisin itibarını zedeleyici, siyaset ve siyasetçiye güveni sarsacak bir sonuç doğurmuştur. Haklı ve haksız ithamlarla bu yüce müesseseye itham edilmiş; yine, soruşturmanın adil ve objektif olarak sonuçlandırılmaması, soruşturma müessesesiyle elde edilmek istenen faydayı mümkün kılamamıştır. Bir siyasi kurum tarafından bir siyasînin soruşturulması, tartışma ve polemiklere açık bir konudur. Bu konuda yeterli hassasiyetin gösterilememesiyle, Meclis soruşturması, daha bir tartışmalı hale gelmiştir.

Tartışmaların önemli bir yönünü de, soruşturma dosyalarının uzun bir süre sonuçlandırılmaması oluşturmaktadır. Çeşitli sebeplerle komisyonun oluşturulmaması veya soruşturmanın Genel Kurulda görüşülmeden bekletilmesi, amaca ulaşılmasını engellemektedir.

Yukarıda sayılan sorunların temelinde ise, siyasî anlayıştaki çarpıklıklar yatmaktadır. İlkeli ve seviyeli siyasetle, ortaya çıkabilecek tüm aksaklıkları önlemek mümkündür. Etkin olarak, Meclis soruşturmasında aksaklıklara sebep olan unsurların ortadan kaldırılması suretiyle, çözüm aranmıştır. Soruşturma dosyasının sürüncemede bırakılmak suretiyle engellenmesini önlemek için, soruşturmanın daha seri sonuçlandırılması zorunlu hale getirilmiştir. Soruşturmanın oylanmasına gizli oy esası getirilmiştir. Siyasî baskı ve parti grup disiplininin etkileri ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Bu suretle, milletvekillerinin, hür idarelerini ve vicdanî olarak kanaatlerini ortaya koyabilecekleri ortam temin edilmeye çalışılmıştır.

Sayın milletvekilleri, genel olarak ifade etmeye çalıştığım bu hususlar, kanun teklifinin maddelerinin görüşülmesi sırasında detaylı olarak görüşülecektir. Maddelerin görüşmeleri sırasında da, konuya ilişkin olarak, fikir ve düşüncelerimizi ifade etmeye çalışacağız; fakat, genel olarak, değişikliğin, hukuk düzenimize ve toplumsal hayatımıza getirmiş olduğu değişiklikler, toplumun değişik kesimleri tarafından, maalesef ve amacından saptırılmak suretiyle yorumlanmıştır; birçok yanlış anlaşılmalara, varılmak istenen amaca aykırı olarak, maksatlı yorumlarla, bu paketin sekteye uğratılması amaçlanmıştır.

Geniş kapsamlı ve demokrasimizde bir dönüm noktasını teşkil edecek Anayasa değişikliğinin sadece belirli konulara hasredilerek gölgelenmesi ve saptırılması, Türk Milletine ve Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı büyük bir haksızlıktır. Millî birlik ve beraberliğimizi yıkmaya çalışanlara katkı sağlamaktan başka bir netice doğurmayacak bu tür yaklaşımlar, ifade edenlere de bir fayda sağlamayacaktır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi yapmış olduğu Anayasa değişikliği teklifiyle, daha demokratik ve yaşanabilir bir ülke hazırlamaya çalışmaktadır. Bu çalışmalar, muhakkak ki, kötü niyetli çevreler tarafından istismar edilmek ve engellenmek istenecektir. Uzlaşma kültürünün en güzel örneğini teşkil eden bu teklif, Türkiye Büyük Millet Meclisinin iki yılı aşkın bir süredir sergilediği sorumluluk duygusu içerisinde, hak ettiği desteği göreceklerdir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, hazırlamış olduğu 37 maddelik Anayasa değişikliği paketiyle toplumdan geniş bir takdir almıştır. Bu paketin hayata geçirilmesiyle birlikte, kurucu iktidar olarak, yetki ve sorumluluğunun bilincinde olduğunu ispat etmiş olacaktır. Bunun haklı gururu, muhakkak ki, Yüce Heyetin olacaktır.

Saygılarımla arz ediyorum efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Sayın Nacar, teşekkür ediyorum efendim.

Söz sırası, Doğru Yol Partisi Grubu adına, Amasya Milletvekili Sayın Ahmet İyimaya'da.

Buyurun efendim. (DYP sıralarından alkışlar)

DYP GRUBU ADINA AHMET İYİMAYA (Amasya)- Değerli Başkan, Yüce Parlamentonun değerli üyeleri; sözlerimin başında, Partim ve şahsım adına hepinizi selamlıyorum.

Bin yıllık bir devlet geleneğine sahip olan Türkiye Büyük Millet Meclisinin şu anda tartışacağı konu Anayasa olmamalıydı. Elli yılın, altmış yıl öncesinin bir sorununu, şimdi, ancak çözmeye çalışabiliyoruz. Gün, insanlığın yakın gelecekte boğuşacağı küresel krizin ve savaş rüzgarlarının Türkiye'yi etkisine aldığı son olayların gizli toplantıda tartışılması gerektiği ve stratejik konumumuzun Meclisçe gözden geçirilmesi gerektiği gündür. Gün, siyasetin kendisini tüketen tıkanmışlığını, dramatik hezimetini tartışacağımız gündür. Gün, hükümet boşluğunun yarattığı krizi, sefaleti, yoksulluğu ve açlığı söze getirmemiz gereken, çözüm aramamız gereken gündür.

Aziz arkadaşlar, şu anda tarih tekrerrür ediyor. Birinci Meşrutiyette, Tanzimatta, Lozan barışı gereği cumhuriyette Medeni Kanun hangi güç Türkiye'ye dayatıyor idiye, bugün, o güç, anayasa değişikliğini, belki de ve hatta, çok çok haklı olarak dayatıyor. Ben, bir milletvekili olarak ve Partim, bir ev ödevi anlayışı içerisinde, anayasa değişikliği değil, millete layık olan anayasa değişikliği arayışının dile getirilmesi zarureti ifade etmek istiyorum.

Arkadaşlar, anayasa sorununda, Türk siyasetinin, Parlamentonun ve partilerin cevaplandırması gereken zorunlu sualler vardır. Neden, 150 yıla yakın süredir bitmeyen kavga, bitmeyen tartışma, bu dönem, sırf, üçüncü defa gerçekleşiyor, beş defa tartışılan anayasa? Bu soruya doğru cevap vermemiz lazım. 6 anayasa; 18 yılda 5 değişiklik, 60 madde. Buna doğru cevap vermezsek, bu tiyatroyu sürekli oynarız arkadaşlar.

Türk anayasalarının tüm karakteristiği, millet tarafından değil, devlet tarafından yapılmış olmasıdır. Merkezin taşraya lütfudur o anayasalar. Toplumsal sözleşme desek de, akdin bir tarafında, millet yoktur. Toplumsal ihtiyaçlar, talepler, ilkeler değil, anayasa mühendislerinin iyi niyetlerinden kuşku duymadığım öngörülerini anayasa olarak dayatılmıştır; katılım yoktur, halkın sözü yoktur. Onun için, Türk anayasaları halksız anayasalardır.

En büyük sebeplerden birisi de değerli arkadaşlar, Türk siyasetinin tartışmaktan kaçındığı çift anayasa sorunudur. Her zaman, bu milletin, bu devletin iki anayasası olmuştur. Biri yazılı anayasa; fakat, istendiği zaman askıya alınan; öbürü fiili anayasa, istendiği zaman Anayasaya rağmen uygulanan anayasa. Çift anayasalı bir toplum, anayasayı elbette ki çözemez. Amerikan Anayasası 200 yaşındaysa, bunun nedeni, anayasanın, tüm değerlerin üstünde yer alan bir metin olmasıdır. Bizler, devlet olarak, kurumlar olarak, anayasanın bağlayıcılığına inanmadık. Bir başbakan çıktı "Anayasa bir defa delinse ne olur" dedi. Bir başbakan çıktı, açıkça, Anayasanın gizli emrine rağmen, Parlamentonun ortasında, milletin huzurunda açık oy vererek Anayasayı ihlal etti. Anayasaları araç görürseniz, elbette ki, anayasa amacını, istikrarı, sürekliliği sağlayamazsınız.

Değerli arkadaşlar, sürekli anayasa çözümüne Türk uygarlığının ulaşamamasının temel sebeplerinden birisi de, anayasayı yorumlamak, uygulamak ve sorunlara göre yeniden içeride barındırdığı anlamı keşfetmekle görevli yargı organlarının bu konudaki görevlerini yerine getirememeleridir. Amerikan Yüksek Mahkemesi, çevre sorunlarını, insan hakları sorunlarını, ırk ayrımcılığını ve düşünce özgürlüğünü, anayasaya rağmen, yorumla çözmüş ve liberal rekabete dayanan bu anayasal

uygarlığı sağlayabilmiş, gerçekleştirebilmiştir. Bugün, bizim Anayasa Mahkememiz, daha çok, Anayasayı, demokratik akılla değil, devletin gözlüğüyle, gözüyle okuduğu için, bir sorunlar karmaşası, ancak, anayasa değişikliğiyle çözüm formülünü önümüze dayatıyor. Yasama organının da, bu konuda, sınavı başarıyla geçtiği söylenemez arkadaşlar. Komisyonlarda meşakkatsiz, anayasaya uygunluk, aykırılık tahlili yapmadan, Genel Kurulda anayasal mesaj parmaklara yüklenmeden, Anayasaya aykırı kanunları çıkara çıkara, Anayasaya aykırı davranışı bir ikinci anayasanın kaynağı haline getirdik. Üzülüyorum, üzgünüm; muzaffer, dahi ve aziz komutan Mustafa Kemal Paşanın cumhuriyetinin, mağlup Venizelos'un Yunanistanından bireysel millî gelir olarak, ekonomik olarak geride kalmasına üzgünüm.

Cevap vermemiz lazım. Niçin bu Anayasa değil, niçin bu Anayasaya "hayır" demeliyiz; doğru cevap vermeliyiz, öze inmeliyiz, milleti tatmin etmeliyiz. Arkadaşlar, 1982 Anayasası -demin geneli üzerinde ifade ettiğimin dışında- özel kusurları olan bir anayasadır. Şu ana kadar, bir bütün olarak bu Anayasanın değiştirilememesi, siyasetimizin ve hepimizin ortak sorumluluğu ve ortak kusurudur.

Bu Anayasa, Türkiye'yi kim yönetiyor sualine doğru cevap veremeyen bir anayasadır, güce açık bir anayasadır. Bu Anayasa, bizzatı devlet krizini doğuran, devlet krizinin bataklık sebebi olan bir anayasadır. Cumhuriyet hükümetleri ile cumhurbaşkanı, Parlamento ile Anayasa Mahkemesi, demokrasi ile derin bürokrasi, seçilmişler ile seçilmemişler arasında, bu Anayasadan kaynaklanan ciddi krizler vardır ve Millî Güvenlik Kurulu toplantısındaki fırlayan anayasa, bir anayasanın fırlatılması değil, krizli anayasanın itirafı hadisesidir.

Değerli arkadaşlar, bu Anayasa, olası büyük devlet krizleri için bir çözüm getirememiş anayasadır. Bakınız, uzlaşma mekanizması tükendikten sonra, buna rağmen kriz çözilememişse, çözebilmek için iki seçenek vardır; biri Anayasaya aykırı seçenek, öbürü anayasal seçenek; ya darbe gelecektir veya seçim gelecektir. Bu Anayasada, bu iki seçeneğin dışında, büyük devlet krizlerini çözecek bir mekanizma yoktur. İtalyan Anayasasında, reformize edilmiş, mükemmel, anayasa reformunu tamamlayarak kurduğu bir anayasa mahkemesi vardır. Sovyet Anayasasında da vardır ve bu gibi hallerde, krizi, bir karar mekanizmasıyla anayasa mahkemesi çözebilmektedir. Bu Anayasa Mahkemesi değil. Üyelerine saygım var, kurumlara saygım var; ama, yapısal olarak, işlevsel olarak ve üye nitelikleri bakımından, bu Anayasa Mahkemesine böyle bir görev verilemez.

Değerli arkadaşlar, bu Anayasa, siyasal alanı ve özgürlükleri devletleştiren bir anayasadır. Bu Anayasanın temel kaygısı, hepimizin ortak kaygısı olan devlettir; ama, devletin de el atamayacağı sahalar, sınırlar vardır. Bugün siyasal partileri, bugün özgürlüğü devlet güdümünde bir serbest alan olarak görmek yanlış sayılmamalıdır. Aslında, siyaset alanına siyaset kurumlarının ve partilerin dayanışmacı ve ortak refleksle sahip çıkamamaları, bir anayasa sorunu değil, partiler demokrasisi sorunudur. Cesaretin, kalitenin ve dürüstlüğün siyasete ikame edilememesi, bir anayasa sorunu değil, bir partiler yapısı sorunudur.

Değerli arkadaşlar, bu Anayasa, hukuktan ürken, hukuktan çekinen bir anayasadır. Bakınız, Anayasada, özel yargılar serpiştirilmiş, devlet güvenlik mahkemesi, şu mahkeme, bu mahkeme... Yargı birliğinden ürüyor. Niye; yargı birliğinin ortak akli, ortak hüküm kuracaktır ve ortak bir uygarlık yaratacaktır. Özel yargı alanlarıyla bir imtiyaz alanı, yargılanamazlık alanı getirilmiştir. Dokunulmazlıklar, aslında, yargıdan kaçışın bir başka adıdır. Bugün, bürokratik dokunulmazlık, 129 uncu madde, demokrasinin dönüşümü için önemli bir maddedir. Dikkat ediniz; bizzat Anayasa, şu alanda dava açamazsın, şunun için dava açamazsın, bunun için dava açamazsın demektir. Bu, hukuktan firar etmenin, hukuktan kaçmanın başka bir adıdır.

Değerli arkadaşlar -belki Parlamentoda ilk kez ifade ediliyor- bu Anayasa, millet ile devleti yabancılaştıran bir anayasadır. Ayrılıkçı hastalar bir tarafa; "benim vatanım", "benim ülkem", "benim milletim" demeyen bir vatandaş gördünüz mü? Mümkün değil... Soruyorum Yüce Parlamenta: "Benim Anayasam" diyebilen bir insan gördünüz mü? Hayır... Bu Anayasayı milletin anayasası haline, bu Anayasayı milletin özdeğerlerinin anayasası haline getirmediğimiz zaman, bu yabancılaşmayı, bu kopuşu hiçbir mucizevi anayasal formülle önleyemeyiz değerli arkadaşlar.

Şimdi, taslağın üzerinde görüşlerimi ifade etmeye çalışıyorum.

Değerli arkadaşlar, bu taslak, Partilerarası Uzlaşma Komisyonunun, siyaset kurumunun ve bütün siyasal partilerin ortak bir ürünüdür, uzlaşma semeresidir, hiç kimseye mal edilemez.

Partilerarası Uzlaşma Komisyonu, derinlikli, uzun ve kapsamlı bir paket üretebilmiştir. İşin bu safhasında muvaffakiyet tamdır; ancak, anayasa yapımı, tüm sosyal olgularda olduğu gibi bir süreçtir. Anayasa süreci, hazırlık aşamasından sonraki aşamada, anayasa verimini ve kalitesini yükseltecek yönde kullanılamamıştır. Büyük Meclis, burada büyük zaaf göstermiştir. Meclis yönetiminin ve Değerli Başkanının, Büyük Millet Meclisi Başkanının, isteyen kurumlara anayasa paketini göndererek bu yüce görevden kurtulduğu söylenemez. Büyük Meclis, bu konuda, Başkanı aracılığıyla bilimsel paneller düzenletmeli, kamuoyu yoklamaları yaptırmalı ve sosyal taleplerin içeriği belirlenmeliydi. Anayasanın 175 inci maddesinden kaynaklanan görev algılanamamış, yerine getirilememiştir.

Aydınlar da bu konuda gereğini yapamamışlardır. Ara dönemlerde raporlar yazarlar, met-hiyeler düzenler, bu günlerde görülememiştir.

Gerçekten değerli katkıları olan kurumlar yok değil; Barolar Birliği, TÜSİAD, köşe yazarları, özellikle özel monografiyle Kemal Gözler. Teşekkür etmek lazım; ama, tartışma aşaması mükemmel geçmemiştir.

Değerli arkadaşlar, bana sorarsanız, bu paketin beş temel karakteri nedir şeklinde bir soru tev-cih ederseniz, vereceğim beş özlü cevap şunlar olacaktır:

1- Bu Anayasa, kendi merkezine insanı taşıyan anayasadır. Üniter devlet, bölünmez millet, parçalanmaz vatan hassasiyeti içerisinde güvenlik refleksleri de düşünmüştür; ama "özgür insan, güçlü devlet" sloganıyla yazılan bir anayasadır, demokrasinin ve hukukun standardını yükseltmektedir.

2- Anayasal düzenin kötüye kullanılmasında, devlet kadar bireyin sorumlu olduğu, birey kadar devletin sorumlu olduğu bir yazılımdır bu, ilk yazılımdır. Şu ana kadar, devletin anayasal düzeni kötüye kullanması kurumu yoktu bizde; ilk defa geliyor.

3- Uluslararası anlaşmaların yatay ve doğrudan etki doğurması, çatışma halinde uluslararası anlaşmalara üstünlük tanınması, küresel yolculuktaki en büyük adımdır. Mahsus maddesinde bunu genişçe tartışacağız.

4- Oyunun kurallarını değiştiriyor değerli arkadaşlar. Artık, Parlamantonun, seçime on gün kala, onbeş gün kala seçim kurallarını değiştirerek, çoğunluğun kendisine uygun oyun kurallarıyla seçime gitme dönemi ve yolu kapanıyor.

5- Bu paketle, Türkiye, 1974'teki, 2000'deki af krizini, sosyal depremi artık yaşamayacak; af, bir insanın keyfi veya hatır talebiyle Parlamenta dayatılamayacak ve devletin cezalandırma ref-leksi, cezanın caydırıcılığı, suçun teşvik edilemezliği bu Anayasada kurumsallaşılıyor.

Bana sorarsanız, Anayasaya, mutlaka, devlet reformunu mümkün kılacak, gerçekleri öğrenme ve bilgi edinme hakkını imkân haline getirecek değişikliği sağladım. Bana sorarsanız, Anayasa

Mahkemesi reformunu gerçekleştirdim. Bana sorarsanız, medya bağdaşmazlığını, medya ile devlet ve siyaset kurumları arasındaki ihale bağdaşmazlığını düzenleyen bir ilke koyardım. Bana sorarsanız, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yolunu tıkayacak anayasal şikâyeti, Anayasa Mahkemesi reformu yaparak anayasal şikâyeti öngörebilirdim.

Değerli arkadaşlar, sözlerimin sonunda, hüküm cümlelerimi ve Partimin görüşlerini sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu paket, Doğru Yol Partisinin ikinci demokrasi projesinde dile getirdiği, gerekçelendirdiği anlayışın, zihniyetin bir uygulamasıdır. Değerli Başkanım, ikinci paketin geciktirilmeden gündeme getirilmesi için inisiyatif almasını ve sözde kalmamasını diliyorum.

Değerli arkadaşlar, bu paketten sonra Parlamentonun ilk gündemi, bir siyaset reformu olmalıdır; siyasal partiler ve seçim hukukunun yeniden düzenlenmesi gündemi olmalıdır. Bugün, ülke milletvekilliği, Türkiye milletvekilliği amacıyla konulan 100 kişilik milletvekilliğinin fazla olduğu hususu itiraf olunmalı, milletin bu iradesi anayasaya taşınmalıdır. (DYP sıralarından alkışlar)

AYDIN TÜMEN (Ankara) - 100 kişiyi kim önerdi?!

AHMET İYİMAYA (Devamla) - Milletin tercihi sistemi yasalara taşınmalıdır.

Değerli arkadaşlar, polemik olmamak üzere, bir hususu sizlerle paylaşmak istiyorum.

AYDIN TÜMEN (Ankara) - Türkiye milletvekilliğini kim icat etti?!

AHMET İYİMAYA (Devamla) - Doğru Yol Partisinin bir koalisyon ortaklığı döneminde, odak kavramını tarif ediyoruz...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

AHMET İYİMAYA (Devamla) - Sayın Başkanım, 2 dakika...

14.00'te toplantı başladı, gece 04.00'te bitti. 14 saat müzakere, 169 sahife ve o gün, hiç unutmuyorum, şu andaki bir değerli Başbakan Yardımcımız "ülke satılıyor, Anayasa Mahkemesine darbe yapılıyor" diyordu. Aynı öneriyi, geliştirilmiş olarak, kendi imzalarıyla burada görüyoruz. Arkadaşlar, siyaset rejiminin, rejim hassasiyetlerinin üzerinden yürüyerek, onu istismar ederek iktidar arayışlarının maskesi bu teklifle düşmüştür. Ayıptır! Yapılmamalıydı.

Değerli arkadaşlar, bütün partilerimiz, seçimden önce yepyeni bir anayasa teklifiyle milletin huzuruna gitmeliler ve seçim vaadi olarak bunu dile getirmeliler, uzlaşmayı öngörmeliler; millî vekâlet, kurucu iktidar sıfatıyla buraya gelmeli, önümüzdeki dönemde yeni bir anayasa yapılmalıdır. Bu güzelim vatan, bu büyük millet, protez anayasalara, takma bacak anayasalara layık değildir arkadaşlar. Bu güzelim ülke, protez akıllarla yönetilen ülke olmaktan çıkarılmalıdır. Bu görev aziz milletindir, aziz milletvekillerinindir, Yüce Meclisindir. Kader, gereğini zamanında yapamayanlara daima acı gerçekleri armağan etmiş ve tattırmıştır.

Konuşmamın sonunda, ilk anayasa mağduru olan 1890 Yemen sürgünü Kemalpaşazade Sait Beyi, 1960 Anayasa Komisyonunda kavgasından dolayı cezaevini boylayan değerli bilim adamı Prof. Ali Fuat Başgil'i ve fiilî anayasayı yürürlükten kaldırma çabasını veren büyük demokrasi şehidi Adnan Menderes'i ve isimlerini bildiğimiz, bilmediğimiz diğer anayasa kazası mağdurlarını millete ait olan bu kürsüden anmayı, onlara manevî şükran borcunu sunmayı bir vecibe addediyor, anıları önünde hürmetle eğiliyor, gerçekleşecek teklifin, Anayasamızın millete, sisteme, Parlamento, bütün insanlığa hayırlar getirmesini Allah'tan niyaz ediyorum, saygılar sunuyorum. (DYP, SP ve AKP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Şimdi, söz sırası Anavatan Partisi Grubunda.

Denizli Milletvekili Sayın Beyhan Aslan, buyurun efendim. (ANAP sıralarından alkışlar)

ANAP GRUBU ADINA BEYHAN ASLAN (Denizli) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Anavatan Partisi Grubu ve şahsım adına Yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum.

1839'da tanzimatla başlayan anayasallaşma serüvenimiz 162 yıldır devam ediyor. Tartışa tartışa bugünlere geldik. Hedeflediğimiz anayasal istikrarı bir türlü bulamadık; ama, anayasal istikrarı devamlı arıyoruz. Anayasallaşma mücadelesinde bugüne kadar atılan her adım, çağdaşlığı yakalama gayreti olarak değerlendirilmelidir.

1982 Anayasamızı, diğer mülga anayasalarımız gibi, olağanüstü ortam ve koşulların ardından yapmışız; yapıldığı zamanın ve koşullarının ruhunu anayasa metnine taşımışız. Ülkenin aynı koşullarda aynı krizleri yaşayacağını varsayarak, kriz önleme tepkisiyle, devleti ve rejimi korumayı öne alıp, bireyi dışlamışız. Temel hak ve özgürlükleri istisna kabul eden, daha çok otorite, daha çok devlet diyerek, yasakları esas almışız.

1982 Anayasasının kabulünden bu yana, beş ayrı zamanda, beş kez konjontürel değişikliği, ama, müspet değişikliğe uğramışsa da, 1982 Anayasasının üzerindeki tartışmalar bitmemiştir. Özgürlükler ve evrensel hukuk anlayışının ulaştığı değerlerden uzak olduğu yolundaki eleştirilerden kurtulamamıştır.

Değerli milletvekilleri, her anayasanın, zaman içinde, belirli toplumsal koşulların değişmesinin sonucu olarak, çağdaş ihtiyaçlar doğrultusunda değişikliğe uğraması doğaldır. Demokrasinin, hukukun üstünlüğünün, insan haklarının tartışılmaz değerler kabul edildiği günümüzde, 1982 Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının, kamuoyunun beklentileri ve demokratik açılımlar doğrultusunda değiştirilmesi, çağın değerleriyle bütünleşmesi şarttır. Siyasî partilerimizin, sivil toplum örgütlerinin, hukuk dünyamızın, basınımızın ve halkımızın, anayasa değişikliği konusunda büyük istek ve destek iradesi vardır. Toplumdaki talepleri, siyasî partilerin düşüncelerini dikkate alan Türkiye Büyük Millet Meclisi Partilerarası Uzlaşma Komisyonu, geniş zaman dilimi içerisinde talepleri değerlendirdi; 37 maddelik bir anayasa değişiklik paketi üzerinde anlaşma sağlandı. Anayasa Komisyonumuzca da kabul edilen değişiklikler, bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinin olağanüstü toplantısında özveriyle görüşülüyor.

Anavatan Partisi Grubu adına, Partilerarası Uzlaşma Komisyonu ve Anayasa Komisyonunun Değerli Başkan ve üyelerine takdir ve teşekkürlerimizi arz ediyorum.

Bu değişiklikleri, görüşmelerimiz sonunda gerçekleştireceğimize inanıyorum. Bu değişiklikler, bizi, belki ideal anayasaya taşımayacak. Her siyasî partinin değişiklik talepleri farklı farklıdır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin parçalı siyasî yapısına rağmen uzlaşılan ortak paydadaki 37 maddelik değişim, ideal anayasaya ulaşma yönünde atılmış çok ciddi ve büyük bir adımdır. Anayasamızın beşte 1'ini değiştiriyoruz. Tarihimizin en kapsamlı sivil anayasa reformunu gerçekleştirmiş olacağız. Bu reform, 21 inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ömür boyu gururla taşıyacakları bir onur madalyasıdır ve gelecek nesillere bırakacakları en anlamlı mirasları olacaktır.

Bu uzlaşma, Meclisin bu parçalı yapısıyla anayasa değişikliklerinin yapılamayacağı, bu Meclisle bir yere varılamayacağı düşüncesiyle kurucu meclis arayışına girenlere, millî iradeye güvenmeyenlere, millî iradeye saygı duymayanlara verilmiş bir demokrasi dersidir. (ANAP sıralarından alkışlar)

Değerli milletvekilleri, hukukun üstünlüğünün, yargı bağımsızlığının, adil yargılanma hakkının güvenceye alınmadığı, hukukun evrensel kurallarına saygının gösterilmediği, ama, bir anayasası var olan devletlere, anayasalı devlet diyoruz; ama, demokrasinin güvence altına alındığı, istikrarlı, kurumsal bir yapılanmanın var olduğu, hukukun üstünlüğünün, yargı bağımsızlığının, adil yargılanma hakkının teminat altına alındığı, insan haklarına saygının doruğa ulaştığı, çağdaş, demokratik standartlarla ve evrensel normlarla bütünleşen anayasaya sahip devletlere de anayasal devletler diyoruz.

Biz, bugün görüştüğümüz bu değişikliklerle, anayasalı devletten anayasal devlete geçiş yolunda çok ciddi ve önemli bir atılımı gerçekleştirmiş olacağız. Bu paket burada bitmeyecek; zamanın ihtiyaçlarına göre ve gelecek zamanlarda, demokratikleşmenin evrensel normlarının ulaştığı düzeye göre yeni paketler olacak, yeni değişimler olacaktır; ama, her değişim, çağdaşlığı yakalama yönünde atılan ciddi bir adım olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye, anayasal devlet olma iradesini ortaya koymuştur. Bu irade, daha özgür, daha mutlu, insanca bir dünya kurma, evrensel değerlerle bütünleşme, çağdaş dünyayla buluşma, uluslararası saygınlığa ulaşma iradesidir. Bu, Türk halkının iradesidir. Türk halkı, çağdaş değerlere uyumu, vazgeçilmez bir yaşam tarzı ve daimî bir hedef olarak benimsemiştir. Bu nedenledir ki, Türk halkı, rotasını çağdaş medeniyete, Avrupa Birliği üyeliğine doğru çevirmiştir. Cumhuriyet tarihimizin en büyük değişim projesi olan Ulusal Program doğrultusunda, siyasi, sosyal ve ekonomik alanda yapılacak Avrupa Birliği müktesebatını özümseme iradesi, barışçı ve aydınlık bir geleceği paylaşmanın, geleceğin çağdaş Türkiyesini yaratmanın teminatı olacaktır.

Değerli milletvekilleri, anayasalarda bazı önemli temel ilkelerin değiştirilmesi bizzat anayasalar tarafından yasaklanmıştır. Anayasamızın 4 üncü maddesi, değiştirilemeyecek, değiştirilmesi teklif dahi edilemeyecek maddeleri sayar. Anayasamızın 1 inci maddesi "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir" der. 2 nci maddesi, Türkiye Cumhuriyetinin demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti olma ilkesini düzenler. 3 üncü maddesi, Türkiye Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü -yani, üniter yapıyı- garantiye alır; dilinin Türkçe, bayrağının ay yıldızlı al bayrak, marşının İstiklal Marşı ve başkentinin Ankara olduğunu belirtir. Bu düzenlemeyle, demokratik, laik, üniter, sosyal hukuk devletinin nitelikleri sayılıyor. Devlet ve ulus için hayati önemi haiz nitelikleriyle, devlet ve ulusun var olmasının "olmazsa olmaz" simgeleri ifade ediliyor. Değişmezlik ilkesiyle, hayati nitelik ve simgelerinin sürekliliğini ve geleceğini güvence altına alıyor. Değil bu Parlamento, gelecek nesiller dahi bu ilkeleri değiştiremeyecektir; çünkü, bu, Türkiye Cumhuriyetinin kurucusunun bize bir vasiyetidir.

Bu düzenleme, çağdaş bir düzenleme olup, Avrupa Birliği üyesi ülkelerin anayasalarında da, aynı gerekçelerle, değiştirilemez hükümler mevcuttur. Belçika Anayasasının 130, Fransız Anayasasının 89, Portekiz Anayasasının 288, Yunanistan Anayasasının 139, Federal Almanya Anayasasının 79/3 maddeleri bunlara örnektir. Devletin varlığını ve ulusal bütünlüğünü koruması noktasında, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin olduğu gibi, bütün devletlerin üzerinde hassasiyetle durduğunun bir ifadesidir.

Anayasada, devletin ve ulusun varlığının teminat altına alınması ve bu teminatın değişmezlik ve sürekliliği alkışlanacak bir düzenlemedir. Ebediyete kadar korunması, ülkenin her ferdine düşen onurlu bir görevdir.

Değerli milletvekilleri, cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk diyor ki: "Ülkemizde çağdaş bir düzen kurmak istiyoruz. Uygarlığa girmek isteyip de, Batı'ya dönmemiş ulus var mıdır? Gözlerimizi kapayıp, mücerret yaşadığımızı farz edemeyiz. Memleketi bir çember içine alıp, cihanla alakasız yaşayamayız. Bilakis, müterakki, müteceddid bir millet olarak medeniyet

şahasının üzerinde yaşayacağız." Bu vasiyete uyarak, Anavatan Partisi, zihniyet devrimini 1983'lerde gerçekleştirmiş, Türkiye'yi gelişmiş dünyayla ayıran duvarları yıkmıştır.

Türkiye, artık, dünyaya kapalı bir ülke değildir. Demokrasilerin vazgeçilmez ögesi, düşünce ve ifade özgürlüğü, inanç ve ibadet özgürlüğü ve teşebbüs özgürlüğüdür. Bu özgürlükler, demokratik bir anayasanın çerçevesini oluşturur. Bütün dünya anayasalarında çerçeve bu özgürlüklerle sınırlıdır. Bu kavramların içi doldurulmalıdır, boş, muhtevadan yoksun slogan olmaktan çıkarılmalıdır. Bize düşen en önemli görev, bu kavramların içini doldurmaktır.

"Cumhuriyeti biz kurduk, gelecek kuşaklar demokrasiyi getirmelidir" diyen Atatürk, cumhuriyetimizin demokrasiye olan ihtiyacını ortaya koymuştur o zaman ve bize vasiyet etmiştir. İşte biz bugün, 21 inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi, Atatürk'ün vasiyetini yerine getiriyoruz; cumhuriyetimizin ihtiyacı olan demokrasiyi, biraz daha kendisiyle buluşturup, kucaklıyoruz.

Demokratik kuralları bilmek, mevzuatımızı demokratik kurallarla donatmak yetmez. Demokratik mevzuatın kurallarının varlığının yanında, demokrasiyi her türlü baskıya, dayatmalara karşı koruyacak, demokrasiyi özümsemiş cesur ve yürekli kadrolar gerekir. Türkiye, bu kadrolara sahiptir. Bu kadrolardan bir talebimiz var: Ülkeyi yönetirken, devlet -birey, güvenlik- özgürlük dengesini ciddiyle dengelemek durumundadırlar. Ne devleti bireye boğdurmaları ne bireyi devlete kastet-tirmeliler, ne güvenlik diye özgürlükleri yok etme yoluna gitmeliler ne de başıboş özgürlük diye devletin niteliklerini tahrip etmeye yönelmeliler. Ülkeyi yönetenler, bu dengeyi sağlamakta her zaman titizlik göstermelidir.

Bugün, cumhuriyetimizin, daha fazla demokrasiye; siyaset dünyamızın, hoşgörüye, tartışmaya ve uzlaşma kültürüyle donatımına; demokrasimizin, özgürlüklerle donatılmış, soran, sorgulayan, katılarak denetleyen demokrat insana ihtiyacı vardır.

Değerli milletvekilleri, özgürlüklerin sınırı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 17 nci ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 30 uncu maddeleri çerçevesinde belirlenmiştir.

Anayasada yer alan 14 üncü maddede "hak ve özgürlüklerin hiçbir devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı, insan haklarına dayanan demokratik ve laik cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan eylemler biçiminde düşünülemez" denilmek suretiyle, uluslararası sözleşmelere uyum sağlanmıştır.

Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü, yasaklar manzumesiyle, yasakçı anlayışla korunamaz. Birey varsa devlet vardır, birey güçlüyse devlet güçlüdür. Hak ve özgürlükleri güvence altına alınan, sorumluluk bilincine sahip onurlu yurttaşların varlığı, hukukun üstünlüğü ve yargı bağımsızlığı, üniter yapının en büyük teminatıdır.

Hak ve özgürlükler genişledikçe, toplumsal barış kökleşir, devletimizin yapısı sağlamlaşır. Üniter yapımızı ve laik rejimimizi muhafaza ederek, hak ve özgürlükler alanının genişleyebileceğini çağdaş anayasalar ispat etmiştir. Yasakçılığın, baskının ise kopmaları körüklediği, bilinen çağdaş bir gerçektir.

Demokratik rejim, kendisine güven duyan rejimdir. Varlığına borçlu olduğu vatandaşından korkmaz, onu potansiyel bir tehlike olarak görmez. Devlet-birey ilişkisini düzenleyen devlet değil, hukukun üstünlüğü ilkesidir. Devlet, birey karşısında ancak taraftır.

Devletin görevi, özgürlükleri çiğnememek, başkalarının özgürlüklere saldırısı halinde bireyin hak ve özgürlüklerini güvence altına almaktır. Özgür doğan yurttaşını özgür yaşatmak, yurttaşının önemseydiği kimliğine saygılı olmak, insan onurunu korumak, çağdaş devleti yücelten unsurlardır.

Çağdaş anlayışta, devleti koruyan da, bireyin hak ve hukukunu teminat altına alan da, devletin ve bireyin faaliyet alanını düzenleyen de demokratik anlayıştır, yani hukuktur. Temel hak ve özgürlüklerin özü ve muhtevası, devletin müdahale yetkisi dışındadır. Yönetenlerin yetkisi, hukukla sınırlıdır. Hukuk, yöneteni bağlar. Aksi halde, bireyin anayasal güvencesinden bahsedilemez. Çağımızda devletin uygarlık ve çağdaşlığının ölçüsü, insan haklarıyla ilgili sözleşmelere uyum ve insan haklarının korunmasında gösterilen özendir. İnsan haklarının özü ve korunması, ulusal boyutu aşmıştır, uluslararası denetime açıktır, ulusların tekelinden çıkmış bir konudur.

Türk Anayasasında, temel hak ve özgürlüklerle ilgili düzenleme, uluslararası taahhütlerle uyumlu hale getirilmek durumundadır. Görtüştüğümüz değişikliklerle, bu alanda önemli bir adım atılmıştır.

Değerli milletvekilleri, çağdaş anayasalarda inanç ve ibadet özgürlüğü, kişinin bireysel ve vicdanî bir tercihidir. İnsan, iç huzuru nasıl buluyorsa öyle yaşar. Bireyin manevî dünyası, ne devlet ne de bir başka unsur tarafından tasallut edilemez. İnsanların imanı hakkında Allah'tan başka karar verecek merci de yoktur.

Dinin devleti yönetmesi ne kadar yanlışsa, devletin dini yönetmesi de o kadar yanlıştır. Devletin dini olmaz. Devlet gözünde bütün dinler, inançlar eşittir. Devlet, bütün inançlara karşı yansızdır. Böylece, hem dinler arasında hem de dinle devlet arasında barış sağlanır. Demokrasilerde, farklı inançlar, inananlar-inanmayanlar birlikte yaşarlar.

Din olgusu, insanın fıtratının bir gereğidir, doğasında vardır. Din, bir toplumsal gerçekliktir. Laiklik, din gerçeğini benimseyerek yola çıkar. Atatürk'ün ifadesiyle "Laiklik, yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması değil, bütün yurttaşların vicdan, ibadet ve din hürriyetini tekeffül etmektir." Dini dışlayan, dini toplumdan soyutlama gayretine ve telaşına düşen anlayış, laiklik değildir, dine vaki saldırdır. Militanca davranış, karşı militan anlayışa davetiye çıkarır; toplumsal barış bozulur.

Değerli milletvekilleri, anayasalar bir araçtır. Anayasal uygulamalara, siyasal sisteme hayat verecek olan, siyasî partilerdir. Sistemin aktörleri siyasî partiler, anayasa uygulamalarında fevkalade önemlidir. Ulusal Programın gündeminde var olan Siyasî Partiler ve Seçim Yasalarına ilişkin değişiklikler, Ulusal Program ve evrensel değerler çerçevesinde mutlaka gerçekleştirilmelidir.

Güçlü yerel yönetimlere ulaşabilmek ve gerekse yerel yönetimlerdeki katılımcılık unsuru itibarıyla demokrasimizi yakından ilgilendiren yasa olan yerel yönetimler yasası mutlaka ve acilen görüşülmelidir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu anayasa değişikliklerinin, barışa, uzlaşmaya, hoşgörüye kapı açmasını, yükselen demokrasi kalitesine, iyileşen insan haklarına, devlet kurumları arası uyuma, uluslararası saygınlığa, çağdaş dünyayla bütünleşmeye, Avrupa Birliği kapısını açmaya vesile olmasını; insanımızın bireysel özgürlüklerini doyarsa yaşadığı, insan onurunun yüceleştigi bir hayat sağlanmasını temenni ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN - Buyurun efendim.

BEYHAN ASLAN (Devamla) - Çoğulcu, katılımcı, özgürlükçü demokrasiyle kucaklaşma zamanıdır diyor, 21 inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisinin değerli üyelerini tekrar kutluyorum ve Yüce Meclisi saygıyla selamlıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Sayın milletvekilleri, saat 17.35'e kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati : 17.20

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 17.35

BAŞKAN : Başkanvekili Mustafa Murat SÖKMENOĞLU**KÂTİP ÜYELER : Mehmet AY (Gaziantep), Şadan ŞİMŞEK (Edirne)**

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 131 inci Birleşiminin İkinci Oturumunu açıyorum.

Görüşmelere kaldığımız yerden devam ediyoruz.

**VI. – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN
GELEN DİĞER İŞLER (Devam)**

1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı: 737) (Devam)

BAŞKAN - Komisyon ve Hükümet yerinde.

Gruplar adına görüşmeler tamamlanmıştı.

Şimdi, şahıslar adına görüşmelere başlıyoruz.

Şahsı adına, Trabzon Milletvekili Sayın Şeref Malkoç, buyurun. (SP ve AKP sıralarından alkışlar)

ŞEREF MALKOÇ (Trabzon) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; anayasa değişiklikleriyle alakalı olarak şahsım adına söz almış bulunmaktayım; sözlerimin başında hepinizi saygıyla selamlıyorum.

1982 Anayasası, hepimizin bildiği gibi darbeyle yönetime gelenler tarafından yapılmıştır. Bugün, Türkiye'de siyasete yön veren birçok insan o günlerde gözaltına alındı, siyasi hakları elinden alındı, siyasi yasaklı durumuna düşürüldü. Bunlardan bir tanesi bundan önceki Sayın Cumhurbaşkanımızdı ve yine, o dönemde siyasi hakları elinden alınan siyasi liderlerden bir tanesi de, bugün, huzurunuzda Başbakan olarak oturmaktadır.

İşte, böyle bir dönemde 1982 Anayasası yapılmıştır. 1982 Anayasası yasaklayıcılar tarafından yapılırken, toplumun büyük bir kesimi ya hiçe sayıldı veya da dışlandı. O günleri hatırlarsak, anayasa oylamasıyla alakalı olarak "hayır" demenin yasak hale getirildiği, "evet" demenin ise alkışlandığı bir ortamda Anayasa hazırlandı, referanduma sunuldu ve yüzde 92 "evet" oyu aldı.

1982 Anayasasının kabulü üzerinden yaklaşık olarak yirmi yıl geçti. Bu yirmi yıl boyunca, Anayasanın değiştirilmesi, iktidarıyla, muhalefetiyle, derneğiyle, vakfıyla, barosuyla, odasıyla toplumun bütün kesimlerinin gündeminden hiç düşmedi ve aradan geçen yirmi yıl içerisinde Anayasada 5 defa değişiklik yapıldı; ancak, bu değişiklikler toplumun hiçbir kesimini tatmin etmedi ve bugün, 37 maddelik bir değişiklik teklifi -zor da olsa- Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündemine getirildi.

Değerli arkadaşlarım, bundan önceki 5 değişiklik toplumu nasıl tatmin etmediyse, bugün yapacağımız değişikliklerin de toplumun önemli bir kesimini tatmin etmeyeceği kanaatindeyim. Niçin bu kanaatteyim? Türkçemizde çok güzel deyimler vardır, bunlardan bir tanesi de: Deveye sormuşlar: "Niçin boynun eğri?" O da, hepimizin bildiği cevabı vermiş: "Nerem doğru ki?" Teşbihte hata olmaz. Bu Anayasa, tıpkı, niye boynun eğri diye sorulan deve gibi her tarafı eğri olan bir anayasa. Bizler ne kadar düzeltmeye çalışırsak çalışalım, bu eğrilikler devam edecektir. Bunun için, bütün partiler olarak, iktidarıyla, muhalefetiyle, Mecliste olanıyla olmayanıyla, özellikle Parlamento dışında olan partilerin de görüşlerini alarak, odaların, baroların, derneklerin, vakıfların, sendikaların da seslerine kulak vererek, üniversitelerdeki hocaların da düşüncelerini alarak, Türkiye'yi yeni ufuklara taşıyacak, Türkiye'yi daha da geliştirecek, Türkiye'yi daha büyük devlet, daha büyük millet yapacak, devlet ile milleti barıştıracak, yeni bir anayasanın adımını atmak zorundayız. Aksi takdirde, altıncı değişikliği yaparız; ama, bunun hemen ardından yeni değişiklik talepleri gündeme gelir.

Değerli milletvekili arkadaşlarım, ben, bunları söylerken bu 37 maddelik anayasa değişikliğini küçümsediğimi zannetmeyin; tam aksine, bu 37 maddelik anayasa değişikliğini ciddi buluyorum ve önemsiyorum. Benim amacım, bu konu gündeme gelmişken daha güzele, daha iyiye, daha verimliye, daha faydalı bir anayasa ve anayasa değişikliği yapmaya yöneliktir.

Bizim bu tekliflerimiz, taleplerimiz, demokrasimizin güçlendirilmesi, hak ve hürriyetlerin genişletilmesi, devlet ile vatandaşın barıştırılması, garibanın, yoksulun sevindirilmesi, fikir ve ifade hürriyetinin kâmil manada uygulanması, din ve vicdan hürriyetinin milleti tatmin edecek hale getirilmesi, laikliğin tanımının anayasaya yerleştirilmesi içindir. Türkiye'nin yeniden daha büyük Türkiye olması için bu değişiklikleri yapmak durumundayız.

Değerli arkadaşlarım, bu açıklamalardan sonra değişiklik teklifine değinmek istiyorum. 1 inci maddede, Anayasanın başlangıç kısmında bir düzenleme yapılıyor. Hepimizin bildiği gibi, mevcut olan Anayasanın başlangıç kısmında "hiçbir düşünce ve mülahazanın..." denilmektedir. Uyum Komisyonunda, bu "hiçbir eylem" şeklinde değiştirilmiştir; ancak, Anayasa Komisyonunda, üzülererek ifade ediyorum, özellikle iktidar partilerine mensup arkadaşlarımızın teklifleriyle, bu "hiçbir faaliyete" dönüştürülmüştür.

Değerli arkadaşlarım "faaliyet" kavramına her şey girer; ancak, umut ediyorum ki, önümüzdeki dönemde, anayasa uygulayıcıları, bu "hiçbir faaliyet" deyimini "yasaya aykırı hiçbir faaliyet" olarak gözden geçireceklerdir ve buna dayanarak uygulama yapacaklardır. Bu değişikliklerle temel hak ve hürriyetlerde ciddi manada düzenlemeler yapılmış ve yine, bu değişikliklerin faydalı, ancak yeterli olmadığı kanaatindeyiz.

Özel hayatın gizliliğinin korunması ve ardından gelen Anayasanın 20, 21, 22 nci maddelerinde yapılan değişiklikler mutlaka önemli değişikliklerdir.

Bu değişikliklerle birlikte, daha önce Anayasada farklı şekilde, farklı maddelerde yer alan "millî güvenlik, kamu düzeni, suçun işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlak" gibi hürriyetin sınırlarını belirleyici kavramlar Anayasaya daha geniş manada girmiştir. Bunların yorumu, bunların ne manaya geldiği, n. utlaka, uygulamacılar tarafından ve yine Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılacak olan yasalarla ortaya konacaktır; ancak, şunu hemen belirtmek istiyorum ki, bu bahsettiğim millî güvenlikle başlayıp, genel ahlaka kadar ve devamındaki kavramlar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinden alınmıştır. Bunların Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinden alındığı, bizzat, bu teklifi yapan arkadaşlar tarafından gerekçelere konulmuştur. Dolayısıyla, hürriyeti daraltan

bu kavramların nasıl yorumlanacağı, nasıl ifade edileceği, içlerinin nasıl doldurulacağı, nasıl tanımlanacağı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin metni ve özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatlarıyla, uygulamalarıyla Türkiye'deki uygulamacılara yol gösterecektir. Aksi takdirde, yapmak istediğimiz değişiklikler, belki bugünkünden daha kötü durumlar meydana getirebilir. Benim şahsi kanaatim, nasıl, gerekçede, bunların, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinden alındığı ifade ediliyorsa, bu kavramların tanımında, yorumlanmasında ve uygulanmasında da mutlaka Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin içtihatları yol gösterici olacaktır.

Değerli arkadaşlarım, özellikle, Anayasanın 69 uncu maddesindeki değişikliğe değinmek istiyorum. Şu anda atılan adım mevcut Anayasa metnine göre faydalı bir adımdır, ancak yetersizdir. Biz, bu değişikliğin yerine, keşke, yine, şu Türkiye Büyük Millet Meclisinin gündemine Başbakan, Başbakan yardımcılarının tümü, iktidardaki partilerin grup başkanvekilleri ve milletvekillerinin imzasıyla 2000 yılının şubat ayında gelmiş ve Türkiye Büyük Millet Meclisinden de yeterli sayıda destek almış olan "hüküm giyme" şartını getirebilseydik. İşte, o zaman siyasi partiler, demokratik siyasi hayatın vazgeçilmez unsuru olan siyasi partiler gerçek manada hem hâkim teminatına hem de anayasal güvenceye kavuşmuş olacaklardı.

Şimdi, bakın, bu değişiklikte bir "zımnen" kavramı var; yani, partilerin binlerce üyesinden herhangi birisinin işlediği suçu partinin genel merkezi veya genel başkanı zımnen kabullenirse...

Değerli arkadaşlarım, Türkiye'de hemen hemen her partinin 81 il örgütü var, bine yakın ilçe örgütü var, üçbine yakın belde örgütleri var ve binlerce üyesi var, belki milyonlarca...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ŞEREF MALKOÇ (Devamla) - Sayın Başkan, bitiriyorum.

BAŞKAN - Buyurun.

ŞEREF MALKOÇ (Devamla) - Şimdi, bu üyelerden herhangi birisinin Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen yasak faaliyetlerden birini işlediğini genel merkez zımnen kabul edecek, yani, genel merkezin haberi olmadan genel merkeze "bunu kabullendin" deme ihtimali doğabilir bunda. İnşallah uygulamada böyle olmaz. Oysa, bunun yerine farklı bir düzenleme yapabilirdik; çünkü, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen yasak eylemleri işleyenlerle ilgili, savcılar, o üyelerin yakasına yapışırsa ve savcılar, parti genel merkezlerini haberdar ederse, genel merkez, o zaman harekete geçmezse genel merkezin sorumlu olması gerekir. İnşallah, bu madde böyle yorumlanacaktır.

Diğer bir husus -yedinci fıkrada- şudur: Temelli kapatılan bir parti hangi hallerde yeni partilerin oluşmasına sebep olmuş olacak, yeni parti onun devamı sayılacak. Bunun, kanunla açık ve net olarak ortaya konulması gerekir.

Yine, Anayasanın 68 inci maddesinin dördüncü fıkrasının değişmesi gerekir, tümünden kaldırılması gerekir; çünkü, biz, bu Anayasa değişikliklerini yaparken, özellikle teklifi veren arkadaşlar, Avrupa Birliğine uyumu esas aldılar. Oysa, Anayasanın 69 uncu maddesinin sekizinci fıkrasında getirilen 5 yıllık siyaset yasağı Avrupa ülkelerinin hiçbirinde yok. Biz, Anayasanın 69 uncu maddesini değiştiriyoruz, kapatmayla ilgili yeni kriterler getiriyoruz. Dolayısıyla, önceki kriterleri geçersiz sayıyoruz. İşte, önceki kriterlere göre, kendi partisinin kapatılmasına sebep olan milletvekilleriyle ilgili yasağı da kaldırmamız gerekir. Kaldı ki, o milletvekillerinin zaten milletvekilliğinin düşürülmesi onlar için bir cezadır. Ayrıca, bunun yanı sıra, Avrupa Birliğine mensup ülkelerin hiçbirinde olmayan, 5 yıl hiçbir partinin üyesi olamayacağı, denetleyicisi olamayacağı, kurucusu olamayacağı yasağını getirmek de beyhude bir yasak diye düşünüyorum.

Bütün bu tenkitlerimizle birlikte, bu anayasa değişikliğinin faydalı olduğu kanaatindeyim. Umut ediyorum ki, arkadaşlarımızın vereceği önergelerle bu değişiklik daha faydalı hale getirilir diyor, bu değişikliğin milletimize hayırlara vesile olmasını niyaz ederek, hepinize saygılar sunuyorum. (SP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın Malkoç.

Efendim, Komisyonun söz talebi vardır.

Buyurun efendim.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI TURHAN TAYAN (Bursa) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Büyük Millet Meclisi, tarihinde ilk defa, kapsamlı bir anayasa değişiklik paketini görüşmektedir. Pek tabii, hepimizin arzusu, hür seçimle, hür iradeyle teşekkür etmiş bir Kurucu Meclis tarafından bir anayasanın baştan sona ele alınarak yapılması ideal olmalıdır; ancak, görülmüştür ki, Türkiye'de, hür iradeyle bugüne kadar bir Kurucu Meclis oluşamamıştır. Bugüne kadar, anayasalarımızın ele alındığı, yapıldığı Meclisler olağanüstü dönemlerin kurulları veya Meclisleri olmuştur.

İdeal olanla mümkün olanı hiçbir zaman birbirine karıştırmamak lazımdır. Pek tabii, ideal olanı, hepimizin arzu ettiği, hür iradeyle oluşmuş bir Kurucu Meclis tarafından bir anayasanın ele alınması, bir anayasanın yapılmasıdır.

Şimdi, biz, 19 yaşındaki bir Anayasayı tartışıyoruz. 12 Eylül şartları içerisinde yapılmış, hazırlanmış, belli şartlar içerisinde müzakere edilmiş, oylanmış bir Anayasa üzerinde değişiklikleri görüşüyoruz. 1987'den bu yana 5 defa, beş değişik zamanda Anayasamızı değiştirmişiz. Mükerrer bir madde dışında 23 maddeyi değiştirmişiz. Görüşmekte olduğumuz 37 maddelik değişiklik teklifiyle, başarılı olabilirsek -ki, konuşmalardan başarılı olacağımız anlaşılmaktadır- Anayasamızın 60 maddesini köklü bir şekilde değiştirmiş olacağız. Fevkalade önemli bir hadisedir, küçümsenmeyecek bir hadisedir.

Değerli arkadaşlarım, Türkiye Büyük Millet Meclisinde, özellikle, 1991 yılından sonra partiler arasında oluşan uzlaşma komisyonları marifetiyle, anayasa değişiklikleri üzerinde yoğun çabalar sarf edilmiştir. Bu çabaların en kapsamlı sonuç verenlerinden bir tanesi, hepinizin bildiği gibi, 1995 yılında, yine, o günkü Uzlaşma Komisyonunun büyük gayretleri ve emeğiyle ortaya çıkmış olan 15 maddelik değişiklik olmuştur. Şimdi, Partilerarası Uzlaşma Komisyonu 37 maddeyle önümüze gelmiştir.

Değerli milletvekilleri, bendeniz hem bu Uzlaşma Komisyonunun bir üyesi olarak hem Uzlaşma Komisyonunun Alt Komisyon Başkanı olarak hem de Anayasa Komisyonu Başkanı olarak buradan, başta, tüm siyasi partilerimizin sayın genel başkanlarına ve partilerimizin değerli yöneticilerine, grup yöneticilerine, Uzlaşma Komisyonunda görev alan değerli arkadaşlarıma, Uzlaşma Komisyonumuzun Başkanlığını yapan Değerli Ankara Milletvekilimiz, Devlet Bakanımız Sayın Nejat Arseven'e, Anayasa Komisyonu üyelerimize teşekkür ediyorum. Gerçekten, baştan sona tam bir uzlaşma anlayışı içerisinde, büyük ve titiz emek vermişlerdir. Geline nokta fevkalade önemli bir noktadır. Bu çalışmalarımızda Komisyonumuz, bireyi öne çıkaran özörlüklere inanç, cumhuriyetin temel nitelikleri, üniter devlet, insan hakları, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü anlayışını vazgeçilmez görüş ve inanç olarak kabul etmiştir. Tüm müzakereler, tüm uzlaşma arayışları bu çerçevede oluşmuş ve gelişmiştir.

Uzlaşma Komisyonunda, 5 siyasî partiden gelen temsilci arkadaşlarımızla yaptığımız mesai, yaz tatili süresi içerisinde, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki siyasî partilerin sayısının 6'ya çıkmasıyla, Anayasa Komisyonumuza 6 ncı partinin de katılımıyla, baştan buyana aynı anlayış, aynı heyecan içinde çalışıyor gibi Anayasa Komisyonumuzda teklif görüşülmüş ve kabul edilmiştir. 37 maddenin 34 maddesinin oybirliğiyle, 3 maddesinin oyçokluğuyla geçmiş olmasını burada kayda değer buluyorum. 6 partimizin grup sözcüleri, hepimizin faydalanacağı, istifade edeceği çok güzel şeyler söylediler. Kişisel konuşma yapan değerli arkadaşım da faydalı görüşler ifade ettiler.

Değerli arkadaşlarım, bu konuşmaların hiçbir tanesinde, esasa müteallik, bu 37 maddelik değişiklik paketini ağır bir şekilde eleştiren bir görüş ortaya konmadı. Tüm sözcüler fevkalade olumlu bir katkıda bulundular; teşekkür ediyorum. Bu değişiklik paketinin yeterli olmadığını ifade ettiler; zaten, bugüne kadar hiçbir sözcü de bu değişiklik paketinin baştan sona yeterli olduğunu ifade etmedi; biz de, Komisyon olarak, böyle bir iddia içerisinde değiliz. Bu bir mütevazı demokratik açılım paketidir, bu bir mütevazı partiler arasındaki uzlaşma kültürünün eseridir; buna sahip çıkmak, Türkiye Büyük Millet Meclisini daha da yükseltecektir.

Son yıllarda siyaset kurumuna, partilerimize, partiler demokrasisine, particiye ve politikacıya amansız saldırıların, insafsız eleştirilerin, irdelemelerin ve hırpalamaların hüküm sürdüğü bir dönemde, Türkiye Büyük Millet Meclisi böyle bir anayasa değişikliğini başarıyla yapmakla, mutlaka, toplumda, kamuoyunda itibar kazanacaktır, itibarı artacaktır, en azından, hak ettiği yerde durduğunu ve görevine devam ettiğini kanıtlamış olacaktır.

Ben, bu çalışmanın başarıyla sonuçlanacağına olan ümidimi ve cesaretimi burada yapılan konuşmalardan sonra daha da pekiştirmişimdir.

Bazı arkadaşlarımız, konuşmalarında, kamuoyundan veya belli mihraklardan gelen eleştirilerin belli hassas noktalara yönelik olmasından şikâyet ettiler; ben de, aynı kanıda, aynı görüşteyim. Başta, medyamızın ve tüm sivil toplum örgütlerinin, bu değişikliklerle ilgili ortaya koydukları görüşleri hassas ayrışma noktalarına tahsis etmemeleri gerekir. Bizim, hassas ayrışma noktalarımız çok azdır; önemlidir ama çok azdır. Bu hassasiyete rağmen, Yüce Mecliste tenkit edilen tüm siyasî partilerin bir hatta buluşuyor olmasını önemli bir merhale, önemli bir aşama olarak kabul ediyorum.

Yine, bir arkadaşımız, 1982 Anayasasıyla ilgili, hepimizin katıldığı, spesifik, somut birtakım eleştirileri ortaya koydular ve bu Anayasanın, bir kriz anayasası olduğunu, bu Anayasaya bakıldığında, ülkeyi kimin idare ettiğinin belli olmadığını söylediler.

Değerli arkadaşlarım, biz, bu Anayasa üzerindeki değişiklik çabalarımızı, çalışmalarımızı, hepinizin bildiği gibi, tamamlamış değiliz. 1991'den bu yana, partilerarası uyum, daha sonra, uzlaşma komisyonu olarak, on yıla yakın bir zamandır devam eden değişiklik çalışmaları, bu 37 maddeden oluşan paketin Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçmesinden sonra da devam edecektir. Bilindiği gibi, haziran ayı sonunda 37 maddeden oluşan paketi siyasî partilerimizin değerli genel başkanlarına arz ettikten sonra, uzlaşma komisyonumuz 15 gün süren çalışmalarına devam etmiştir. Bu paketten hemen sonra, biz, ikinci paket üzerinde, yani, Anayasamızın yürütme ve yargı maddeleriyle ilgili, hükümleriyle ilgili çalışmalarımızı devam ettireceğiz. Bu çalışmalar burada bitmeyecektir; ama, bu paketle ilgili alınan başarı, elde edilen başarı, bundan sonraki başarımızın da güvencesi ve moral kaynağı olacaktır.

O bakımdan, bu eleştirileri kabul etmekle beraber, bunları bir tespit olarak alıyorum, bunları bir eleştiri olarak almıyorum; zira, 1982 Anayasasıyla ilgili eleştirilerin muhatapları bugün Türkiye Büyük Millet Meclisinde yoktur, ne siyasî parti olarak ne siyasetçi olarak. 1982 Anayasasını,

gelmişiyse, geçmişiyse, hazırlanışıyla, o günkü yetkili kurullarda kabul edilişiyse ele aldığımız zaman, Türk siyaset tarihindeki muhatapları bugünkü bu Mecliste değildirler; eleştirilerimiz, olsa olsa, bu Meclisin dışında, demokrasiyle ilgili mülâhazalarının tartışılması gereken kişi ve kurumlaradır. Bunları, pek tabii ki bileceğiz, değerlendireceğiz; ama, hiçbir zaman, Türkiye Büyük Millet Meclisi olarak, bir alınganlık içerisinde olmayacağız ve olmamalıyız.

Bir de, bu değişikliklerin bir ev ödevi mi veya bir dayatma mı gibi algılanması üzerinde hassasiyet gösterildi.

Değerli arkadaşlarım, Sayın Hatiboğlu, bazı değişiklik önerileri getireceklerini ifade ettiler; gayet tabii ki, doğal haklarıdır. Komisyonunda da bu değişiklik önerileri gelmiştir, tartışılmıştır; kabul edilenler vardır, kabul edilmeyenler vardır; ama, Saadet Partisi olarak getirecekleri önerilerin kabul edilmemesi, bu metni, bu paketi bir dayatma olarak ortaya koymaz; onu, maksadını aşan bir ifade olarak veya ben, yanlış olarak algılamış olayım.

İkincisi, bir ev ödevi midir bu; hayır. Eğer, meseleye, Avrupa Birliğiyle ilgili ilişkilerimiz açısından yaklaşıyorsak değerli arkadaşlarım, Avrupa Birliğiyle ilgili ilişkilerimizin güncelleştiği ve önem kazandığı yıllar son birkaç yıldır; oysa, Türkiye Büyük Millet Meclisi, daha özgür, daha çağdaş, daha demokrat bir anayasa arayışını 10 yıldır sürdürüyor; bu uzlaşma ve uyum komisyonları bu konuda 10 yıldır çaba sarf ediyor, ter döküyor. O bakımdan, bizim çalışmalarımızı Avrupa Birliğine endekslemek fevkalade hatalı olur.

Kaldı ki, biz, Avrupa Birliğine kendi hür irademizle girmek istiyoruz, kimse bizi Avrupa Birliğine zorla üye yapmak istemiyor. Yeter ki kabul etsinler, biz Avrupa Birliğine girmek istiyoruz, Avrupa ailesine dahil olmak istiyoruz; biz, Kopenhag kriterlerini, Maastricht kriterlerini kendi yaşantımızın içine almak istiyoruz. Dolayısıyla, kendi irademizle angaje olduğumuz böyle bir sevdâyı, böyle bir medeniyet hedefini, böylesine çağdaş bir projeyi anayasayla endeksleyerek bir kompleks meselesi yapmayı fevkalade sakıncalı bulurum. Bunlar kesinlikle bizim moralimizi bozmamalıdır.

Bir husus da, özellikle terörle ilgili yaklaşımlarda, Amerika Birleşik Devletlerinde meydana gelen müessif terör olayından dolayı, bizim çalışmalarımızı bu olayla irtibatlandırmak ve ilgilendirmek, bize, Komisyonumuza, uzlaşma komisyonuna haksızlık olur. Biz, özellikle 38 inci maddede öngördüğümüz değişiklikleri, aylar evvel, bu yılın başında konuştuğumuz zaman, Uzlaşma Komisyonunda konuştuğumuz zaman, Anayasa Komisyonundan evvel Uzlaşma Komisyonunda konuştuğumuz zaman Amerika'da böyle bir olay yoktu. Olsa olsa bu konuyu, Batılı siyasetçilerin, Batılı dostlarımızın ve müttefiklerimizin, yıllardan beri, Türkiye'nin öndüşüncelerine duyduğu hassasiyeti, Batılı dostlarımızın ve müttefiklerimizin bize yaklaşımı olarak, pozitif olarak almakta yarar görüyorum.

Bu düşüncelerle, konuşan tüm siyasi parti temsilcilerine, sözcülerine teşekkür ediyorum.

Tekrar, huzurlarınızda, siyasi partilerimizin sayın genel başkanlarına, grup yöneticilerine, Uzlaşma Komisyonu üyelerine, Anayasa Komisyonu üyelerine ve siz değerli Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerine, verdiğiniz destekten, verdiğiniz cesareten ve yürekten dolayı teşekkürlerimi sunuyorum, saygılarımı sunuyorum aziz arkadaşlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum efendim.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Sayın Başkan...

BAŞKAN - Buyurun efendim...

EDİP ÖZGENÇ (İçel) - Sayın Başkan... Sayın Başkan...

BAŞKAN - Size söz vereceğim efendim; bir dakika...

Buyurun Sayın Hatiboğlu.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Sayın Başkanım, Değerli Anayasa Komisyonu Başkanımız bir "dayatma" sözünü alarak ve bana izafe ederek...

YUSUF KIRKPINAR (İzmir) - Duymuyoruz Sayın Başkan. Sesi açarsanız daha güzel olur.

BAŞKAN - Efendim, açacağız; bir dakika... Bu "açıl susam açıl" deyince açılmaz yani, malumunuz; teknik, bu iş.

Açıldı efendim; buyurun.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Açılmadı efendim.

BAŞKAN - Efendim, lütfeder misiniz, yerinizi değiştirir misiniz emaneten.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Belki daimî olur Sayın Başkan. (DSP sıralarından "Hayırlı olsun" sesleri)

BAŞKAN - Bilmem onu... Onu bilemem...

Kendi yerinizdeki mikrofon açıldı efendim.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Açıldı, değil mi efendim?

BAŞKAN - Öbür taraf kabul etmedi sizi...

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Efendim, tabii "belki..."

BAŞKAN - Sayın Hatiboğlu, öbür taraf kabul etmedi, ne yapayım?!

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Efendim "belki daimî olur" sözümü herkes kendine göre yorumladı...

BAŞKAN - Yok, ben anladım efendim.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - ...ama, benim yorumum daha da farklıdır.

BAŞKAN - Ben anladım efendim.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Anladınız, değil mi efendim; teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Estağfurullah.

YASİN HATİBOĞLU (Çorum) - Sayın Başkanım, Sayın Anayasa Komisyonu Başkanımız, gerçekten, bu çalışmalara büyük katkısı olan arkadaşımızdır. Ben "dayatma" sözünü şu maksatla söyledim; yani, şunu vurgulamak için söyledim: Biz, Saadet Partisi Grubu olarak, hepsini önemsiyoruz, bütün maddeleri önemsiyoruz; ama, hak ve özgürlükler, özellikle çağdaş demokrasi açısından bazı maddeler var ki, onları daha da önemsiyoruz. Eğer, bunların başına bir kaza gelecek olursa, bilirsiniz ki, biz, bunun serbest iradenin ötesinde bir dayatma olacağı endişesini taşıyacağımız için, kendi düşüncelerimizi bir kere daha gözden geçireceğiz dedim.

Meselenin böyle anlaşılmasını arz ediyorum efendim.

BAŞKAN - Mesele anlaşıldı efendim; teşekkür ederim.

Efendim, şimdi söz sırası İçel Milletvekili Sayın Edip Özgenç'te.

Buyurun efendim. (DSP sıralarından alkışlar)

Süreniz 10 dakika.

EDİP ÖZGENÇ (İçel) - Sayın Başkanım, değerli Komisyon Başkanımızın o güzel konuşmasından sonra yapacağım bu konuşma biraz sizleri tedirgin eder gibi olur; ama, gönül arzu eder ki, ben konuştuğuktan sonra konuşsaydı daha uygun bir davranış içerisinde olurdu diye düşünüyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Yüce Heyetinizi sevgi ve saygıyla selamlıyorum.

Hepinizin malumu olduğu üzere, anayasalar, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini en geniş biçimde düzenleyen ve güvence altına olan bir hukukî kurumlardır. Birey ve devlet ilişkisinde denge sağlanırken, bireylerin haklarını daraltan ve özünü zedeleyen sınırlamalara yer verilmemesi, tüm anayasalar tarafından kabul edilmiş bir kuraldır.

Çağdaş bir anayasa, hak ve özgürlükleri sağlar ve onları güvence altına alırken bireyi özgürleştirir. Bu, en geniş anlamda pozitif bir özgürlük anlayışıdır. Demokrasinin öznesi, özgür insandır. Ancak, bireyin gerçek anlamda özgür olduğu bir toplumda, seçmenin, seçilmenin ve demokrasinin değeri tam olur.

Oysaki, bugün yürürlükte olan 1982 Anayasası önce hak ve özgürlükleri belirlemiş, sonra onları sınırlama, kullanımını durdurma ve hatta kaldırma yoluyla istisnaları öylesine geniş bir biçimde düzenlemiştir ki, hak ve özgürlük istisna, sınırlama ve kısıtlamalar kural haline dönüşmüştür. Anayasamızın antidemokratik yorumlara açık bu karakteri, Türkiye'nin önünü tıkamakta, sistemi kilitlemekte, yetki ve sorumluluk karmaşasına yol açarak millî iradenin üstünlüğünü zedelemektedir ve artık herkes bu Anayasa için, özgürlükten korkan, vatandaşına güvenmeyen bir yaklaşımı sergiliyor şeklinde bir tespitten yola çıkıyor.

Bugün demokrasi ve insan hakları standartlarının yükseltilmesi konusunda, en muhafazakâr partiler bile, yeni bir anayasa ihtiyacından bahsediyor. Olağanüstü şartlarda ve olağanüstü zorlamalarla yapılan anayasalar yerine, Türkiye'nin bugün olağan bir anayasa değişikliğine ihtiyacı var.

Bu itibarla, 1982 Anayasası biçimsel ve maddî açıdan meşruluğu devamlı olarak tartışılıyor. Bu Anayasa, halk ya da halkın özgür iradesiyle seçilen bir kurucu iktidar, bir parlamento tarafından değil, kapatılan parlamentonun sıralarına oturtulan atanmış kişilerce yapılmış bir anayasa olarak mütalaa ediliyor. Herkesin, sonuçları sorgulayacak, eşit biçimde, zorsuz ve yasaksız katılımlarıyla hazırlanmış ve oylanmış bir anayasa olduğu söylenemez. Bu düşünce tarzı, gerek Anayasa Mahkemesi Başkanı gerek Yargıtay Başkanı gerekse Cumhurbaşkanımız tarafından ifade edilmiş olmakla, değişim ihtiyacı büyük bir önem taşıyor.

Anayasamızın dibacesi, Anayasamızın dayandığı fikrî değerleri özetleyen metinleri ihtiva ediyor. Bu Anayasada düşünce özgürlüğünü sınırlayan düzenlemenin kalması, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde belirtilen ilkelere ters düştüğü gibi, Türk demokrasisinin gelişmesini de engelliyor.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye'de insan hakları sorununun son yıllarda yoğun bir şekilde tartışılması, daha önceki dönemlerde böyle bir sorunumuz olmadığı anlamına gelmemektedir. İnsan hakları sorununun, gerek ulusal ve gerekse uluslararası düzeyde ele alınmasının bu döneme rastlaması, büyük ölçüde, devletimizin, Türkiye'nin bu dönemine ilişkin dışpolitika hedefleriyle ilgilidir.

Türkiye'nin Avrupa Birliğine adaylık süreci, insan hakları alanında ciddi adımlar atılması gereğini ortaya çıkarmıştır. Türkiye, bugüne kadar, terörle mücadeleyi ileri sürerek bu reformların gerçekleştirilmesini sürekli olarak ertelemişti. Türkiye'de insan hakları sorununun son dönemde sıklıkla tartışılır olması, salt Avrupa Birliğine adaylığın gerekleriyle açıklanamaz. Özellikle, 1990'lar-da şekillenmeye başlayan yeni dünya düzeninde insan haklarının işgal ettiği merkezî konum, ulus-

lararası siyasal aktörlerin Türkiye'ye yönelik insan hakları politikalarını etkilemiştir. Uluslararası sistemdeki güç yayılması olgusundan yararlanan insan hakları örgütleri, etkinliklerini artırmışlar, bu çerçevede Türkiye'de yaşanan insan hakları ihlallerini çeşitli uluslararası platformlarda dile getirip eleştirmeye başlamışlardır.

Türkiye'de yaşanan insan hakları ihlalleri, yalnızca uluslararası insan hakları örgütleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, çeşitli uluslararası örgütler ve Batılı ülkelerce değil, Türkiye içerisindeki resmî ve gayri resmî çevrelerce de dile getirilmiştir. Türkiye'ye ilişkin hazırlanan çeşitli raporlarda insan hakları ihlallerinin yaygın bir şekilde yaşandığı ifade edilmiş ve belirtilmiştir. Şubat 1999'a kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine açılan davalardan 106 dava yaşama hakkının ihlaliyle, 109 dava işkence ve insanlıkdışı muameleyle, 129 dava kişi güvenliği ihlaliyle, 232 dava adil yargılanma hakkıyla, 128 dava düşünce, din ve vicdan hürriyetiyle ve 10 dava toplantı ve örgütlenme hürriyetiyle ilgilidir.

Türk resmî kurumları tarafından hazırlanan "Türkiye'de İnsan Hakları" konulu raporda dahi, Türkiye'de insan hakları ihlallerinin varlığı, maalesef, kabul edilmiştir.

Türkiye bir yandan Avrupa'yla entegrasyon sürecine girerek, gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Avrupa Güvenliği İşbirliği Teşkilatı ve Avrupa Birliğine adaylık çerçevesindeki uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmek ve gerekse kendi halkıyla arasında var olan güven bunalımını giderip toplumsal barışı güçlü bir biçimde teşhis etmek için insan hakları sorununu çözmek zorundadır.

Türkiye, bu yüzyılda, baskıcı, insanına değer vermeyen bir ülke olarak yer almak istemiyor ve bu konudaki olumsuz görüntüsünü değiştirmek istiyorsa, vakit geçirmeden, uluslararası sözleşmelere uygun bir şekilde iç hukuk düzenlemeleri yapması gerekiyor. Bu amaçla, başta Anayasa olmak üzere, yasalarda mevcut olan ve insan hakları anlayışıyla bağdaşmayan düzenlemelerin ayıklanması gerekiyor.

Değerli arkadaşlarım, içleri boşaltılmamış, sulandırılmamış, evrensel kavramlarla düşünen; üreten, dünyanın kıyısında köşesinde değil odağında yer alan; tarihe maruz kalan değil tarih yapan; çağın ruhuna denk düşen bir Türkiye istiyorsak, bu düzenlemeyi yapmak zorundayız. Birçok kişi, bu Parlamento bu değişikliği yapamaz diye düşünüyor. Ülkemizde ilk defa gerçekleşecek olan bu değişikliği Yüce Milletimizin seçtiği bu Parlamentonun başaracağına inancımız tamdır. Bu çalışmalarımız ve bu yolda aldığımız mesafe, ülkenin geleceği için çok önemli imkânlar yaratacaktır. Bu çalışma birliği, ikinci anayasa paketinin hazırlanmasında Yüce Milletimizin ve Yüce Parlamentomuzun ne denli güç ve işbirliği içerisinde olduğunun açık bir kanıtı olacaktır.

Bu itibarla, sözlerime son verirken, hepinize sevgi ve saygılarımı sunuyorum. Bu anayasa değişikliğinin Yüce Milletimize hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Sayın milletvekilleri, görüşmeler tamamlandı; ancak, İçtüzüğü'nün 81 inci ve 60 ıncı maddelerine göre, 10 dakikalık soru ve cevap işlemine geçiyorum.

Sayın Yıldırım, buyurun efendim.

MEHMET SADRI YILDIRIM (Eskişehir) - Sayın Başkan, öncelikle, yasama yılının hayırlı olmasını diliyorum.

Delaletinize, Komisyon Başkanından aşağıdaki soruları sormak istiyorum:

1- İkinci anayasa paketi ne zaman gündeme gelecektir?

2- Milletin ve sivil toplum örgütlerinin isteği doğrultusunda ülkenin gerçeklerine uygun seçim reformunun süratle yapılması için, Anayasa Komisyonu Başkanı olarak, bir öncü görev üstlenmeyi düşünüyor musunuz?

Teşekkür eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN - Ben teşekkür ederim.

Sayın Uzunkaya, buyurun efendim.

MUSA UZUNKAYA (Samsun) -Sayın Başkan, aracılığınızla -Komisyon Başkanımız veya ilgili Bakanımız cevap verebilir- sualimi arz ediyorum. Temel haklarla ilgili çerçeve 2 nci, Anayasanın 13 üncü maddesinde yer alan ve Uyum Komisyonu tarafından kabul edilen daha önceki metin, Anayasa Komisyonunda bir kelime ilavesiyle değerlendirmeye alınmıştır. Yani, burada deniliyor ki: "Temel hak ve hürriyetler, yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

Burada "ölçülülük" kavramından ne kastedilmiştir? Uyum Komisyonundan sonra Anayasa Komisyonunda "Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik ve laik toplum düzeni kavramı" denilerek "laik toplum" kavramı getirilmiştir. Laik toplum, gerek 61 Anayasasında gerekse 82 Anayasasında, devletin nitelikleri sayılırken "laik devlet" kavramı konulmuş; ancak, ilk defa bir "laik toplum" niteliği getirilmek isteniyor. Bundan neyi kastediyorsunuz? Buna bir açılım getirilecek mi? Ve bu "ölçülülük" sözüyle neyi ifade ediyorsunuz? Hukukta hangi terimden alınmış, aktarılmıştır?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Teşekkür ederim efendim.

Sayın Güngör.

ALİ GÜNGÖR (İçel) - Sayın Başkan, aracılığınızla sormak istiyorum: Değişiklik teklifinin 1 inci maddesiyle Anayasamızın başlangıç metninin beşinci paragrafının başında bulunan "hiçbir düşünce ve mülahazanın" yerine "hiçbir faaliyetin" olarak değiştirilmesi teklif ediliyor. Bu madde, daha sonraki, Anayasamızın 14 üncü maddesinde de yine "faaliyet" olarak değişikliğe yöneliyor.

Şimdi sormak istiyorum: Faaliyetten kastedilen nedir? Mesela, bir gazete köşesinde yazı yazmak, bir dergide makale yazmak, televizyonda konuşma yapmak veya bir konferansta konuşmacı olarak konuşmak, açık oturumda konuşmak, bir miting meydanında konuşmak veya yürüyüş yapmak; bunlar faaliyet midir; değilse faaliyetten kasıt nedir? Konunun açıklanmasını arz ediyorum efendim.

Sağolun.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Sayın Enginyurt...

CEMAL ENGİNYURT (Ordu) - Vazgeçtim.

BAŞKAN - Tamam, peki efendim.

Buyurun efendim, cevaplar.

ANAYASA KOMİSYONU BAŞKANI TURHAN TAYAN (Bursa) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Sayın Yıldırım ikinci anayasa paketinin ne zaman geleceğini sordular.

Ben konuşmamda da kısmen anlatmaya çalıştım. Biz, Uzlaşma Komisyonu alt komisyonunda, önce 51 maddede değişiklik ihtiyacını tespit etmiştik, daha sonra bunu daha muhtasar hale, özet hale getirdik işin pratiği açısından ve 37 maddeyle siyasi partilerimizin huzuruna çıktık.

Şimdi, değerli imzalarınızla Meclis Başkanlığına ve Komisyonumuza gelen bu 37 maddelik paket burada kabul görüp geçtikten sonra Uzlaşma Komisyonumuz çalışmalarını sürdürecektir. Esasen, haziran ayının son on günü içerisinde, bu 37 madde üzerindeki uzlaşmaya rağmen, biz, ikinci paket üzerindeki çalışmalarımıza, Sayın Arseven ve tüm Uzlaşma Komisyonu üyeleri başlamıştık, mesafe de almıştık; ancak, Meclis, çalışmalarına ara verdi ve bugünlere geldik. Şimdi, bu paket Meclisten geçer geçmez, Uzlaşma Komisyonumuz, yürütme ve yargı maddelerinden, kaldığımız yerden çalışmalarını sürdürecektir. Pek tabii ki, yine, partilerimizin bu konudaki desteği ve gayretiyle bunu yapacağız.

Seçim Yasasıyla ilgili bir çalışmamız var mı diye soruldu. Anayasa Komisyonumuzda bekleyen, partilerin üzerinde mutabakata vardığı kapsamlı bir Seçim Yasası değişikliği teklifi söz konusu değildir, yoktur. Şimdi, sanıyorum, Uzlaşma Komisyonu, günü geldiğinde konuyu tartışacak ve bu konularda da çalışmalarını sürdürecektir; ama, Anayasa değişikliğine ilişkin çalışmalar bitmeden Seçim Yasasıyla ve Siyasal Partiler Yasasıyla ilgili çalışmalara geçmenin ne kadar yanlış olacağını takdir edersiniz. Ancak, Anayasa Komisyonu olarak, Anayasada yapılacak değişiklikler kadar Siyasal Partiler Yasası ve Seçim Yasasında da daha adil, daha demokrat bir değişikliği öngörüyoruz, arzu ediyoruz; arkadaşlarımız da bu eğilim içerisinde dirler.

Sayın Uzunkaya, 13 üncü maddede öngörülen değişiklikle ilgili bir hususu sormaktadır. Biliyorsunuz, 13 üncü maddede, cumhuriyetin temel nitelikleri sayıldıktan sonra, laiklik, bu temel niteliklerin başında gelir; o bakımdan, bir ilave olarak görmemek lazımdır; cumhuriyetin temel nitelikleri arasında temel bir unsur olarak tekrarlanmıştır.

Bu ölçütlülüktten ne kastediliyor diye soruldu. Değerli arkadaşlarım, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin bazı kriterleri var, bu kriterlerden bir tanesi de ölçütlülüktür; hukuk literatürümüze yeni girmekle beraber, bunu "dengeli" olarak alabiliriz "adil" olarak alabiliriz. Pek tabii ki, bunu, uygulayıcılar en iyi şekilde değerlendireceklerdir; ama, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinden esinlendiğimize göre, bu anlayışın, bu yaklaşımın da o anlamda olması kaçınılmaz bir tespit olacaktır.

Sayın Güngör, başlangıç kısmında -beşinci fıkrada- hiçbir düşünce ve mülahazanın korunmayacağı haller sayılırken, burada bir değişiklik öngörüldü "hiçbir faaliyetin" şeklinde değiştirildi. Bu faaliyetten kasıt nedir; faaliyet, fiilden gelir. Netice olarak, Sayın Güngör'ün somut olarak, spesifik olarak sorduğu "birtakım hususları içermekte midir" sorusuna şu cevabı verebiliriz: Şimdi, biz, burada, genel olarak, düşünceye doğrudan doğruya getirilen sınırlandırmaları kaldırıyoruz. Buradan hareket ettiğimiz zaman "faaliyet"i, arkadaşlarımızın, uygulayıcıların, netice olarak, bir genel sınırlama maddesi olarak değerlendireceğine inanıyorum.

Değerli arkadaşlarımın -3 arkadaşımın- sualleri bundan ibaretti; sanıyorum, arkadaşlarıma yardımcı oldum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Ben teşekkür ederim efendim.

Efendim, sorular cevaplandırılmıştır.

Sayın milletvekilleri, anayasa değişikliğine dair teklifin tümü üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Teklifin maddelerine geçilmesi hususunda gizli oylama yapacağız. Anayasa ve İçtüzüğü'nün istediği gizliliğin bütün icaplarını yerine getirmek için, gizli oylamanın ne şekilde yapılacağını arz ediyorum: Komisyon sıralarında yer alan kâtip üye, adı okunan milletvekiline, biri beyaz, biri yeşil, biri kırmızı olmak üzere 3 yuvarlak pul ile mühürlü bir zarf verecek. Pul ve zarf verilen milletvekili, ad defterinde işaretlenecektir. Bu pullardan beyaz olanı kabul, kırmızı olanı ret, yeşil olanı ise çekimser oyu ifade etmektedir. Oyunu kullanacak sayın üye, kâtip üyeden 3 yuvarlak pul ile bir mühürlü zarfı aldıktan ve adını ad defterine işaretlettirdikten sonra, oy hücresine girecek, oy olarak kullanacağı pulu hücrede zarfın içerisine koyarak zarfı yapıştırarak. Diğer iki pulu ise, hücre içerisinde bulunan iskarta kutusuna atacaktır. Bilahara, hücreden çıkacak olan üye, oy pusulasının bulunduğu zarfı, Başkanlık Divanı kürsüsünün önüne konulan oy kutusuna atacaktır. Oylamada adı okunmayan milletvekillerine, pul ve zarf verilmeyecektir.

Şimdi teklifin maddelerine geçilmesi hususunda gizli oylamaya başlayacağız efendim.

KAMER GENÇ (Tunceli) - Sayın Başkan, gizli oylama konusunda İçtüzüğümüzün 94 üncü maddesi der ki: "...birinci ve ikinci görüşmelerde, maddelerin kabulü ile ikinci görüşmenin sonunda tümünün kabulü üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür."

Farz edelim ki, reddedildi; o zaman, İçtüzük hükmüne göre işlem yapamayız. Bana göre, birinci oylamada maddelere geçilmesi, işaret oyuyla yapılmalıdır; yani, İçtüzük hükmü çok açıktır.

BAŞKAN - Sayın Başkan, sizin engin tecrübeleriniz var; ama, bugüne kadar anayasa değişikliği bu şekilde yapılmış; müsaade ederseniz, devam edeceğim.

Ancak, iki Kâtip Üyeye ihtiyacımız var.

Sayın Tevhit Karakaya ?..Burada.

Sayın Cahit Savaş Yazıcı?.. Buradalar.

Herkes yerini aldı.

Önce, İstanbul Milletvekili Sayın Aydın Menderes'i çağırıyorum

(Oyların toplanmasına başlandı)

BAŞKAN - Efendim, sayın genel başkanlar arzu ediyorlarsa adlarını okutmadan evvel oy kullanabilirler.

Sayın Kutan, buyurun.

Buyurun Sayın Başbakan.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN - Vekâlet verenleri okuyorum:

Turizm Bakanı Mustafa Taşar, yerine oy kullanmak üzere, Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'i;

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan, yerine oy kullanmak üzere, Devlet Bakanı Edip Sadfder Gaydalı'yı;

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan, yerine oy kullanmak üzere, Devlet Bakanı Nejat Arseven'i;

Devlet Bakanı Tunca Toskay, yerine oy kullanmak üzere, Tarım ve Köyşileri Bakanı Hüsni Yusuf Gökalp'i;

Sanayi ve Ticaret Bakanı Ahmet Kenan Tanrikulu, yerine oy kullanmak üzere, Sağlık Bakanı Osman Durmuş'u;

Dışişleri Bakanı İsmail Cem, yerine oy kullanmak üzere, Orman Bakanı Nami Çağan'ı;
Devlet Bakanı Şükrü Sina Gürel, yerine oy kullanmak üzere, Devlet Bakanı Fikret Ünlü'yü;
Devlet Bakanı Faruk Bal, yerine oy kullanmak üzere, Devlet Bakanı Ramazan Mirzaoğlu'nu;
Devlet Bakanı Abdulhalûk Mehmet Çay, yerine oy kullanmak üzere, Devlet Bakanı Şuayip
Üşenmez'i;

Çevre Bakanı Fevzi AYTEKİN, yerine oy kullanmak üzere, Kültür Bakanı İstemihan Talay'ı;
Yetkilendirmişlerdir.

Bilgilerinize sunulur.

(Oyların toplanmasına devam edildi)

BAŞKAN - Oyunu kullanmayan sayın milletvekili var mı? Yok.

Efendim, oy verme işlemi tamamlanmıştır.

Oy kutuları kaldırılсын ve Kâtip Üyelere verilsin.

ŞEREF MALKOÇ (Trabzon) - Sayın Başkan, oyumu kullanmadım...

BAŞKAN - Kapattık efendim... Anons ettim...

(Oyların ayırımı yapıldı)

BAŞKAN - Sayın milletvekilleri, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin maddelerine geçilmesinin gizli oylamasının neticesini arz ediyorum:

Oy sayısı	:	476
Kabul	:	428
Ret	:	17
Çekimser	:	27
Boş	:	4

Sayın milletvekilleri, bu sonuca göre, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin maddelerine geçilmesi kabul edilmiştir.

Hayırlı olsun diyorum.

Alınan karar gereğince, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifinin görüşmelerine devam etmek için, 25 Eylül 2001 Salı günü saat 11.00'de toplanmak üzere, birleşimi kapatıyorum.

Hayırlı olsun, hayırlı akşamlar efendim.

Kapanma Saati : 19.31

VII.— SORULAR VE CEVAPLAR

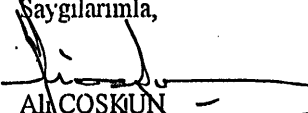
A) Yazılı Sorular ve Cevapları

İ.- İstanbul Milletvekili Ali Coşkun'un, internet kullanımına ilişkin Başbakan'dan sorusu ve Devlet Bakanı Yılmaz Karakoyunlu'nun cevabı (7/4552)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Sayın Başbakan tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını delaletlerinize arz ederim. 20.06.2001

Saygılarımla,

ALİ COŞKUN
İstanbul Milletvekili

29.03.2001 tarihinde İNTERNET konusunda sormuş olduğum sorular MEB Sayın BOSTANCIOĞLU tarafından 24.04.2000 tarihinde yazılı olarak cevaplandırılmıştı. Ancak verilen cevap yeterli olmayıp bu konuda etraflı bilgileri olmadığı anlaşılmıştır. Zira Sayın Bakan olayı sadece oyunlar ve polisiye önlemler açısından ele almıştır.

Bu sebeple aşağıdaki sualleri tekrar takdirlerinize arz ediyorum.

1. Konuyla ilgili TÜBİTAK'ın yapmış olduğu çalışmalar bilginiz dahilinde midir? Bu çalışmalarda amaç nedir? Ne gibi tedbirleri kapsamaktadır?
2. RÜTÜK yasasıyla İNTERNET'e getirilen kısıtlama Türkiye'nin çağdaşlaşmada ve iletişimde önünü tıkamaz mı? RÜTÜK Yasasının yeniden Genel Kurulda görüşülmesi sırasında mevcut görüşte ısrarcı olacak mısınız?
3. Sınırsız üniversite anlayışının yaygınlaştığı dünyamızda, yasakçı zihniyetin üniversitelerimizde uygulanmasına fırsat verilecek mi?
4. 10.05.2001 tarihinde TBMM Dışişleri Komisyonunda kabul edilen "Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye Ek; Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisiyle ilgili protokolün kabul edilmesi ile ilgili yasal ve teknolojik önlemler nelerdir?
5. Bazı TV kanallarının ve yazılı basınının pornografi web sayfalarının adreslerini, telefon numaralarını resimli olarak yayınlayarak devamlı tahrir edici reklam yapmaktadırlar. MTSF patronluğundaki bankaya ait TV kanalını pornografik film oynatılmasına ve adreslerin duyurulmasına devam edelmektedir. Bu konudaki tedbirleriniz nelerdir?
6. Türk aile yapısını yıkıcı, gelecek nesilleri bunalıma sürükleyen zararlı yayınlar üzerinde durulması gerekirken, bilgi çağında gelişmeyi önleyen polisiye tedbirlere başvurulmasını doğru buluyor musunuz?

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI

SAYI : B.02.0.006/01-2054

21/9/2001

KONU : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : 28.06.2001 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/4552-11055/25785 sayılı yazınız.

Istanbul Milletvekili Ali COŞKUN tarafından Sayın Başbakanımıza tevcih edilen ve Sayın Başbakanımızca da tarafımdan cevaplandırılması tensip olunan 7/4552-11055 esas sayılı soru önergesine ilişkin cevap ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Dr.Yılmaz KARAKOYUNLU
Devlet Bakanı

**INTERNET VE BİLGİ TEKNOLOJİLERİ
KONUSUNDA TÜBİTAK'IN YAPTIĞI ÇALIŞMALAR**

TÜBİTAK Üniversitelerin ve ARGE kuruluşlarının Internet altyapısını işletmektedir ve böylelikle yetişmekte olan neslin bilgi çağına hazırlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Bu hizmetin verilmesi sürecinde kullanıcıların Internet üzerinden ulaştığı içeriğin bilgisayarlar vasıtası ile otomatik denetlenmesi teknolojik olarak mümkün değildir. Yurt içindeki belli sitelerin "zararlı olarak ifade edilebilecek" içeriklerinin belli kurullarca denetlenmeye çalışılması soruna çözüm getirmeyecektir. Zira bu siteler elektronik ortamda, yurt dışına kolayca taşınarak yayınlarına oradan devam edebilecektir.

Yurt içinden yayın yapan sitelerin, kaçak çalışmalarına gerek kalmayacak şekilde, belli şartlarla çalışmalarına izin verilmesi halinde yapacakları yayınların denetlenmesi, sınıflandırılması ve dolayısıyla ebeveynlerin evlerdeki bilgisayarları bir şifre ile ayarlayabilmeleri ve istemedikleri programların izlenmesini engelleyebilmeleri mümkün olabilecektir. Bu uygulama sayısal TV hizmetini uydu aracılığı ile veren kuruluşların belirli programlarının sınırlı izlenmesinde halen kullanılmaktadır.

Ayrıca TÜBİTAK bünyesinde sayısal ekonomiye imkan veren bilgi güvenliği yazılımlarının geliştirilmesi çalışmaları sürdürülmektedir. Açık anahtarlı altyapıların hayata geçirilmesi e-ticaret uygulamalarının önemli bir parçası olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda, temel kriptoloji algoritmaları ve standartlarının uygulamaları ile yönetim yazılımları üretilmektedir. İş süreçlerini kolaylaştıran benzer teknolojilerin (on-line alışveriş, web elektronik veri değişim uygulamaları, vs), Internet, diğer extranet ve intranet uygulamalarına da entegre edilmesi TÜBİTAK'ın aktif çalışma alanları arasındadır. Bu çalışmalar 15-16 Haziran 2001'de Göteborg'da taraf olduğumuz ve AB adayı ülkelerini kapsayan eEurope+ kapsamında yapılması gereken iş paketlerinin içeriği ile de uyumludur.

T.C.
RADYO ve TELEVİZYON ÜST KURULU
Başhukuk Müşavirliği

SAYI : A.01.1. RTÜ.0.01.02.2001/1012 - 5637
KONU :

DEVLET BAKANLIĞINA
(Sn. Dr. Yılmaz KARAKOYUNLU)

İLGİ: 16.07.2001 tarih ve B.02.0.006/01-1688 sayılı yazınız.

İlgi yazıya konu, İstanbul Milletvekili Sayın Ali COŞKUN'un Sayın Başbakanımıza tevcih ettiği soru önergesi incelenmiş Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ile ilgili cevaba esas olacak belgeler yazımız ekinde gönderilmiş olup, cevabımız aşağıda belirtilmiştir:

1- Bilindiği üzere, 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" 13.04.1994 tarihinde kabul edilmiş ve akabinde 20.04.1994 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı, 1'nci maddede düzenlenmiş ve; Radyo ve Televizyon yayınlarının düzenlenmesi ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin esas ve usulleri belirlemek olarak ifade edilmiştir.

3984 sayılı Kanunun 5'nci maddesinde; "Radyo ve Televizyon faaliyetlerini düzenlemek amacıyla ÖZERK VE TARAFSIZ BİR KAMU TÜZEL KİŞİLİĞİ NİTELİĞİNDE RADYO VE TELEVİZYON ÜST KURULU KURULMUŞTUR" hükmüne yer verilmiştir.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun 1994 Nisanında faaliyete geçmesinden bu yana, 3984 sayılı Kanunun kendisine tanıdığı yetkiler çerçevesinde, radyo ve televizyon yayıncılığında üzerinde en hassasiyetle durduğu konuların başında, çocukların ruh sağlığını bozabilecek ve onların gelişiminde olumsuz etki yapabilecek yayınlar ile, genel ahlaka aykırı yayınlarla mücadelenin geldiği görülmektedir.

3984 sayılı Kanunun 4'ncü maddesinin "d" bendinde ifade edilen, "Genel ahlak, toplum huzuru ve Türk aile yapısına aykırı yayınlar" nedeniyle Üst Kurul bugüne kadar 10 ulusal televizyonun yayınlarını toplam 60 gün durdurmuştur. Yine iki bölgesel televizyonunun yayını 5 gün, 3 yerel

televizyonun yayını da 11 gün durdurulmuştur. Yine, 3984 sayılı Kanunun 4'ncü maddesinin "m" bendinde ifade edilen, "Çocukların ve gençlerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek yayınlar" nedeniyle de, 8 ulusal televizyonunun yayını toplam 45 gün, 2 yerel televizyonun yayını da 41 gün süreyle durdurulmuştur. Genel ahlaka aykırı yayınlar nedeniyle radyolara da, 139'u ulusal nitelikli yayınlar olmak üzere, toplam 209 gün geçici yayın durdurma cezası uygulanmıştır.

2- Radyo ve televizyon yayıncılığının uluslararası mevzuat açısından düzenlenmesi konusunda Avrupa'da sınır ötesi televizyon yayıncılığını düzenleyen iki temel belge bulunmaktadır. Bunlar Avrupa Birliğine üye ülkelerin arasındaki yayıncılığı düzenleyen, kısaca Avrupa Sınırsız Televizyon Direktifi olarak anılan, 89/552/EEC sayılı Konsey Direktifini gözden geçiren 30 Haziran 1997 tarihli 97/36/EC Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi ile Avrupa Konseyinin 05 Mayıs 1989 tarihli Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesidir. Paralellik gösteren bu her iki metin de, biri Avrupa Birliği düzeyinde diğeri Avrupa Konseyi düzeyinde temel yayıncılık konularında uyumlaştırmayı hedeflemiştir.

Söz konusu Avrupa Sınır Ötesi Televizyon Sözleşmesi Türkiye tarafından 07.09.1992 tarihinde imzalanmış, 21.01.1994 tarihinde onaylanarak 01.05.1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bilgilerinize arz ederim.

Sedat Nuri KAYIŞ
Radyo ve Televizyon
Üst Kurulu Başkanı

(Nisan 1994-Mayıs 2001 Arası Yayınlar)
16.05.2001

(Genel Ahlak, Toplum Huzuruna Aykırı Yayın)
3984 sayılı Kanunun 4. Maddesinin "d" bendi

RADYOLARA VERİLEN UYARI SAYISI 41 (14U-4B-23Y)	RADYO KAPAMALARI (GÜN) 209 (139U-15B-55Y)	TELEVİZYONLARA VERİLEN UYARI SAYISI 86 (63U-5B-18Y)	TELEVİZYON KAPAMALARI (GÜN) 76 (60U-5B-11Y)
---	--	--	--

UYARI VERİLEN RADYO SAYISI 27 (7U-3B-16Y)	KAPATILAN RADYO SAYISI 9 (4U-1B-4Y)	UYARI VERİLEN TELEVİZYON SAYISI 25 (11U-2B-12Y)	KAPATILAN TELEVİZYON SAYISI 15 (10U-2B-3Y)
--	--	--	---

GENEL AHLAKA, TOPLUM HUZURUNA AYKIRI YAYINLAR**ULUSAL TELEVİZYONLAR**

YAYIN KURULUŞU	UYARI SAYISI	KAPATMA (GÜN)
ATV	6	5
BRT	2	1
CİNE-5	11	9
İTERSTAR	9	8
KANAL 6	5	3
KANAL D	9	9
KRAL TV	4	11
N TV	2	1
NUMBER ONE	1	-
SHOW TV	12	12
TGRT	2	1
TOPLAM	63	60

BÖLGESEL TELEVİZYONLAR

YAYIN KURULUŞU	UYARI SAYISI	KAPATMA (GÜN)
KANAL E	2	1
EGE TV- İzmir	3	4
TOPLAM	5	5

YEREL TELEVİZYONLAR

ANADOLU TV- İstanbul	1	-
BAŞAK TV- Kayseri	1	-
CNN TÜRK- İstanbul (K)	1	-
EKİM TV- Trabzon	1	-
E TV- Antalya	4	3
HRT TV- Antakya	2	7
KARESİ TV- Balıkesir	2	1
KLAS TV- Samsun.	1	-
ORT TV- Ordu	1	-
TEMPO TV- Adana	1	-
TEMPO TV- Giresun	1	-
YEDİTEPE TV- İstanbul	1	-
TOPLAM	17	11

ULUSAL RADYOLAR

BEST FM- İstanbul (U)	2	7
KİSS FM- İstanbul (U)	1	-
MARMARA FM- İstanbul (U)	1	-
RADYO D (RADYO KLÜP)-İst. (U)	3	4
RADYO KLAS- İstanbul (U)	4	127
SHOW RADYO- İstanbul (U)	1	-
TATLİSES RADYO- İstanbul (U)	2	1
TOPLAM	14	139

BÖLGESEL RADYOLAR

AÇIK RADYO- İstanbul (B)	2	15
KENT FM- İstanbul (B)	1	-
RADYO EGE-İzmir (B)	1	-
TOPLAM	4	15

YEREL RADYOLAR

AKTİF RADYO-İzmir (Y)	3	16
BAŞKAN FM- Kırklareli (Y)	1	-
CAN RADYO- İzmir (Y)	1	-
EMEK FM- Mardin (Y)	1	-
FM 101- İzmir	1	-
GENERAL FM- Zonguldak (Y)	1	-
KARACADAĞ RD- Şanlıurfa (Y)	2	7
KEÇİÖREN FM- Ankara (Y)	1	-
RADYO AKTİVE- Karabük (Y)	1	-
RADYO AKTİF- Aksaray (Y)	1	-
RADYO EKSPRES- İzmir (Y)	3	31
RADYO İMAJ- Erzurum (Y)	1	-
RADYO MİX- İzmir (Y)	1	-
RADYO MYDONOSE-Ankara	1	-
RADYO TEK- Adıyaman (Y)	1	-
SEV RADYO- Balıkesir (Y)	2	1
TEMPO RADYO- Bursa (Y)	1	-
TOPLAM	23	55

(Nisan 1994-Şubat 2001 Arası Yayınlar)
12.02.2001

(Çocuklara Yönelik Şiddet yayınları)
3984 sayılı Kanunun 4. Maddesinin "m" bendi

RADYOLARA VERİLEN UYARI SAYISI 11 (2U-2B-7Y)	RADYO KAPAMALARI (GÜN) 3 (Y)	TELEVİZYONLARA VERİLEN UYARI SAYISI 75 (6IU-1B-13Y)	TELEVİZYON KAPAMALARI (GÜN) 86 (45U-41Y)
---	---------------------------------------	--	---

UYARI VERİLEN RADYO SAYISI 10 (2U-2B-6Y)	KAPATILAN RADYO SAYISI 1 (Y)	UYARI VERİLEN TELEVİZYON SAYISI 23 (14U-1B-9Y)	KAPATILAN TELEVİZYON SAYISI 10 (8U-2Y)
---	---------------------------------------	---	---

ÇOCUKLARA YÖNELİK ŞİDDET YAYINLARI

ULUSAL TELEVİZYONLAR

YAYIN KURULUŞU	UYARI SAYISI	KAPATMA (GÜN)
ATV-	7	6
BRT	1	
CİNE-5	5	4
CNBC-E	1	-
FLASH TV	1	-
HBB	1	-
İTERSTAR	12	12
KANAL 6	8	7
KANAL 7	1	-
KANAL D	8	7
KRAL TV	3	2
NUMBER ONE	1	-
SHOW TV	10	6
TGRT	2	1
TOPLAM	61	45

BÖLGESEL TELEVİZYONLAR

YAYIN KURULUŞU	UYARI SAYISI	KAPATMA (GÜN)
MESAJ TV (K-B)	1	
TOPLAM	1	

YEREL TELEVİZYONLAR

YAYIN KURULUŞU	UYARI SAYISI	KAPATMA (GÜN)
ANADOLU TV- İstanbul (Y)	1	-
E TV- Antalya (Y-K)	3	4
HRT TV- Antakya (Y)	3	37
KANAL 1 TV- İzmir (Y)	1	-
KANAL A- Ankara (Y-K)	1	-
KARADENİZ TV- Rize (Y)	1	-
OSTİM TV- Ankara (Y)	1	-
YEDİTEPE TV- İstanbul (Y)	1	-
YENİ TV- İzmir (Y)	1	-
TOPLAM	13	41

ULUSAL RADYOLAR

YAYIN KURULUŞU	UYARI SAYISI	KAPATMA (GÜN)
KİSS FM- İstanbul	1	
RADYO KLAS- İstanbul	1	
TOPLAM	2	

BÖLGESEL RADYOLAR

YAYIN KURULUŞU	UYARI SAYISI	KAPATMA (GÜN)
KENT FM- İstanbul	1	-
RADYO EGE- İzmir	1	-
TOPLAM	2	-

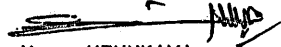
YEREL RADYOLAR

YAYIN KURULUŞU	UYARI SAYISI	KAPATMA (GÜN)
BUCA FM- İzmir	1	-
KARACADAĞ RD- Şanlıurfa	1	-
KEÇİÖREN FM- Ankara	1	-
RADYO ATKİF- İzmir	1	-
RADYO TEK- Adıyaman	1	-
TEMPO RADYO- Bursa	2	3
TOPLAM	7	3

2.- Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya'nın, Meclis personeline ilişkin sorusu ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Ömer İzgi'nin cevabı (7/4580)

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularıma Meclis Başkanı Sayın Ömer İZGİ'nin yazılı cevap vermesini delaletlerinize arz ederim.

Musa UZUNKAYA
Samsun Milletvekili

1- Meclis çalışanları arasındaki farklı konumundan dolayı farklı ücret alanların -eşit işe eşit ücret- politikası çerçevesinde ücret ve sosyal haklarında bir iyileştirme yapmayı düşünüyor musunuz?

2- Meclis'te geçici statüde çalışan personelin sabit kadrolular gibi çocuklarının kreşlerden ve sağlık hizmetlerinden yararlanmamasının sebepleri nelerdir, bunun giderilmemesinin hizmetlerin aksamasına ve personelin moral yıkımına neden olduğunu düşünerek bu yanışın giderilmesi konusunda özel bir gayretiniz olacak mıdır?

3- Takriben beş yıldır geçici görevle alınmış ve asil kadroya geçirilmemiş yardımcı hizmetler elemanlarının çıplak maaştan başka elbise yardımı dahil hiç bir katkı almamasının psikolojik açıdan ilgili personeli rahatsız ve hizmette verimsiz kıldığını düşünüyorsanız çözüm için Başkanlık olarak projeleriniz neler olacaktır?

4- Meclis'te çalışanlar arasında Milletvekili yakınlarının eş-dost ve akrabalarının çalıştığı, ihtiyaç olmadığı halde fazla kadrolar olarak ilgili-ilgisiz görevlere ya naklen veya açıktan atama suretiyle getirildikleri kamuoyunda iddia edilmektedir.

Tüm bunların açıklığa kavuşması bakımından;

a) Sizin Meclis Başkanlığınız döneminde Meclis'e hangi görevle kimler alınmıştır?

b) Sizden önce veya sizin döneminizde hangi Milletvekilinin yakını öğretmen, doktor, hemşire, sağlıkçı, teknik eleman, sekreter danışman v.s. olarak merkez ve bağlı kuruluşlara alınmıştır?

c) Meclis'in asil görevlerinden birisi de denetim olduğuna göre, meclis ve diğer kurumlardan veya açıktan atama suretiyle ihtiyaç fazlası olarak TRT kurumuna atandığı iddia edilen Milletvekili veya Bakan yakınları var mıdır? Varsa isim ve ünvanları nelerdir?

5- Lise mezunu olup, kadrosu Yardımcı Hizmetler Sınıfında bulunan çok sayıda eleman, yıllardır sekreterlik dahil değişik birimlerde memur olarak istihdam edildiği halde, bir türlü Genel İdari Hizmetler Sınıfına atanamamıştır. İlgillilerin konularına uygun bir kadroya atanmalarına imkan ne zaman tanınacaktır?

T.C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
GENEL SEKRETERLİĞİ
Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığı

KAN.KAR.MD:

Sayı: A.01.0.GNS.0.10.00.02-7/4580-11134/25947

Konu:.....

.....

Sayın Musa UZUNKAYA
Samsun Milletvekili

İLGİ:28.06.2001 tarihli yazılı soru önergeniz.

Meclis personeline ilişkin ilgi önergenizde yer alan sorularınız aşağıda cevaplandırılmıştır.

Bilgilerinizi rica ederim.

Saygılarımla.

Ömer İZGİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

Cevap 1.-Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilatının kuruluş, görev ve yönetim esasları, 13.10.1983 tarih ve 2919 sayılı Kanunla belirlenmiş, hiyerarşik yapısı, bu Kanunun 2 nci maddesinde gösterilmiş, bu yapı çerçevesinde görev yapacak personelin; kadro unvanları, hizmet sınıfları, kadro dereceleri ve kadro sayılarını gösterir "Kadro Cetvelleri" yine aynı Kanunun 4 üncü maddesi eki olarak Kanuna eklenmiştir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilatı kadroları, 657 Kanunun 4 üncü maddesi gereğince "istisnai memuriyet" hükümlerine tabidir ve bu kadrolarda görev yapan personelimizin, kadro, unvan, derece, ek gösterge,

makam tazminatı ve benzeri mali hakları ile intibak ve diğer özlük haklarının tespit ve kullanılması ile ilgili yetkiler, 657 sayılı Devlet memurları Kanununun 36 ncı maddesinin (F) fıkrası ve 2919 sayılı kanunun 6 ncı maddesi ile Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı'na verilmiştir.

Söz konusu istisnai hükümlere istinaden, bugüne kadarki kamu uygulamaları paralelinde, TBMM Başkanlık Divanı Kararları ile tespit edilerek uygulamaya konulan ek gösterge ve diğer zam ve tazminatlar, bugünkü haliyle diğer kamu personeline göre tatmin edici mahiyettedir. Ancak, gerek TBMM Başkanlığınca sürdürülen norm kadro çalışmalarının neticelenmesi ve hayata geçirilmesi, gerekse kamu personelinin mali ve sosyal haklarının iyileştirilmesi ile ilgili olarak yapılacak yasal düzenlemeler uygulamaya konulduğu takdirde, TBMM Personelinin mali ve sosyal haklarının da, TBMM Başkanlık Divanınca yapılacak düzenlemelerle iyileştirilmesi mümkün olacaktır.

Cevap 2.- Halen Kurumumuzda;

- a) Milletvekillerimizin ve Siyasi parti gruplarının sekreteryası hizmetlerinde, 2919 sayılı Kanunun 12 ncı maddesinin üçüncü fıkrasına istinaden geçici görevli olarak çalıştırılan (575),
- b) Milletvekillerimizin Danışmanlık hizmetlerinde, yine (327)'si geçici görevli, (124)'ü sözleşmeli olmak üzere toplam (451),

Personel istihdam edilmektedir. Bunlardan, geçici görevli olarak çalışan toplam (575+327)=902 personelin kendilerine, mevcut tedavi yönetmeliğimiz ve bu husustaki TBMM Başkanlık Divanı Kararı gereğince, kadrolu personelimiz paralelinde sağlık yardımı sağlanmakta, sözleşmeli olarak çalıştırılan diğer (124) personele ise, statüleri gereği bu yardım, Sosyal Sigortalar Kurumu hastanelerine sevk süretiyle sağlanmaktadır.

Kurumumuzda geçici görevli olarak çalıştırılan (902) personelin bakmakla yükümlü bulundukları kimselerin de sağlık yardımından yararlandırılması halinde (902x4)=3608 kişi için; 2002 yılı Bütçemize (3608x65.000.000)=234.520.000.000.-TL. gibi ilave ödenek konulması gerekecektir. Ancak, mevcut bütçe tekniği gereği, bu personelin kendi asıl Kurumları bütçelerine de bu amaçla ödenek konulmaktadır. Kurumlararası ödenek aktarması gibi bir usul olmadığından, bu personelin asıl Kurum bütçelerine konulan ödeneklerden Kurumumuz bütçesine aktarma yapılması da mümkün değildir.

Ayrıca, gerek sağlık ünitemize, gerekse sağlık harcamaları ve diğer işlemlerini yürüten birimlerimize, geçici görevli personel ile bakmakla yükümlü bulundukları kişilerle birlikte (ana, baba, eş ve iki çocuk hesabıyla) toplam (5400) kişinin iş yükü daha ilave olacaktır. Bu iş yükü, beraberinde yeni personel istihdamını gerektirecek, genelde kadro şişkinliği ile tenkide uğrayan Kurumumuzun kadro sayısı, bugünkünden daha fazla bir sayıya ulaşacaktır.

Halen sürdürülmekte olan norm kadro çalışmalarının sonuçlandırılması halinde, bu soruna da bir çözüm bulunabileceği düşünülmektedir.

Cevap 3.- Kurumumuzda, kadro yetersizliği nedeniyle bazı hizmetler, halen geçici işçi pozisyonunda eleman çalıştırılmak suretiyle yerine getirilmektedir. Bu hizmetler , genelde yardımcı hizmetler sınıfına dahil elemanlarca yerine getirilmesi gereken hizmetlerdir ve halen;

- a) Merkez Teşkilatımızda 466,
 - b) Milli Saraylar Teşkilatımızda 610,
- Olmak üzere toplam (1076) eleman, bu statüde istihdam edilmektedir.

Bu elemanlara, hizmetleri gereği ancak iş elbisesi verilebilmekte, yılda iki aylık ücretleri karşılığı ek ödeme (ikramiye), dört taksitte yapılabilmektedir.

Mevzuatları gereği kendilerine, bu ödemelerden başka herhangi bir ödeme yapılması mümkün bulunmayan söz konusu elemanların, kadroya alınmaları da bu aşamada mümkün görülmemektedir

Norm kadro çalışmalarının sonuçlanması halinde, bazı hizmetlerin yerine getirilme şeklinde de değişiklikler olabileceği ve bu değişiklikler meyanında bu soruna da bir çözüm bulunabileceği düşünülmektedir.

Cevap 4.- Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği Teşkilatı kadrolarında, Türkiye'nin her kesiminden, her költüründen ve her ilinden çeşitli öğrenim, hizmet sınıfı ve unvanlarda personel görev yapmaktadır. Bu personel yürürlükteki mevzuata uyulmak suretiyle sınavla, sınavsız, açıktan veya naklen Kurumumuzda çeşitli tarihlere göre alınmış olup, personel ihtiyacı olduğu takdirde alınmaya devam

edilecektir. Personelimizin geneli içinde, mevcut çalışanlarımızın, emeklilerimizin yakınları akrabaları olduğu veya olabileceği gibi, Milletvekillerimizin ve Yasama Organı Eski Üyelerinin de yakınları veya akrabaları olabileceği, normal karşılanması gereken bir husustur. Üzerinde durulması gereken husus, göreve alınan kişinin aile bağları değil, görev için aranan şartlara uygun olup olmadığıdır. Bugüne kadar çeşitli vesilelerle bu konuda sorulara muhatap olunmuş ise de, aile bağları dayanarak yapılarak şikayete maruz kalmış herhangi bir personelimiz olmamıştır.

Başkanlığım döneminde bugüne kadar; kadroya atanan personelin isimleri (EK-1)"de sunulmuştur. Buna göre;

- a)- Genel Kurulda üniformalı (kavas) olarak geçici işçi statüsünde görev yapan (5) bayan elemanın, durumlarına uygun hizmetli kadrolarına,
- b)- TBMM Tv ünitemizde eksikliği duyulan "muhabir" görevinde çalıştırılmak üzere (2) eleman, 657 sayılı Kanunun 4/B maddesine göre sözleşmeli kadrolarımıza,
- c)- Açık bulunan "Bütçe-Maliye Müdürlü" kadrosuna, Maliye Bakanlığı "Vergi Denetmeni" unvanı ile görev yapan bir bayan elemanın naklen,

Atanması dışında açıktan veya başka kurumdan naklen herhangi bir atama yapılmamıştır.

Daha önceki TBMM Başkanları döneminde, Milletvekili yakını olarak kimlerin göreve alındığının tespiti bu hususta bir kayıt tutulmadığından mümkün olamamaktadır.

Cevap 5.- Türkiye Bütçk Millet Meclisi Genel Sekterliği Teşkilatında, lise mezunu oldukları halde halen "Yardımcı Hizmetler Sınıfı"nda bulunanlar olduğu gibi, yüksek öğrenimi bitirdikleri halde yine aynı hizmet sınıfında görev yapan personelimiz de mevcut idi.

657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinde sayılan hizmet sınıflarından olan "Yardımcı Hizmetler Sınıfı"na dahil görevler bu maddede sayılmış ve bu hizmet sınıfından diğer hizmet sınıflarına geçiş için bir "Hizmet Sınıfı Değiştirme Sınavı" öngörülmüştür.

Bu amaçla Kurumumuzda, muhtelif tarihlerde iki kez sınav açılmış, sınavların ilkinde bu sınavlara katılan asgari lise mezunu personelimizden, sınavı kazanan olmamış, diğerinde ise başarılı olanlar, durumlarına uygun hizmet sınıfı ve unvandaki kadrolara atanmışlardır.

Devlet Memurlarının; okul dışından sınava girmek suretiyle, memuriyete ilk girişteki öğrenimleri üzerine, daha üst öğrenimi bitirmelerinin mümkün bulunması ve bu imkandan yararlanarak lise ve yüksek öğrenim bitirenlerin sayısının gittikçe çoğalması ve sonuçta bu personelin, öğrenimlerine uygun hizmet sınıfında görev talep etmeleri, yardımcı hizmetler sınıfı ihtiyacı için göreve alınan oldukça yüksek sayıda personelin, diğer hizmet sınıflarına (sınavla da olsa) kaydırılmaları sonucunu doğurmakta ve bu da "Yardımcı Hizmet Sınıfında" boşalma, diğer hizmet sınıflarında ise, hizmet ihtiyacı olmamasına rağmen personel yığılmasına neden olmaktadır.

Nitekim, çok yakın bir tarihte, memuriyetleri sırasında bir üst öğrenimi bitirmek suretiyle yüksekokul mezunu olan, yardımcı hizmetler sınıfına dahil (44) personelimizin durumlarına uygun hizmet sınıfına dahil memur kadrolarına geçirilmeleri, TBMM Başkanlık Divanının 14.06.2001 tarih ve 80 sayılı kararı ile kabul edilmiş ve Karar gereği işlem başlatılarak söz konusu elemanların, hizmet süresi çok olandan başlamak suretiyle memur kadrolarına atanmalarına imkan sağlanmıştır.

Bu elemanlardan (20) adedinin, Kurumumuzun hizmet birimlerinin memur ihtiyacı dikkate alınarak 06.07.2001 tarih ve 4120 sayılı Başkanlık Onayı ile atamaları gerçekleştirilmiş olup, geriye kalan (24) personelin de atamaları aynı prensipler dahilinde peyderpey gerçekleştirilecektir.

Kurumumuzda olduğu gibi tüm kamu kurum ve kuruluşları için çözüme kavuşturulması gereken bir sorun olan bu durumun, ancak yeni bir personel rejimi ile çözüme kavuşturulabileceği düşünülmektedir.

EK-1

SİCİL ADI ve SOYADI	BİRİMİ	UNVANI	STATÜSÜ	BAŞLAMA TARİHİ
5329 Tuğba ÇOLAKOĞLU	İç Hizmetler Md.İdare	Hizmetli	Kadrolu Personel	15.06.2001
5330 Buket ERKE	İç Hizmetler Md.İdare	Hizmetli	Kadrolu Personel	15.06.2001
5331 Ferdağ ÖZÇELİK	İç Hizmetler Md.İdare	Hizmetli	Kadrolu Personel	15.06.2001
5332 Serhat ZORBA	İç Hizmetler Md.İdare	Hizmetli	Kadrolu Personel	15.06.2001
5333 Elif DURSUN	İç Hizmetler Md.İdare	Hizmetli	Kadrolu Personel	15.06.2001
5334 Zehra ÖZDEMİR	Bütçe-Maliye Md.İdare	Müdür	Kadrolu Personel	02.08.2001
Nesrin TURHAN	TBMM TV Hizmet Birimi	Muhabir	657 S.K. 4/B Md.	20.08.2001
Fikret DADAŞ	TBMM TV Hizmet Birimi	Rej. Çihaz. Ölç. Bak.	Tel 657 S.K. 4/B Md.	16.08.2001

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

GÜNDEMİ

DÖNEM : 21

YASAMA YILI : 3

131 İNCİ BİRLEŞİM (Olağanüstü)

24 . 9 . 2001 PAZARTESİ

Saat : 15.00

KISIMLAR

1

BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2

ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

3

SEÇİM

4

OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5

MECLİS SORUŞTURMASI RAPORLARI

6

GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI
YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

7

SÖZLÜ SORULAR

8

KANUN TASARI VE TEKLİFLERİ İLE
KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ GÜNDEMİ

131 İNCİ BİRLEŞİM (Olağanüstü)

24 . 9 . 2001 PAZARTESİ

Saat : 15.00

1 – BAŞKANLIĞIN GENEL KURULA SUNUŞLARI

2 – ÖZEL GÜNDEMDE YER ALACAK İŞLER

3 – SE Ç İ M

1. – Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanında boş bulunan Başkanvekilliği için seçim

4 – OYLAMASI YAPILACAK İŞLER

5 – MECLİS SORUŞTURMASI RAPORLARI

6 – GENEL GÖRÜŞME VE MECLİS ARAŞTIRMASI YAPILMASINA DAİR ÖNGÖRÜŞMELER

7 – SÖZLÜ SORULAR

8 – KANUN TASARI VE TEKLİFLERİYLE KOMİSYONLARDAN GELEN DİĞER İŞLER

1. – Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa Komisyonu Raporu (2/803) (S. Sayısı :737) (Dağıtma tarihi . 22.9.2001)

T.B.M.M.

(S. Sayısı : 737)

**Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi
Genel Başkanı Rize Milletvekili Mesut Yılmaz ile 288 Millet-
vekilinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Mad-
delerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve Anayasa
Komisyonu Raporu (2/803)**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun Tek-
lifimiz gerekçesiyle birlikte ilişkide sunulmuştur.

Gereğini arz ederiz.

Bülent Ecevit
D.S.P. Genel Başkanı
İstanbul

İbrahim Yavuz Bildik
Adana

Ali Halaman
Adana

Ali Tekin
Adana

Abdülkadir Akcan
Afyon

Mehmet Telek
Afyon

Celal Esin
Ağrı

Gönül Saray Alphan
Amasya

Mehmet Arslan
Ankara

Melda Bayer
Ankara

Birkan Erdal
Ankara

Ali Işıklar
Ankara

Hayrettin Özdemir
Ankara

M. Zeki Sezer
Ankara

Cengiz Aydoğan
Antalya

Ahmet Sancar Sayın
Antalya

Devlet Bahçeli
M.H.P. Genel Başkanı
Osmaniye

Mehmet Ali Bilici
Adana

Adnan Fatih Özdemir
Adana

İsmet Vursavuş
Adana

Müjdat Kayayerli
Afyon

Gaffar Yakın
Afyon

Nidai Seven
Ağrı

Ahmet İyimaya
Amasya

Koray Aydın
Ankara

Şefkat Çetin
Ankara

Uluç Gürkan
Ankara

H. Tayfun İçli
Ankara

Esvet Özdoğu
Ankara

Aydın Tümen
Ankara

İbrahim Gürdal
Antalya

Nesrin Ünal
Antalya

Mesut Yılmaz
ANA.P. Genel Başkanı
Rize

Mehmet Metanet Çulhaoğlu
Adana

Musa Öztürk
Adana

Recai Yıldırım
Adana

Halil İbrahim Özsoy
Afyon

Yaşar Eryılmaz
Ağrı

Kürşat Eser
Aksaray

Nejat Arseven
Ankara

Oğuz Aygün
Ankara

Sedat Çevik
Ankara

Ayşe Gürocak
Ankara

Abdurrahman Küçük
Ankara

Yücel Seçkiner
Ankara

Şevket Bülent Yahniçi
Ankara

Osman Müderrisoğlu
Antalya

Mustafa Vural
Antalya

<i>Faruk Demir</i>	<i>Cengiz Alunkaya</i>	<i>Halit Dikmen</i>
<i>Ardahan</i>	<i>Aydın</i>	<i>Aydın</i>
<i>Bekir Ongun</i>	<i>Ali Uzunırmak</i>	<i>Aydın Gökmen</i>
<i>Aydın</i>	<i>Aydın</i>	<i>Balıkesir</i>
<i>Numan Gültekin</i>	<i>Agâh Oktay Güner</i>	<i>Hüseyin Kalkan</i>
<i>Balıkesir</i>	<i>Balıkesir</i>	<i>Balıkesir</i>
<i>M. Güven Karahan</i>	<i>Zeki Çakan</i>	<i>Cafer Tıfın Yazıcıoğlu</i>
<i>Balıkesir</i>	<i>Bartın</i>	<i>Bartın</i>
<i>Ataullah Hamidi</i>	<i>Şaban Kardeş</i>	<i>Edip Safder Gaydalı</i>
<i>Batman</i>	<i>Bayburt</i>	<i>Bitlis</i>
<i>İbrahim Halil Oral</i>	<i>Mustafa Karşlıoğlu</i>	<i>Ersay Özcan</i>
<i>Bitlis</i>	<i>Bolu</i>	<i>Bolu</i>
<i>Süleyman Coşkun</i>	<i>Hasan Macit</i>	<i>Ali Rahmi Beyreli</i>
<i>Burdur</i>	<i>Burdur</i>	<i>Bursa</i>
<i>Burhan Orhan</i>	<i>Recep Önal</i>	<i>Kenan Sönmez</i>
<i>Bursa</i>	<i>Bursa</i>	<i>Bursa</i>
<i>Orhan Şen</i>	<i>Turhan Tayan</i>	<i>Mustafa Cumhur Ersümer</i>
<i>Bursa</i>	<i>Bursa</i>	<i>Çanakkale</i>
<i>Sadık Kırbaş</i>	<i>İrfan Keleş</i>	<i>Melek Denli Karaca</i>
<i>Çanakkale</i>	<i>Çankırı</i>	<i>Çorum</i>
<i>Vahit Kayırcı</i>	<i>Beyhan Aslan</i>	<i>Salih Erbeyin</i>
<i>Çorum</i>	<i>Denizli</i>	<i>Denizli</i>
<i>Hasan Erçelebi</i>	<i>Ali Keskin</i>	<i>Mehmet Kocabatmaz</i>
<i>Denizli</i>	<i>Denizli</i>	<i>Denizli</i>
<i>Nurettin Dilek</i>	<i>Abdülhak Erdoğmuş</i>	<i>Seyyit Haşim Haşimi</i>
<i>Diyarbakır</i>	<i>Diyarbakır</i>	<i>Diyarbakır</i>
<i>Sebğatullah Seydaoğlu</i>	<i>Abdülhamit Turgut</i>	<i>Evren Bulut</i>
<i>Diyarbakır</i>	<i>Diyarbakır</i>	<i>Edirne</i>
<i>Ali Ahmet Ertürk</i>	<i>Mustafa İlmen</i>	<i>Şadan Şimşek</i>
<i>Edirne</i>	<i>Edirne</i>	<i>Edirne</i>
<i>Mustafa Gül</i>	<i>Mihrali Aksu</i>	<i>Mücahit Himoğlu</i>
<i>Elazığ</i>	<i>Erzincan</i>	<i>Erzurum</i>
<i>İsmail Köse</i>	<i>Cezmi Polat</i>	<i>Necati Albay</i>
<i>Erzurum</i>	<i>Erzurum</i>	<i>Eskişehir</i>
<i>İbrahim Yaşar Dedelek</i>	<i>Mahmut Erdir</i>	<i>Mehmet Ay</i>
<i>Eskişehir</i>	<i>Eskişehir</i>	<i>Gaziantep</i>
<i>Ali Özdemir</i>	<i>Mustafa Rüştü Taşar</i>	<i>Mehmet Hanifi Tiryaki</i>
<i>Gaziantep</i>	<i>Gaziantep</i>	<i>Gaziantep</i>
<i>Hasan Akgün</i>	<i>Burhan Kara</i>	<i>Mustafa Yaman</i>
<i>Giresun</i>	<i>Giresun</i>	<i>Giresun</i>
<i>Bedri Yaşar</i>	<i>Mecit Piruzbeyoğlu</i>	<i>Namık Kemal Atahan</i>
<i>Gümüşhane</i>	<i>Hakkâri</i>	<i>Hatay</i>
<i>Hakkı Oğuz Aykut</i>	<i>Süleyman Turan Çirkin</i>	<i>Ali Günay</i>
<i>Hatay</i>	<i>Hatay</i>	<i>Hatay</i>
<i>Levent Mistikoğlu</i>	<i>Mehmet Şandır</i>	<i>Mehmet Nuri Tarhan</i>
<i>Hatay</i>	<i>Hatay</i>	<i>Hatay</i>
<i>Abbas Bozyel</i>	<i>Ali Güner</i>	<i>Osman Gazi Aksoy</i>
<i>İğdır</i>	<i>İğdır</i>	<i>Isparta</i>
<i>Erkan Mumcu</i>	<i>Mustafa Zorlu</i>	<i>Ali Er</i>
<i>Isparta</i>	<i>Isparta</i>	<i>İçel</i>
<i>Turhan Güven</i>	<i>Yalçın Kaya</i>	<i>Salih Dayıoğlu</i>
<i>İçel</i>	<i>İçel</i>	<i>İzmir</i>
<i>Hidayet Kılınç</i>	<i>Enis Öksüz</i>	<i>Edip Özgenç</i>
<i>İçel</i>	<i>İçel</i>	<i>İçel</i>
<i>Akif Serin</i>	<i>M. İstemihan Talay</i>	<i>Cahit Tekelioğlu</i>
<i>İçel</i>	<i>İçel</i>	<i>İçel</i>

Rüştü Kâzım Yücelen

İçel

Ziya Aktaş

İstanbul

Aydın Ayaydın

İstanbul

Nami Çağan

İstanbul

Mehmet Gül

İstanbul

Yılmaz Karaköyünlü

İstanbul

Emre Kocaoğlu

İstanbul

Nazif Okumuş

İstanbul

Bozkurt Yaşar Öztürk

İstanbul

Sulhiye Serbest

İstanbul

Mehmet Ali Şahin

İstanbul

Erdoğan Toprak

İstanbul

Mustafa Verkaya

İstanbul

Perihan Yılmaz

İstanbul

Burhan Bıçakçıoğlu

İzmir

Mehmet Çümen

İzmir

Işıl Saygın

İzmir

Ahmet Kenan Tanrıkulu

İzmir

Ali Doğan

Kahramanmaraş

Erol Karan

Karabük

Arslan Aydar

Kars

Hadi Dilekçi

Kastamonu

Hasan Basri Üstünbaş

Kayseri

Nihat Gökbulut

Kırıkkale

Mustafa Haykır

Kırşehir

Mehmet Nacar

Kilis

Fadlı Ağaoğlu

İstanbul

Erol Al

İstanbul

İsmail Aydın

İstanbul

Ahmet Çakar

İstanbul

Ediz Hun

İstanbul

Cavit Kavak

İstanbul

Hüseyin Mert

İstanbul

H. Hüsamettin Özkan

İstanbul

Mehmet Pak

İstanbul

Bahri Sipahi

İstanbul

Ahmet Tan

İstanbul

Şadan Tuzcu

İstanbul

Süleyman Yağız

İstanbul

Güler Aslan

İzmir

B. Suat Çağlayan

İzmir

Yusuf Kırkpınar

İzmir

Rıfat Serdaroğlu

İzmir

Kemal Vatan

İzmir

Mehmet Kaya

Kahramanmaraş

Hasan Çalış

Karaman

Çetin Bilgir

Kars

Mehmet Serdaroğlu

Kastamonu

Sadık Yakut

Kayseri

Nural Karagöz

Kırklareli

Ramazan Mirzaoglu

Kırşehir

Halil Çalık

Kocaeli

Bülent Akarcalı

İstanbul

Ahad Andican

İstanbul

Şamil Ayırım

İstanbul

Yücel Erdener

İstanbul

Mehmet Ali İrtemçelik

İstanbul

Osman Kılıç

İstanbul

Nesrin Nas

İstanbul

Sühan Özkan

İstanbul

Necdet Saruhan

İstanbul

Murat Sökmenoğlu

İstanbul

Güneş Taner

İstanbul

Masum Türker

İstanbul

Cahit Savaş Yazıcı

İstanbul

Saffet Başaran

İzmir

Işın Çelebi

İzmir

Sümer Oral

İzmir

Rahmi Sezgin

İzmir

Oktay Vural

İzmir

Nevzat Taner

Kahramanmaraş

İlhan Aküzüm

Kars

Murat Başesgioğlu

Kastamonu

Sabahattin Çakmakoglu

Kayseri

Osman Durmuş

Kırıkkale

Cemal Özbilen

Kırklareli

Fikret Tecer

Kırşehir

Cumali Durmuş

Kocaeli

<i>Sefer Ekşi</i> Kocaeli <i>Ali Gebeş</i> Konya <i>Hasan Kaya</i> Konya <i>Miraç Akdoğan</i> Malatya <i>Hüseyin Akgül</i> Manisa <i>Hasan Güllay</i> Manisa <i>M. Cihan Yazar</i> Manisa <i>Mustafa Kemal Tuğmaner</i> Mardin <i>Fikret Uzunhasan</i> Muğla <i>İsmail Çevik</i> Nevşehir <i>Cemal Enginyurt</i> Ordu <i>Yener Yıldırım</i> Ordu <i>Mehmet Kundakçı</i> Osmaniye <i>Osman Fevzi Zihnioğlu</i> Sakarya <i>Vedat Çınaroğlu</i> Samsun <i>M. Cengiz Güleş</i> Sivas <i>Mehmet Güneş</i> Şanlıurfa <i>Enis Sühlün</i> Tekirdağ <i>Lütfi Ceylan</i> Tokat <i>Ali Kemal Başaran</i> Trabzon <i>Ali Naci Tuncer</i> Trabzon <i>Mehmet Yaşar Ünal</i> Uşak <i>Ayhan Çevik</i> Van <i>Hasan Suna</i> Yalova <i>Mesut Türker</i> Yozgat <i>Tahsin Boray Baycık</i> Zonguldak <i>Ömer Üstüinkol</i> Zonguldak	<i>M. Turhan İmamoğlu</i> Kocaeli <i>Mustafa Sait Gönen</i> Konya <i>Mehmet Keçeciler</i> Konya <i>Basri Coşkun</i> Malatya <i>İsmail Bozdağ</i> Manisa <i>Ekrem Pakdemirli</i> Manisa <i>Süleyman Çelebi</i> Mardin <i>Metin Ergun</i> Muğla <i>Zeki Eker</i> Muş <i>Mükremin Taşkın</i> Nevşehir <i>Sefer Koçak</i> Ordu <i>Şükrü Yürür</i> Ordu <i>Ahmet Kabil</i> Rize <i>Ahmet Aydın</i> Samsun <i>Yaşar Topçu</i> Sinop <i>Muzaffer Çakmaklı</i> Şanlıurfa <i>Mehmet Salih Yıldırım</i> Şırnak <i>Ahmet Zamanlı</i> Tekirdağ <i>Reşat Doğru</i> Tokat <i>Orhan Bıçakçıoğlu</i> Trabzon <i>Hikmet Sami Türk</i> Trabzon <i>Armağan Yılmaz</i> Uşak <i>Kâmrân İnan</i> Van <i>Ahmet Erol Ersoy</i> Yozgat <i>Şuayip Üşenmez</i> Yozgat <i>İsmail Hakkı Cerrahoğlu</i> Zonguldak <i>Bekir Gündoğan</i> Tunceli	<i>Faruk Bal</i> Konya <i>Mehmet Emrehan Halıcı</i> Konya <i>Seydi Karakuş</i> Kütahya <i>Namık Hakan Durhan</i> Malatya <i>Mustafa Enöz</i> Manisa <i>Ali Serdengeçti</i> Manisa <i>Ömer Ertaş</i> Mardin <i>Hasan Özyer</i> Muğla <i>Erkan Kemaloğlu</i> Muş <i>Mükerrrem Levent</i> Niğde <i>Hasan Fehmi Konyalı</i> Ordu <i>Birol Büyüköztürk</i> Osmaniye <i>Ersin Tarançoğlu</i> Sakarya <i>Mehmet Çakar</i> Samsun <i>Mehmet Ceylan</i> Sivas <i>Eyyüp Cenap Gülpınar</i> Şanlıurfa <i>Fevzi Aytekin</i> Tekirdağ <i>Hasan Hüseyin Balak</i> Tokat <i>Eyüp Aşık</i> Trabzon <i>Nail Çelebi</i> Trabzon <i>Hasan Özgöbek</i> Uşak <i>Hüseyin Çelik</i> Van <i>Yaşar Okuyan</i> Yalova <i>Lütfullah Kayalar</i> Yozgat <i>Veysel Atasoy</i> Zonguldak <i>Hasan Gemicî</i> Zonguldak <i>Remzi Çetin</i> Konya
---	--	--

GENEL GEREKÇE

1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının; uygulamada olduğu dönem içinde ortaya çıkan ihtiyaçlar, kamuoyunun beklentileri ve yeni siyasî açılımlar doğrultusunda yenilenmesi gereği doğmuştur. Ayrıca Avrupa Birliğine tam üyelik sürecinde, ekonomik ve siyasî kriterlerin karşılanmasının, bu alanda gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasının ön şartı olarak Anayasada bazı değişikliklerin yapılması da kaçınılmazdır. Bu teklif toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek çağdaş - demokratik standartlara ve evrensel normlara uygun, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü ön plana çıkaran bir Anayasa değişikliğini hedeflemektedir.

Teklif, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Grubu bulunan Siyasî Partilerin eşit şekilde temsil edildiği Partilerarası Uzlaşma Komisyonunca hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. - Anayasanın başlangıç bölümünün beşinci fıkrasında yer alan "Hiçbir düşünce ve mülahazanın" ibareleri doğrudan düşünceye bir sınır teşkil etmesi nedeniyle "Hiçbir eylemin" şeklinde değiştirilmektedir.

Madde 2. - Anayasanın 13 üncü maddesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesindeki ilkeler doğrultusunda yeniden düzenlenmektedir.

Madde 3. - Anayasanın 14 üncü maddesi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 17 nci maddesi ile uyumlu hale getirilerek eylem ve yorum yoluyla hak ve hürriyetlerin köttüye kullanılmasının önlenmesine yönelik hükümler öngörülmektedir. Bu düzenleme, başlangıçta yapılan değişiklik ile paralellik arz etmektedir.

Madde 4. - 19 uncu maddede yapılan değişiklikle yakalanan ya da tutuklanan kişilerin hâkim önüne çıkarılma süreleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5 inci maddesindeki esaslar doğrultusunda düzenlenmekte; Devlete, zarara sebebiyet verenlere rücu hakkı getirilmektedir.

Madde 5. - Özel hayatın gizliliği ile ilgili 20 nci maddede öngörülen değişiklik bu hak ve hürriyetle ilgili özel sınırlar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde öngörülen esaslar çerçevesinde açık olarak belirlenmektedir.

Madde 6. - Bu madde ile konut dokunulmazlığı, sınırlanmasındaki özel haller Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde yeniden düzenlenmektedir.

Özellikle konuta girme, arama yapma ve eşyaya el koymada yazılı emir şartı getirilmektedir.

Madde 7. - 22 nci maddede "iletişim hürriyeti" kenar başlığı ile ve özel sınırlama halleriyle birlikte yeniden düzenlenmektedir. İletişim, haberleşme ve gönderişmeyi (telefon, telgraf, internet vs..) kapsayan bir ifade olarak haberleşmenin yerine kullanılmaktadır.

Madde 8. - Bu maddede öngörülen değişiklik ile vatandaşların yurt dışına çıkma hürriyetine ülkenin ekonomik durumunun engel teşkil etmesine son verilmektedir.

Madde 9. - Bu değişiklikle düşünce ve anlatım özgürlüğünün sınırları genişletilmekte, vatandaşların günlük yaşamlarında farklı dil, lehçe ve ağızları kullanmasına herhangi bir engel bulunmadığı kabul edilmektedir. Ayrıca düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin Anayasamızın 1, 2 ve 3 üncü madde hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamayacağına maddede yer verilmektedir. Bu hürriyetin sınırlanma halleri içine, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, bölünmez bütünlüğün korunması da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi doğrultusunda dahil edilmektedir.

Madde 10. – Basın Hürriyeti ile ilgili 28 inci maddenin “Kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz.” hükmünü içeren fıkrası metinden çıkarılmıştır. Bu hürriyetin sınırlanması 26 ve 27 nci maddedeki hükümler çerçevesinde olacaktır.

Madde 11. – Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma ile ilgili olarak sınırlama halleri belirlenmektedir. Bu haller Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde; millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması olarak sıralanmaktadır.

Madde 12. – Dernek kurma hürriyeti yeniden düzenlenmektedir. Maddede geçen “herkes” kavramı her hukukî varlığı, Tüzel kişileri de kapsar. Tüzel kişiler dernek kurabilir ya da derneğe üye olabilir.

Madde 13. – Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ve sınırları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine uygun olarak yeniden düzenlenmektedir.

Madde 14. – Bu değişikliklerle Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil edilmektedir.

Madde 15. – Ölüm cezasının sadece, savaş, yakın savaş ve terör suçlarında verilebileceği 6 nolu protokol hükümleri doğrultusunda bu maddede yer almıştır. Ayrıca 4 nolu protokol gereği sözleşmeden doğan bir yükümlülük nedeniyle hiç kimsenin özgürlüğünden alıkonulmayacağı hükmü eklenmiştir. Sözleşmeden doğan yükümlülük içinde borçlar da vardır.

Madde 16. – Bireylerin yargı ya da idarî makamlar önünde sonuna kadar haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması amaçlanmaktadır. Son derece dağınık mevzuat karşısında kanun yolu, mercii ve sürelerin belirtilmesi hak arama, hak ve hürriyetlerin korunması açısından zorunluluk haline gelmiştir.

Madde 17. – Kadın - erkek eşitliğini sağlamaya yönelik bir düzenlemedir.

Madde 18. – Bu madde ile kamulaştırma yeniden düzenlenmekte, kamulaştırmada gerçek karışıklıkların ödenmesi ve ödemede gecikme halinde faiz yönünden bireylerin zarara uğramamaları yönünde değişiklik yapılmaktadır.

Madde 19. – Bu maddede öngörülen değişikliklerle Devlete çalışanların yanı sıra işsizleri de koruma görevi verilmektedir.

Madde 20. – Bu maddede sendika hakkı ile özel sınırlama sebepleri yeniden düzenlenmektedir.

Madde 21. – Çalışanların asgari yaşam standartlarının sağlanması amaçlanmaktadır.

Madde 22. – Maddenin kenar başlığı içeriğine uygun hale getirilmiştir.

Madde 23. – Kadın - erkek arasında eşitsizlik yarattığı düşünülen hüküm, metinden çıkarılmıştır.

Madde 24. – Temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkeleri, bağdaştırılması son derece zor olan ilkelere. Ayrıca oldukça soyut olan bu ilkeler seçim kanunlarında köklü değişiklikler yapılması yolunda bir engel oluşturmaktadır. Bu nedenle kaldırılmasının uygun olacağı düşünülmüştür. Yeni eklenen bir fıkra ile konjonktürel değişikliklere seçim kanunları açısından yer verilmemesi amaçlanmıştır.

Madde 25. – Bu maddede öngörülen değişikliklerle odağa kriterler getirilmekte, siyasî partiler için kapatmanın yanı sıra devlet yardımından yoksun bırakılma yaptırımı öngörülmektedir.

Madde 26. — Karşılıklılık esası gözetilmek kaydı ile Türkiye’de ikamet eden yabancılara da dilekçe hakkı tanınmaktadır.

Madde 27. — Anayasanın Milletvekili seçilme yeterliliğini düzenleyen 76 ncı maddesinin ikinci fıkrasında geçen “ideolojik veya anarşik eylemlere” ibaresi “terör eylemlerine” şeklinde değiştirilmektedir. Terör eylemleri, Terörle Mücadele Kanunu ve Türk Ceza Kanununda tanımlanmış eylemlerdir.

Madde 28. — Yasama Dokunulmazlıkları ile ilgili işlerin Türkiye Büyük Millet Meclisinde en geç üç ay içinde sonuçlandırılacağı, Genel Kurulda bu konuyla ilgili oylamaların gizli yapılacağı ve Milletvekilleri hakkındaki ceza davalarının Yargıtayda görüleceği öngörülmektedir. Böylece dokunulmazlık dosyalarının sürüncemede kalmasının önüne geçilecektir.

Madde 29. — Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenek, yolluk ve emeklilik işlemlerinin kanunla düzenlenmesi Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile bunların emeklilerinin T. C. Emekli Sandığı ile ilişkilendirilerek, üyeliği sona erenlerin de ilgilerinin devam etmesi öngörülmektedir. Böylece, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin emeklilik işlemlerinin kanunla düzenlenmesi konusunda anayasal dayanak sağlanmakta, T. C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilmesi suretiyle de, farklı sosyal güvenlik kuruluşları ile ilgili kurulmasından doğan, emeklilik haklarına ilişkin eşitsizlik giderilmekte, aynı emeklilik hak ve imkânlarından yararlanma sağlanmaktadır.

Madde 30. — Türkiye Büyük Millet Meclisinin af yetkisi ile ilgili Anayasanın 14 üncü maddesine gönderme yapan sınır kaldırılmakta, ancak genel veya özel af kararının, Türkiye Büyük Millet Meclisinin üye tamsayısının beşte üçü ile alınabileceği hükmü getirilmektedir.

Madde 31. — Cumhurbaşkanı’nın kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebileceği öngörülmektedir. Bu durumda Türkiye Büyük Millet Meclisi sadece geri gönderilen maddeleri görüşebilir hükmü maddeye eklenmiştir.

Madde 32. — Kanunlar ile Milletlerarası andlaşmaların çatışması halinde Milletlerarası andlaşmaların esas alınması öngörülmektedir. Bu hüküm Avrupa Birliğine uyum çerçevesinde hukuksal alt yapının sağlanması için gerekli görülmüştür.

Madde 33. — Böylece Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı seçimi daha kısa sürede tamamlanacaktır.

Madde 34. — Soruşturma ile ilgili işin Komisyonlar ve Genel Kurulda gizli oyla sonuçlanması öngörülmektedir. Ayrıca Soruşturma Komisyonu raporunun 10 gün içinde dağıtılması ve dağıtımdan itibaren 10 gün içinde görüşülmesi hükmü getirilmektedir. Böylece bu konudaki işlerin sürüncemede kalmasının önlenmesi sağlanacak ayrıca Meclis Soruşturması gibi önemli bir denetim mekanizmasının siyasallaşmasının önüne geçilecektir.

Madde 35. — Millî Güvenlik Kurulu bünyesine başbakan yardımcılarının dahil edilmesi koalisyon hükümetlerinin yapısına uygun bir durumdur. Adalet Bakanı hukukî açıdan Kurulun değerlendirmelerinin daha sağlıklı olmasını ve gündemdeki konuların bütünlük içinde her yönden incelenmesini sağlayacaktır. Ayrıca bu değişikliklerle kurul kararlarının tavsiye niteliğinde olduğu vurgulanmaktadır.

Madde 36. — Anayasa Mahkemesinin Anayasa değişikliklerinde iptale ve siyasî parti davalarında kapatılmaya beşte üç çoğunlukla karar vereceği hükme bağlanmaktadır.

Madde 37. – Madde ile geçici 15 inci maddenin son fıkrasının yürürlükten kaldırılması öngörülmekte; 12 Eylül 1980 - 6 Aralık 1983 döneminde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde karar-nameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasaya aykırılığının iddia edilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır.

Geçici Madde – Anayasanın 87 nci maddesinde öngörülen değişiklikle Türkiye Büyük Millet Meclisinin af yetkisi önündeki sınırlamalar kaldırılmakta sadece nisap getirilmektedir. Bu değişik-liğin, kanunun yürürlük tarihinden önce Anayasanın 14 üncü maddesindeki eylemleri işleyenler hakkında uygulanmaması için geçici madde öngörülmektedir.

Madde 38. – Yürürlük ve halk oylaması ile ilgili maddedir.

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

21.9.2001

Esas No. : 2/803

Karar No. : 13

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlıkça, 17.9.2001 tarihinde Esas Komisyon olarak Anayasa Komisyonuna gönderilen; "Demokratik Sol Parti Genel Başkanı İstanbul Milletvekili Bülent Ecevit, Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli, Anavatan Partisi Genel Başkanı Rize Millet-vekili Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Teklifi (2/803), Komisyonumuzda 19.9.2001 tarihinden itibaren Devlet Bakanı Sayın Nejat Arseven, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreter Yardımcısı Rauf Bozkurt ve Kanunlar ve Kararlar Müdürlüğün katılımıyla görüşülmeye başlanmıştır.

Teklifin; genel gerekçesinde Partilerarası Uzlaşma Komisyonunca hazırlandığı belirtilmek-tedir. Teklif, Anayasanın 37 maddesinde değişiklik getirmekte, ayrıca 87 nci maddede öngörülen değişiklikle ilgili bir geçici madde ihtiva etmektedir. Teklif ile; Başlangıç bölümünde geçen "Hiç-bir düşünce ve mülahazanın" ibaresi "hiçbir eylemin" şeklinde değiştirilmekte; temel hak ve hür-riyetlerin sınırlanması ve kötüye kullanılamaması ile ilgili 13 ve 14 üncü maddeler yeniden düzen-lenmekte; temel hak ve hürriyetlerle ilgili özel sınırlama halleri belirlenmekte; ölüm cezası verilebilecek haller savaş, yakın savaş ve terör suçları olarak sıralanmakta; kamulaştırma, sendika hakkı, siyasî partilerin kapatılması, yasama dokunulmazlığı, ödenek ve yolluklar, kanunların Cum-hurbaşkanınca yayımlanması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin af yetkisi, milletlerarası andlaş-malar, meclis soruşturması, Millî Güvenlik Kurulu ile ilgili maddeler ile, geçici 15 inci maddede değişiklik öngörülmektedir.

Bu değişikliklerin 1982 Anayasasının uygulamada olduğu süreçte ortaya çıkan ihtiyaçları gidermek, Avrupa Birliğine tam üyelik için gerekli ekonomik ve siyasî kriterleri karşılamak, kamuoyu beklentileri doğrultusunda çağdaş-demokratik standartlara ve evrensel normlara uygun, insan hakları ve hukukun üstünlüğünü ön plana çıkaran bir Anayasaya ulaşmak amacıyla yapıl-dığına gerekçede yer verilmektedir.

19.9.2001 günlü toplantıda Teklifin tümü üzerindeki görüşmelerde; Sayın Bakan ve üyelerimiz özellikle, bu Teklifin siyasî partilerin eşit şekilde temsil edildiği Partilerarası Uzlaşma Komisyonun-ca uzun çalışmalar sonucu mutabakatla hazırlanmış bir teklif olduğunun altını çizmişlerdir. Kısa ve

yeni bir Anayasa yapma gereği ifade edilirken; Teklifte getirilen değişikliklerin; temel hak ve hürriyetler açısından yeni açılımlar taşımasının son derece önemli olduğu, daha fazla demokrasi ve insan haklarının evrensel normlarda tanınmasının sağlanacağına dikkat çekilmiştir. Anayasaların bireysel hak ve özgürlüklerle millî değerler açısından hassas dengeyi demokrasi zemininde sağlamak durumunda olduğu ancak bu halde bir toplumsal sözleşmeden bahsedilebileceği söylenmiştir. Teklifin demokratik hukuk devleti, sivil toplumun güçlendirilmesi, uluslararası düzeyde bireysel hak ve özgürlükler, sendikal haklar, Millî Güvenlik Kurulu gibi pek çok konuda önemli düzenlemeler içerdiği üyelerimizce ifade edilmiştir. Anayasaların bölücü, yıkıcı, demokratik rejimi yıkmayı körükleyecek prensipleri benimsemeyeceği, evrensel standartlarda bireysel ve kolektif özgürlükleri yaşatma ve geliştirme sorumluluğu taşıdığı belirtilmiştir.

Üyelerimiz Anayasanın, bu pakette yer almayan Cumhurbaşkanı, YÖK, yargı ile ilgili hükümlerinin de en kısa sürede gözden geçirilmesi temennisinde bulunmuşlardır.

Avrupa Birliğine tam üyelik sürecinde Ulusal Programda taahhüt ettiğimiz değişikliklerin de bu Teklifte karşılandığının ayrıca önemli olduğu belirtilmiştir.

Teklifin tümü üzerindeki bu görüşmelerden sonra oy birliği ile maddelerine geçilmesi kabul edilmiştir.

Teklifin;

- Çerçeve 1 inci maddesi, "eylemin" ibaresinin "faaliyetin" şeklinde değiştirilmesi,
- Çerçeve 2 nci maddesi, temel hak ve hürriyetlerin özlere dokunulmaksızın sınırlandırabileceğine yönelik değişiklik yapılması ile demokratik ibaresinden sonra gelmek üzere "ve laik" ibaresi eklenmesi,
- Çerçeve 3 üncü maddesi, "eylem" ibaresi yerine "faaliyet" ibaresi kullanılması, ayrıca maddede "Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler kanunla düzenlenir." biçiminde bir fıkra ilave edilmesi

suretiyle, oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 4 üncü maddesi ile Anayasanın 19 uncu maddesi değiştirilmektedir. Komisyonumuzca yakalanan ya da tutuklanan kişilerin hâkim önüne çıkarılma süreleri; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5 inci maddesindeki esaslar doğrultusunda düzenlenmiştir. Ayrıca yakalanan veya tutuklanan kişinin yakınlarına derhal bildirilmesi yönünde altıncı fıkra da değiştirilmiştir. Bu değişikliklerle birlikte madde oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 5 inci madde ile Anayasanın 20 nci maddesi değiştirilmekte; özel hayatın gizliliği ile ilgili özel sınırlama halleri belirlenmektedir. Yetkili merciin kararının yirmidört saat içinde hâkim onayına sunulması; hâkimin kırksekiz saat içinde kararını açıklaması, aksi halde el koymanın kendiliğinden kalkması hükme bağlanmaktadır. Bu madde de Komisyonumuzca sürelerdeki değişikliklerle birlikte oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 6 ncı madde ile Anayasanın 21 inci maddesi değiştirilmekte; konut dokunulmazlığı ile ilgili özel sınırlar belirlenmektedir. Bu maddede de eşyaya el koyma ile ilgili hususlar 20 nci maddeye paralel olarak düzenlenmiş ve oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 7 nci madde ile haberleşme hürriyetini düzenleyen Anayasanın 22 nci maddesi değiştirilmektedir. Teklifte haberleşme yerine iletişim kullanılmıştır. Ancak Komisyonumuz haberleşme olarak kullanılmasını uygun görmüştür. Bu alanda gizlilik esastır; engelleme, yetkili merciin

yazılı emri ile olacaktır ve bu kararın en kısa sürede hâkim onayına sunulması hususları maddede düzenlenmektedir. Yetkili mercinin kararının hâkim onayına sunulması ile ilgili sözlü öneriyle birlikte madde oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 8 inci madde ile Anayasanın 23 üncü maddesinde değişiklik öngörülmekte vatan-daşların yurt dışına çıkma hürriyetine ülkenin ekonomik durumunun engel teşkil etmesine son veril-mektedir. Bu madde de Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 9 uncu madde ile Anayasanın 26 ncı maddesi değiştirilmekte; düşünce ve anlatım öz-gürlüğünün sınırları genişletilmekte; sınırlanma halleri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi doğrultusun-da düzenlenmektedir. Bu madde metninde Anayasanın 1, 2 ve 3 üncü maddelerine gönderme yapan fıkra çıkarılmıştır. Mevcut metnin 3 üncü fıkrası metinden çıkarılmakta, Cumhuriyetin temel nitelik-leri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün korunması sınırlama halleri içine dahil edil-mektedir. Madde bu değişikliklerle birlikte Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Komisyonumuzca kabul edilen çerçeve 10 uncu madde ile Anayasanın basın hürriyeti ile il-gili 28 inci maddesinin "kanunla yasaklanmış olan herhangi bir dilde yayım yapılamaz" fıkrası metinden çıkarılmaktadır.

- Çerçeve 11 inci madde ile Anayasanın 31 inci maddesinin ikinci fıkrası değiştirilmektedir. Bu değişiklik ile kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlan-ma ile ilgili olarak sınırlanma halleri belirlenmektedir. Bu madde de Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 12 nci madde ile Anayasanın 33 üncü maddesindeki dernek kurma hürriyeti yeniden düzenlenmektedir. Teklife ayrıca mevcut metnin altıncı fıkrasının ilave edilmesi Komisyonumuzca uygun bulunmuştur. Bu fıkra derneklerin hâkim kararıyla kapatılması veya faaliyetten alıkonul-masıyla ilgili fıkradır. Madde Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 13 üncü madde ile Anayasanın 34 üncü maddesi değiştirilmektedir. Komisyonunda top-lantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili sınırlama hallerine suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlak, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması ilave edilmiş ve bu hakkın ancak kanunla sınır-lanabileceği hükme bağlanmış, madde bu değişikliklerle birlikte oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Oy birliği ile kabul edilen, çerçeve 14 üncü madde ile Anayasanın 36 ncı maddesinin birin-ci fıkrasına adil yargılama hakkı ilave edilmektedir.

- Çerçeve 15 inci madde ile ölüm cezasının sadece savaş, yakın savaş ve terör suçları hallerin-de verilebileceği ile ilgili düzenlemenin maddeye yedinci fıkra olarak eklenmesi uygun görülmüş madde bu yönde düzenlenerek Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Bu maddede, maddenin metninden çıkarılması yönündeki görüşler kabul görmemiştir.

- Devletin, işlemlerinde ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorunda olduğu yönünde Anayasanın 40 ncı maddesinde değişiklik öngören çerçeve 16, kadın-erkek eşitliğini sağlamak amacıyla Anayasanın 41 inci maddesine değişiklik getiren çerçeve 17, kamulaştırmayla ilgili 46 ncı maddeyi değiştiren çerçeve 18 inci maddesi son fıkrasındaki "her nasılsa" ibaresinin "herhangi bir sebeple" şeklinde değiştirilmesi suretiyle, Dev-lete, çalışanların yanı sıra işsizleri de koruma görevi veren ve Anayasanın 49 uncu maddesinde bu yönde değişiklik öngören çerçeve 19 uncu maddesi, Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiş-tir.

- Çerçeve 20 nci madde ile sendika kurma hakkı ile ilgili Anayasanın 51 inci maddesi yeniden düzenlenmektedir. Bu maddenin başına sendikaların görevini belirleyen ibarelerin eklenmesi ve sendikalar üzerinde devlet denetimini düzenleyen beşinci fıkrasının metinden çıkarılması, sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişlerinin demokrasi esasları yanı sıra Cumhuriyetin temel niteliklerine de aykırı olamayacağının son fıkrada yer alması ve sendika hakkının ancak kanunla sınırlanabileceğinin metne ilavesi önerilmiş bu değişikliklerle birlikte madde Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

- Çalışanların asgarî yaşam standartlarının sağlanmasını amaçlayan Anayasanın 55 inci maddesinde değişiklik öngören çerçeve 21, Anayasanın 65 inci maddesinin kenar başlığının içeriğine uygun hale getirmeyi amaçlayan çerçeve 22, kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik olarak Anayasanın 66 ncı maddesinde değişiklik içeren çerçeve 23 üncü maddeleri Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 24 üncü maddede Anayasanın 67 nci maddesinin beşinci fıkrasında geçen "bulunan tutukluların seçme haklarını kullanmalarında" ibaresinin "oy kullanılması ve" olarak değiştirilmesi ve mevcut metnin son fıkrasının muhafaza edilmesi önerilmiştir. Ayrıca maddeye eklenen son fıkraya yazım tekniğine uygun hale getirilmiştir. Madde bu değişiklikler ile birlikte Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 25 inci madde ile Anayasanın 69 uncu maddesinde değişiklik öngörülmektedir. Siyasî partilerin kapatılmasında odak tanımına kriterler getirilmektedir. Bu madde çerçeve içeriğine uygun olarak düzeltilmiştir. Metinde geçen fiilleri benimseyecek organlar "veya" ibaresiyle ayrılmıştır. Madde bu değişikliklerle birlikte Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir. Bu maddede verilen ve odakta kesin hükmün aranmasını ve siyasî partinin temelli kapatılmasına beyan ve eylemleriyle sebep olanlara getirilen beş yıllık yasağın dört yıla indirilmesini içeren önergeler Komisyonumuzca oy çokluğu ile kabul edilmemiştir.

- Türkiye'de ikamet eden yabancılara karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla dilekçe hakkı tanınmasını öngören ve bu yönde Anayasanın 74 üncü maddesinde değişiklik içeren çerçeve 26, milletvekili seçilme yeterliliğini düzenleyen Anayasanın 76 ncı maddesinde değişiklik getiren çerçeve 27, yasama dokunulmazlığı ile ilgili 83 üncü maddede değişiklik öngören çerçeve 28 inci madde Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir. 83 üncü madde değişikliği ile dokunulmazlık ile ilgili işlerin Türkiye Büyük Millet Meclisinde en geç üç ay içinde sonuçlandırılacağı, bu konuyla ilgili oylamaların Genel Kurulda gizli yapılacağı ve milletvekilleri hakkındaki ceza davalarının Yargıtay'da görüleceği hükme bağlanmaktadır.

- Çerçeve 29 uncu madde ile Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenek yolluk ve emeklilik işlerinin kanunla düzenlenmesi, üyeler ile bunların emeklilerinin T.C. Emekli Sandığı ile ilişkilendirileceği öngörülmektedir. Bu madde, metne "yolluk" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve tazminatları, sosyal hakları" ibaresinin eklenmesi suretiyle Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Türkiye Büyük Millet Meclisinin af yetkisiyle ilgili olarak Anayasanın 87 nci maddesinde değişiklik içeren çerçeve 30, Cumhurbaşkanının kanunları kısmen veya tamamen uygun bulmaması ile ilgili değişiklik getiren çerçeve 31 inci maddeleri Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Çerçeve 32 nci maddesi ile öngörülen değişiklik, Komisyonumuzca egemenlik hakkının kullanılmasına bir sınır getirip getirmemesi yönünde tartışılmış, 90 ncı maddenin bütünlüğü içinde Komisyonumuzca uygun görülerek oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Meclis Başkanı seçiminin beş gün içinde tamamlanmasını içeren çerçeve 33, Anayasanın 100 üncü maddesinde düzenlenen meclis soruşturması ile ilgili işlerin Komisyonlar ve Genel Kurulda

gizli oyla sonuçlandırılmasını ve görüşülmesiyle ilgili süreleri düzenleyen çerçeve 34, Millî Güvenlik Kurulunun yapısını düzenleyen çerçeve 35, Anayasa Mahkemesinin siyasi parti davalarında kapatılmaya ve Anayasa değişikliklerinde iptale beşte üç çoğunlukla karar vereceğine yönelik olarak Anayasanın 149 uncu maddesinde değişiklik içeren çerçeve 36, geçici 15 inci maddenin son fıkrasını yürürlükten kaldırmayı öngören çerçeve 37 nci maddeleri Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

- Teklifin Anayasanın 87 nci maddesinde öngörülen değişikliğin Kanunun yürürlük tarihinden önce Anayasanın 14 üncü maddesindeki eylemleri işleyenler hakkında uygulanmaması için getirilen geçici madde Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir. Ayrıca Anayasanın 67 nci maddesine son fıkra olarak eklenen hükmün bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak ilk genel seçimde uygulanmamasını içeren öneri de Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiş ve bu iki düzenleme geçici maddede a ve b şıkları olarak yer almıştır.

- Teklifin yürürlük ve halk oylaması ile ilgili 38 inci maddesi, Anayasa Komisyonuna redaksiyon yetkisi verilmesi ve Teklifin tümü oya sunulmuş ve Komisyonumuzca oy birliği ile kabul edilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Turhan Tayan</i>	<i>N. Kemal Atahan</i>	<i>Mehmet Nacar</i>
Bursa	Hatay	Kilis
Kâtip	Üye	Üye
<i>E. Cenap Gülpınar</i>	<i>Ahmet İyimaya</i>	<i>H. Tayfun İçli</i>
Şanlıurfa	Amasya	Ankara
Üye	Üye	Üye
<i>Salih Çelen</i>	<i>Şaban Kardeş</i>	<i>Ertuğrul Yalçınbayır</i>
Antalya	Bayburt	Bursa
(Çerçeve 15,		
Anayasa 38 muhalifim)		
Üye	Üye	Üye
<i>Ayvaz Gökdemir</i>	<i>Edip Özgenç</i>	<i>Cahit Tekelioğlu</i>
Erzurum	İçel	İçel
Üye	Üye	Üye
<i>Cavit Kavak</i>	<i>Osman Kılıç</i>	<i>Necdet Saruhan</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul
Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Ali Şahin</i>	<i>Mustafa Verkaya</i>	<i>Işın Çelebi</i>
İstanbul	İstanbul	İzmir
Üye	Üye	Üye
<i>Rahmi Sezgin</i>	<i>Sadık Yakut</i>	<i>Mustafa Kamalak</i>
İzmir	Kayseri	Kahramanmaraş
Üye	Üye	Üye
<i>İsmail Çevik</i>	<i>Mehmet Kundakçı</i>	<i>Şeref Malkoç</i>
Nevşehir	Osmaniye	Trabzon
	Üye	
	<i>Ali Naci Tuncer</i>	
	Trabzon	

DEMOKRATİK SOL PARTİ GENEL BAŞKANI İSTANBUL MİLLETVEKİLİ BÜLENT ECEVİT, MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ GENEL BAŞKANI OSMANİYE MİLLETVEKİLİ DEVLET BAHÇELİ, ANAVATAN PARTİSİ GENEL BAŞKANI RİZE MİLLETVEKİLİ MESUT YILMAZ İLE 288 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI-NIN BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1. - 7.11.1982 tarih ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının başlangıç bölümünün beşinci fıkrasının başında geçen "Hiçbir düşünce ve mülahazanın" ibaresi "hiçbir eylemin" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 13 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 13. - Temel hak ve hürriyetler yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak Kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

MADDE 3. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 14 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 14. - Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiç biri devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan eylemler biçiminde kullanılamaz.

Bu Anayasa hükümlerinden hiç biri, Devlete veya kişilere bu Anayasa ile tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

ANAYASA KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASININ BAZI MADDELERİNİN DEĞİŞTİRİLMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ

MADDE 1.- 7.11.1982 tarihli ve 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç metninin beşinci fıkrasının başında geçen "Hiçbir düşünce ve mülahazanın" ibaresi "Hiçbir faaliyetin" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 13 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 13.- Temel hak ve hürriyetler, özerlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik ve laik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

MADDE 3.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 14 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 14.- Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz.

Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasa ile tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 4. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 19 uncu maddesinin beşinci fıkrasının ilk cümlesi ile son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki son fıkra eklenmiştir.

“Yakalanan veya tutuklanan kişi toplu olarak işlenen suçlarda en çok yedi gün, diğer suçlarda, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat içinde hâkim önüne çıkarılır.”

“Bu zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre Devletçe ödenir.”

“Devlet, zarara sebebiyet verenlere rücu eder. Bu husus kanunla düzenlenir.”

MADDE 5. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 20 nci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya bir kaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de Kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. En geç kırksekiz saat içinde hâkim onayına sunulmayan el koyma kendiliğinden kalkar.”

MADDE 6. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 21 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.

MADDE 4.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 19 uncu maddesinin beşinci fıkrasının ilk cümlesi, altıncı fıkrası ile son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok yedi gün içinde hâkim önüne çıkarılır.”

“Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.”

“Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir.”

MADDE 5.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 20 nci maddesinin birinci fıkrasının üçüncü cümlesi yürürlükten kaldırılmış ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya bir kaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar.”

MADDE 6.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 21 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Madde 21. - Kimsenin konut hakkına dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de Kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz. En geç kırksekiz saat içinde hâkim onayına sunulmayan el koyma kendiliğinden kalkar.

MADDE 7. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 22 nci maddesi kenar başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

C) İletişim hürriyeti

Madde 22. - Herkes, iletişim hürriyetine sahiptir. İletişimin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de Kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça iletişim engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları Kanunda belirtilir.

Madde 21.- Kimsenin konutuna dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar."

MADDE 7.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 22 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 22.- Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça, yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir.

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 8. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 23 üncü maddesinin beşinci fıkrasında geçen "... ülkenin ekonomik durumu" ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 9. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasına "Bu hürriyetlerin kullanılması" ibaresinden sonra gelmek üzere "millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, bölünmez bütünlüğün korunması" ibareleri eklenmiş, üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, maddeye aşağıdaki fıkra, son fıkra olarak eklenmiştir.

"Düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti Anayasanın 1, 2 ve 3 üncü maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz."

"Düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller, Kanunla düzenlenir."

MADDE 10. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 28 inci maddesinin ikinci fıkrası metinden çıkarılmıştır.

MADDE 11. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 31 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz."

MADDE 12. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 33. — Herkes, önceden izin almasızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 8.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 23 üncü maddesinin beşinci fıkrasında geçen "ülkenin ekonomik durumu," ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 9.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 26 ncı maddesinin ikinci fıkrasına "Bu hürriyetlerin kullanılması," ibaresinden sonra gelmek üzere "millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması," ibareleri eklenmiş, üçüncü fıkrası metinden çıkarılmış ve maddeye aşağıdaki fıkra son fıkra olarak eklenmiştir.

"Düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

MADDE 10.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 28 inci maddesinin ikinci fıkrası metinden çıkarılmıştır.

MADDE 11.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 31 inci maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Kanun, millî güvenlik, kamu düzeni, genel ahlâk ve sağlığın korunması sebepleri dışında, halkın bu araçlarla haber almasını, düşünce ve kanaatlere ulaşmasını ve kamuoyunun serbestçe oluşmasını engelleyici kayıtlar koyamaz."

MADDE 12 - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 33 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 33.- Herkes, önceden izin almasızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle sınırlandırılabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller Kanunda gösterilir.

Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına Kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

MADDE 13. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 34. - Herkes, önceden izin almadan, silâhsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı, ancak, millî güvenlik ve kamu düzeni sebepleriyle, Kanunla sınırlandırılabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller Kanunda gösterilir.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlandırılabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Birinci fıkra hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır.

MADDE 13. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 34.- Herkes, önceden izin almadan, silâhsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 14. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 36 ncı maddesinin birinci fıkrasına "... savunma" ibaresinden sonra gelmek üzere "ile adil yargılanma" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 15. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 38 inci maddesinin yedinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş, beşinci ve altıncı fıkralarından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"Genel müsadere cezası ile savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez."

"Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez."

"Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz."

MADDE 16. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 40 ıncı maddesine ikinci fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi Kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır."

MADDE 17. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41 inci maddesinin birinci fıkrasına "ve eşler arasında eşitliğe dayanır" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 18. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 46 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 46. — Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, Kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak

MADDE 14.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 36 ncı maddesinin birinci fıkrasına "savunma" ibaresinden sonra gelmek üzere "ile adil yargılanma" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 15.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 38 inci maddesine aşağıdaki fıkra yedinci fıkra olarak eklenmiş, mevcut beşinci ve altıncı fıkralarından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"Savaş, yakın savaş ve terör suçları halleri dışında ölüm cezası verilemez."

"Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez."

"Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkonulamaz."

MADDE 16.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 40 ıncı maddesine ikinci fıkra olarak aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

"Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır."

MADDE 17.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 41 inci maddesinin birinci fıkrasına "ve eşler arasında eşitliğe dayanır." ibaresi eklenmiştir.

MADDE 18.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 46 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 46.- Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

ödenir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli Kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanların bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve her nasılsa ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.

MADDE 19. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 49 uncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

"Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."

MADDE 20. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 51 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 51. - Çalışanlar ve işverenler önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve ahlak ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle sınırlanabilir.

ödenir. Ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanların bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır.

MADDE 19.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 49 uncu maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

"Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."

MADDE 20. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 51 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 51.- Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi,

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Aynı zamanda ve aynı işkolunda birden fazla sendikaya üye olunamaz.

Sendikalar üzerindeki Devlet denetimi, sendikaların kuruluş ve faaliyetlerinin kanunlara uygunluğunu sağlamak amacıyla ve sendika bağımsızlığı ilkesini zedelemeyecek bir biçimde düzenlenir.

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

MADDE 21. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 55 inci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur."

MADDE 22. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 65 inci maddesi kenar başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

XIII. Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları

Madde 65. - Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.

MADDE 23. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 66 ncı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 24. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 67 ncı maddesinin beşinci fık-

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Aynı zamanda ve aynı işkolunda birden fazla sendikaya üye olunamaz.

İşçi niteliği taşımayan kamu görevlilerinin bu alandaki haklarının kapsam, istisna ve sınırları gördükleri hizmetin niteliğine uygun olarak kanunla düzenlenir.

Sendika ve üst kuruluşlarının tüzükleri, yönetim ve işleyişleri, Cumhuriyetin temel niteliklerine ve demokrasi esaslarına aykırı olamaz.

MADDE 21.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 55 inci maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Asgari ücretin tespitinde çalışanların geçim şartları ile ülkenin ekonomik durumu da göz önünde bulundurulur."

MADDE 22.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 65 inci maddesi kenar başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

XIII. Devletin iktisadi ve sosyal ödevlerinin sınırları

Madde 65.- Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.

MADDE 23.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 66 ncı maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 24.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 67 ncı maddesinin beşinci fıkrasına

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

rasına "... askerî öğrenciler" ibaresinden sonra gelmek üzere "taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç" ibaresi eklenmiş, mevcut son fıkrası yürürlükten kaldırılmış ve maddeye aşağıdaki son fıkra eklenmiştir.

"Seçime bir yıldan daha az süre kaldığı zaman içinde seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, izleyen seçimden sonra yürürlüğe girer."

MADDE 25. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasına aşağıdaki cümle ile altıncı ve dokuzuncu fıkralarından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve son fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre, genel başkan, merkez karar ve yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır."

"Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkralara göre temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir."

"Siyasî partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri, kapatılmaları ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmaları ile siyasî partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir"

MADDE 26. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 74 üncü maddesinin birinci fık-

"askerî öğrenciler," ibaresinden sonra gelmek üzere "taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç" ibaresi eklenmiş ve "bulunan tutukluların seçme haklarını kullanmalarında," ibaresi "oy kullanılması ve" şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki son fıkra eklenmiştir.

"Seçim kanunlarında yapılan değişiklikler, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde yapılacak seçimlerde uygulanmaz."

MADDE 25.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 69 uncu maddesinin altıncı fıkrasına aşağıdaki cümle ile altıncı fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve son fıkra aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Bir siyasî parti, bu nitelikteki fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre veya genel başkan veya merkez karar veya yönetim organları veya Türkiye Büyük Millet Meclisindeki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zımnen veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarınca kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır."

"Anayasa Mahkemesi, yukarıdaki fıkralara göre temelli kapatma yerine, dava konusu fiillerin ağırlığına göre ilgili siyasî partinin Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmasına karar verebilir."

"Siyasî partilerin kuruluş ve çalışmaları, denetlenmeleri, kapatılmaları ya da Devlet yardımından kısmen veya tamamen yoksun bırakılmaları ile siyasî partilerin ve adayların seçim harcamaları ve usulleri yukarıdaki esaslar çerçevesinde kanunla düzenlenir."

MADDE 26.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 74 üncü maddesinin birinci fıkrasına

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

rasına "Vatandaşlar" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar"; ikinci fıkrasına, "sonucu" ibaresinden sonra gelmek üzere "geciktiksizin" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 27. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 76 ncı maddesinin ikinci fıkrasında geçen "ideolojik veya anarşik eylemlere" ibaresi, "terör eylemlerine" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 28. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83 üncü maddesinin dördüncü fıkrası madde metninden çıkarılmış; maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"Dokunulmazlıkla ilgili işler, Türkiye Büyük Millet Meclisine ulaşma tarihinden itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırılır."

"Dokunulmazlıkla ilgili oylama Genel Kurulda gizli olarak yapılır."

"Milletvekilleri hakkında ceza davaları Yargıtayda görülür. Bu davalarla ilgili hazırlık soruşturmasının yürütülmesi, kamu davasının açılması, hükmün temyizi ve diğer yargılama esasları kanunla düzenlenir."

MADDE 29. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 86 ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenek, yolluk ve emeklilik işlemleri kanunla düzenlenir" şeklinde değiştirilmiş; fıkranın sonuna "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile bunların emeklileri T.C. Emekli Sandığı ile ilişkilendirilirler ve üyeliği sona erenlerin istekleri halinde ilgileri devam eder" ibaresi eklenmiş ve aynı maddenin ikinci fıkrasında geçen "sosyal güvenlik kuruluşları" ibaresi "T.C. Emekli Sandığı" olarak değiştirilmiştir.

MADDE 30. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 87 nci maddesinde geçen

"Vatandaşlar" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar"; ikinci fıkrasına, "sonucu" ibaresinden sonra gelmek üzere "geciktiksizin" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 27.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 76 ncı maddesinin ikinci fıkrasında geçen "ideolojik veya anarşik eylemlere" ibaresi, "terör eylemlerine" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 28.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83 üncü maddesinin dördüncü fıkrası madde metninden çıkarılmış; maddeye aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

"Dokunulmazlıkla ilgili işler, Türkiye Büyük Millet Meclisine ulaşma tarihinden itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırılır."

"Dokunulmazlıkla ilgili oylama Genel Kurulda gizli olarak yapılır."

"Milletvekilleri hakkındaki ceza davaları Yargıtayda görülür. Bu davalarla ilgili hazırlık soruşturmasının yürütülmesi, kamu davasının açılması, hükmün temyizi ve diğer yargılama esasları kanunla düzenlenir."

MADDE 29.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 86 ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödenek, yolluk ve tazminatları, sosyal hakları ve emeklilik işlemleri kanunla düzenlenir." şeklinde değiştirilmiş; fıkranın sonuna "Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ile bunların emeklileri T.C. Emekli Sandığı ile ilişkilendirilirler ve üyeliği sona erenlerin istekleri halinde ilgileri devam eder." ibaresi eklenmiş ve aynı maddenin ikinci fıkrasında geçen "sosyal güvenlik kuruluşları" ibaresi "T.C. Emekli Sandığı" olarak değiştirilmiştir.

MADDE 30.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 87 nci maddesinde geçen

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

"Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiillerden dolayı hüküm giyenler hariç olmak üzere" ibaresi kaldırılmış; "genel ve özel af ilanına" ibaresinden önce gelmek üzere "Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 31. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 89 uncu maddesinin ikinci fıkrasına "...Yayımlanmasını" ibaresinden sonra gelmek üzere "kısmen veya tamamen" ibaresi ile son cümlesinden önce gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir."

"Cumhurbaşkanınca kısmen uygun bulunmama durumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi sadece uygun bulunmayan maddeleri görüşebilir."

MADDE 32. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90 ıncı maddesinin sonuna aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Kanunlar ile milletlerarası andlaşmaların çatışması halinde milletlerarası andlaşmalar esas alınır."

MADDE 33. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 94 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında geçen "on gün içinde" ibaresi "beş gün içinde" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 34. - Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 100 üncü maddesinin birinci fıkrasında geçen "... karara bağlar" ibaresinden önce gelmek üzere "gizli oyla" ibaresi, ikinci fıkrasının sonuna "bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur." cümlesi eklenmiş ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde görüşülür ve gerek görüldüğü takdirde ilgilinin Yüce Divana sevkine karar verilir. Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla alınır."

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

"Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiillerden dolayı hüküm giyenler hariç olmak üzere," ibaresi kaldırılmış; "genel ve özel af ilanına" ibaresinden önce gelmek üzere "Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun kararı ile" ibaresi eklenmiştir.

MADDE 31.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 89 uncu maddesinin ikinci fıkrasına "Yayımlanmasını" ibaresinden sonra gelmek üzere "kısmen veya tamamen" ibaresi ile son cümlesinden önce gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Cumhurbaşkanınca kısmen uygun bulunmama durumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi sadece uygun bulunmayan maddeleri görüşebilir."

MADDE 32.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90 ıncı maddesinin son fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

"Kanunlar ile milletlerarası andlaşmaların çatışması halinde milletlerarası andlaşmalar esas alınır."

MADDE 33.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 94 üncü maddesinin dördüncü fıkrasında geçen "on gün içinde" ibareleri "beş gün içinde" şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 34.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 100 üncü maddesinin birinci fıkrasında geçen "karara bağlar" ibaresinden önce gelmek üzere "gizli oyla" ibaresi, ikinci fıkrasının sonuna "Bu süre içinde raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına teslimi zorunludur." cümlesi eklenmiş ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Rapor Başkanlığa verildiği tarihten itibaren on gün içinde dağıtılır, dağıtımından itibaren on gün içinde görüşülür ve gerek görüldüğü takdirde ilgilinin Yüce Divana sevkine karar verilir. Yüce Divana sevk kararı ancak üye tamsayısının salt çoğunluğunun gizli oyuyla alınır."

(DSP Genel Başkanı İstanbul Milletvekili
Bülent Ecevit, MHP Genel Başkanı
Osmaniye Milletvekili Devlet Bahçeli,
ANAP Genel Başkanı Rize Milletvekili
Mesut Yılmaz ile 288 Milletvekilinin Teklifi)

(Anayasa Komisyonunun
Kabul Ettiği Metin)

MADDE 35. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 118 inci maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde ve üçüncü fıkrasının son cümlesinde geçen “öncelikle dikkate alınır” ibaresi “değerlendirilir” olarak değiştirilmiştir.

“Millî Güvenlik Kurulu, Cumhurbaşkanının başkanlığında Başbakan, başbakan yardımcısı, Genelkurmay Başkanı, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri, Adalet Bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından kurulur.”

“Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulaması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir.”

MADDE 36. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 149 uncu maddesinin birinci fıkrasında geçen “... iptale” ibaresinden sonra gelmek üzere “siyasî parti davalarında kapatılmaya” ibaresi eklenmiş, “üçte iki” ibaresi “beşte üç” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 37. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Geçici 15 inci maddesinin son fıkrası madde metninden çıkarılmıştır.

GEÇİCİ MADDE — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 87 nci maddesinde öngörülen değişiklik, bu Kanunun yürürlük tarihinden önce, Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiilleri işleyenler hakkında uygulanmaz.

MADDE 38. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoylamasına sunulması halinde tümüyle onaylanır.

MADDE 35.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 118 inci maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının ilk cümlesi aşağıdaki şekilde ve üçüncü fıkrasının son cümlesinde geçen “öncelikle dikkate alınır” ibaresi “değerlendirilir” olarak değiştirilmiştir.

Millî Güvenlik Kurulu, Cumhurbaşkanının başkanlığında, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan Yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları ve Jandarma Genel Komutanından kurulur”

“Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Bakanlar Kuruluna bildirir.”

MADDE 36.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 149 uncu maddesinin birinci fıkrasında geçen “iptale” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve siyasî parti davalarında kapatılmaya” ibaresi eklenmiş, “üçte iki” ibaresi “beşte üç” olarak değiştirilmiştir.

MADDE 37.- Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının geçici 15 inci maddesinin son fıkrası madde metninden çıkarılmıştır.

GEÇİCİ MADDE - A) Bu Kanunun 24 üncü maddesi ile Anayasanın 67 nci maddesine son fıkra olarak eklenen hüküm bu Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yapılacak ilk genel seçimde uygulanmaz.

B) Bu Kanunun 30 uncu maddesi ile Anayasanın 87 nci maddesinde yapılan değişiklik, bu Kanunun yürürlük tarihinden önce, Anayasanın 14 üncü maddesindeki fiilleri işleyenler hakkında uygulanmaz.

MADDE 38.- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer ve halkoylamasına sunulması halinde tümüyle onaylanır.